

3147

N° 15

Δ. 1055

ΜΙΧΑΗΛ Χ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Ζ' ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΕΞΑΤΑΞΙΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΝΟΜΟΝ 3438

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΒΔΟΜΗ

Ἀντίτυπα 1.000

Ἀριθ. ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως: $\frac{34941}{27-7-1931}$

ANEX BIBLIOSHEMOY
ΔΙΑ ΣΧΟΛΙΚΗΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΝ
Ἀριθ. Πρ. Υπ. Παιδείας: $\frac{8735}{28-2-33}$

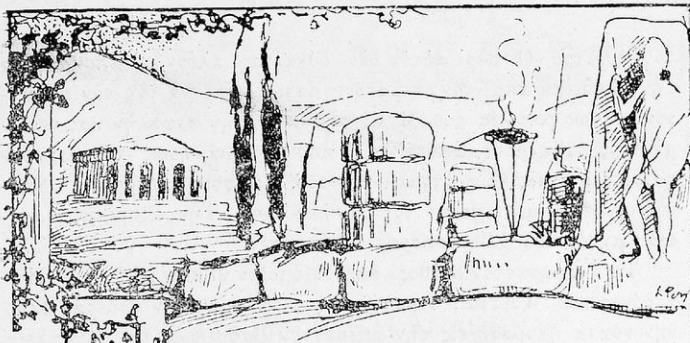
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
42 - ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ - 42
1937

Τὰ γνήσια αντίτυπα φέρουσι τὴν ιδιόχειρον ὑπογραφήν τοῦ
συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Μειονόμα

Τύποις: Κ. Σ. Παπαδογιάννη, Ψαρόν 41, Ἀθήναι.

ΜΑΛΑΙΟΙ ΚΑΙΡΟΙ

Γ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ

1. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Μίαν ἑσπέραν εἰς τινα πρόσκλησιν τοῦ Μήδιου, φίλου τοῦ Θεσσαλοῦ, ὅπου παρέμεινεν ἄρκετὰ ἀργά, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἢ ἀσθένεια, ἢ ὁποία τὸν κατεβίβασεν εἰς τὸν τάφον.

Τὴν ἄλλην ἡμέραν μετὰ τὸ λουτρὸν ἐγευθή πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν καὶ ἔμεινε πάλιν ἀργὰ τὴν νύκτα. Κατόπιν μετέβη νὰ ἡσυχάσῃ, διότι ὁ πυρετὸς δὲν τὸν ἄφηγε. Τὴν ἄλλην ἡμέραν (ἦτο ἢ 17ῃ τοῦ μακεδονικοῦ μηνὸς Δαισίου, περίπου Ἰουνίου) δὲν ἡμέλησε τὴν ὠρισμένην διὰ τοὺς θεοὺς θυσίαν, ἕνεκα τοῦ ἐπικειμένου ἀπόπλου τοῦ στόλου ὑπὸ τὸν Νέαρχον. Κατόπιν ἀνεπαύθη εἰς τὸ ἀνάκτορον. Ἀκόμη δὲ καὶ τὴν τετάρτην καὶ πέμπτην ἡμέραν συνεργάζεται μετὰ τοὺς ἀξιωματικούς τῆς ἐκστρατείας καὶ κατόπιν μεταφέρεται εἰς τοὺς ἀπέναντι τοῦ ποταμοῦ κήπους ὅπου κάμνει λουτρὸν. Τὴν ἕκτην ἡμέραν λούεται πάλιν καὶ προσφέρει τὴν εἰς τοὺς θεοὺς θυσίαν, τὴν ἑσπέραν δὲ συνδιαλέγεται μετὰ τὸν φίλον τοῦ Μήδιου, ὁπότε καὶ παραγγέλλει τοὺς ἀξιωματικούς του νὰ παρευρεθοῦν ἀπὸ πρωΐας διὰ νὰ λάβουν τὰ διαταγὰς του. Τὴν νύκτα ὅμως ἐκείνην ὁ πυρετὸς ἦτο συνεχῆς. Τὰς ἀκολούθους ἡμέρας ἐξηκολούθησε τὴν ἰδίαν ἐργασίαν, ἀλλὰ τὴν 23ῃν δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς τοὺς συνηγμένους στρατηγούς καὶ χιλιάρχους. Ἄφου μετεφέρθη πάλιν εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ναβουχοδονόσορος,* ἢ θέσις τοῦ ἀσθενοῦς ἦτο ἀπελπιστική, ἕνεκα

του πυρετού. Οί περί αυτόν δὲν δύνανται πλέον ν' αποκρύψουν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τὸν στρατὸν, ὅστις ὀρμᾶ νὰ ἴδῃ τὸν ἀποθανόντα ἴσως βασιλέα του. Μόλις σηκώνων τὴν κεφαλὴν καὶ νεύων μὲ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀποτείνει ὁ ἀποθνήσκων ἥρωα τὸν ὕστατον χαιρετισμὸν εἰς τοὺς στρατιώτας του, εἰς ὄσους ἐπέτρεψαν ν' ἀτενίσουν τελευταίαν φορὰν τὸν βασιλέα των. Τὴν 28ην τοῦ Δαΐσιου μηνὸς τοῦ 323, ἐσπέρας, ἐξέπνευσεν.

Τὸ ἀνέκφραστον πένθος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατελήφθησαν οἱ Μακεδόνες καὶ Ἀσιάται, στρατὸς καὶ λαός, ὅταν τὴν φοβερὰν ἐκείνην νύκτα ἠκούσθη εἰς τὴν ἀπέραντον Βαβυλῶνα, ὅτι ὁ βασιλεὺς ἀπέθανε, συγκινεῖ τὴν καρδίαν καὶ σήμερον ἀκόμη διὰ τὸ πρόωρον τέλος τοῦ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δόξης καὶ τῆς νεότητος ἀποθανόντος Ἀλεξάνδρου. Μίαν ἡμέραν πρὶν ἀποθάνῃ, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνωτάτους ἀξιωματικούς του, ὁ Πευκίστας, ὁ Ἄτταλος, ὁ Δημοφῶν, ὁ Σέλευκος καὶ ἄλλοι, ἐζήτησαν τὴν συμβουλὴν τοῦ θεοῦ περὶ τοῦ βασιλείως των, κοιμηθέντες εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σεράπιδος. Ἠρώτησαν τὸν θεὸν ἰδιαιτέρως, ἂν θὰ ἦτο καλὸν νὰ μεταφερθῇ ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ ἱερόν του καὶ νὰ κοιμηθῇ εἰς αὐτὸ πρὸς θεραπείαν. Καὶ ὁ θεὸς ἀπήντησεν, ὅτι καλῆτερον θὰ ἦτο, ἐὰν ἔμενον ἐκεῖ ὅπου ἦτο. Ταῦτα ἀνήγγειλαν οἱ ἑταῖροι εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ μετ' ὀλίγον ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέπνευσεν.

Εἰς τὴν συγκινητικὴν αὐτὴν ἱστορίαν ποῖος δὲν θὰ ἐνθυμηθῇ τὴν εὐχὴν τῆς Ἑλληνίδος μητρὸς, ἣ ὅποια ἐζήτησεν ἀπὸ τὴν θεὰν Ἥραν νῆν μεγίστην διὰ τοὺς εὐτεβεῖς υἱοὺς τῆς εὐτυχίαν. Οἱ υἱοὶ τῆς, ὁ Κλέοβις καὶ ὁ Βίτων, ἀπεκοιμήθησαν τὴν νύκτα καὶ δὲν ἐξύπνησαν πλέον. Τὸ τέλος των ἦτο ἡ τελευταία των εὐσεβῆς εἰς τοὺς θεοὺς καὶ μακαριστικὴ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους πράξις.

Καὶ τὸν Ἀλέξανδρον οἱ θεοὶ ἐκάλουν ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δόξης του καὶ τῆς νεότητος ἐν τῷ μέσῳ τῶν θριάμβων καὶ τῶν μεγάλων του κατορθωμάτων. Διότι τὰ ἀνθρώπινα δὲν εἶναι ποτὲ τέλεια καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο τέλειος καθ' ὅλα, ὅτε ἀπέθνησκε.

Τὸ ἔργον του δὲν ἦτο πεπωμένον νὰ φέρῃ ὁ ἴδιος εἰς πέρας. Ἄλλ' ὅτι ἦτο πεπωμένον ἀπὸ τὰς αἰωνίους βουλὰς τοῦ Ἰψίστου νὰ πράξῃ, ὅπως κανεῖς ἄλλος θνητὸς δὲν ἤξιώθη μετ' αὐτόν, τοῦτο εἶχε φθάσει εἰς τὸ τέλος του. Ἡ ἀνθρωπότης δι' αὐτοῦ ἠτοιμάσθη πρὸς ὅλον τῆς τὸ μέλλον. Ἐως σήμερα ὁ πολιτισμὸς τοῦ

κόσμου είναι: μία αδιάκοπος συνέχεια του έργου του μεγάλου Μακεδόνος, και τὸ μέλλον ἀκόμη ποῦς τάχα γνωρίζεις, ἂν δὲν θὰ εἶναι ἢ τελείωσις αὐτοῦ:

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

2. Ο ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΚΑΙ ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Εἰς τὸ Ζάππειον μᾶς ἐλκύουν τὰ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς· καὶ πλησιάζομεν. Τί γίγαντες, τί κολοσσοὶ μᾶς φαίνονται αἱ δέκα ἕξ ἐκεῖναι στήλαι, αἱ ὅποται μακρόθεν, ὅπως ἴστανται μεμονωμένοι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀπεράντου χώρου, μᾶς κάμνουν ἐντύπωσιν κομψοτεχνήματος!

Ἄρκει νὰ σταθῶμεν παρὰ τὴν βᾶσιν των καὶ νὰ ὑψώσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὰ ἐπάνω, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν, ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ ὄλην μᾶς τὴν μικρότητα...

Τί θὰ ἦτο λοιπὸν ὁ ναὸς αὐτὸς ὁλόκληρος, ὅταν ὀλίγα του μόνον λείψανα μᾶς καταπλήττουσιν σήμερον μὲ τόσον μεγαλεῖον; Φαντασθῆτε, ὅτι σώζονται μόνον δέκα ἕξ κίονες, ἐνῶ τὸ οἰκοδόμημα εἶχεν ἐν ἔλῳ ἑκατὸν τέσσαρας. Κάμετε τώρα τὴν σύγκρισιν, καὶ συλλογισθῆτε τί ἔκτασιν κατεῖχεν ὁ κολοσσιαῖος αὐτὸς ναὸς, μεγαλύτερος τοῦ ὁποίου δὲν ὑπῆρξε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα, παρὰ μόνον ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος.

Ἐκ τῶν δέκα ἕξ αὐτῶν κίωνων μόνον οἱ δεκαπέντε σώζονται ἕρθιοι. Ὁ δέκατος ἕκτος κατὰκεῖται «μέγας μεγαλωστί», ὅπως λέγει ὁ Ὅμηρος, ριφθεὶς ὑπὸ σφοδροτάτου ἀνέμου τὴν νύκτα τῆς 26ης Ὀκτωβρίου 1852. Οἱ σπόνδυλοι του, τὰ τεμάχια δηλαδὴ ἐκ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖται, εὐρίσκονται κατὰ γῆς, τὸ ἐν πλησίον τοῦ ἄλλου κατὰ σειρὰν, ὅπως ὅταν ρίπτῃ κανεὶς στήλιον νομισμάτων.

Αὕτη εἶναι ἡ τελευταία μεταβολή, ἡ ὁποία ἐπῆλθεν εἰς τὸ ἐνδοξον ἐρείπιον. Ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς, κατὰ τὴν μακρὰν σειρὰν τῶν αἰώνων, πόσαι ἄλλαι δὲν ἠλλοίωσαν τὴν ὄψιν του! Οἱ σεισμοὶ καὶ οἱ ἄνεμοι δὲν θὰ εἶχον τόσην ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν ἐπ' αὐτοῦ, ἂν τὸ ἔργον των δὲν συνεπλήρωσαν αἱ καταστρεπτικαὶ χεῖρες τοῦ

ἀνθρώπου... Ποσάκις δὲν ἐκάη, δὲν ἐσυλήθη, δὲν ἐγυμνώθη, δὲν ἠκρωτηριάσθη! Εἶναι γνωστόν, ὅτι κἀποιοὶ βοϊθόδας* τῶν Ἀθηνῶν ἔκαυσε καὶ μετεποίησεν εἰς ἄσβεστον ἓνα τῶν κίωνων, χάριν ἄλλης οἰκοδομῆς. Ἀλλὰ πόσαι δὲν εἶναι αἱ ἄγνωστοι βεβηλώσεις καὶ καταστροφαί, τὰς ὁποίας φαντάζεται τις μόνον βλέπων σήμερον ὀλίγα ἔρείπια εἰς τὴν θέσιν τοῦ παμμεγίστου ναοῦ!

Ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς εἶναι ἀπὸ τὰ πλέον περιπετειώδη οἰκοδομήματα, τὰ ὁποῖα γνωρίζει ἡ ἱστορία. Φαντασθῆτε, ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν, ἐπὶ τῶν Πεισιστρατιδῶν ἀκόμη ἐτέθησαν τὰ θεμέλια του—ἐπὶ χώρου ἀνέκαθεν ἀφιερωμένου εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς—ἐδέησε νὰ παρέλθουν ἕξ αἰῶνες ὀλόκληροι διὰ νὰ τελειώσῃ! Μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἰππίου ἡ οἰκοδομὴ διεκόπη. Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους ὁ Ἀντίοχος* ἐπανήρχισε τὸ ἔργον, ἀναθέσας αὐτὸ εἰς τὸν Ρωμαῖον ἀρχιτέκτονα Δέκιμον Κουσσούτιον.

Ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀντιόχου τὰ χροῖματα ἔλειψαν καὶ τὸ οἰκοδόμημα πάλιν ἐγκατελείφθη. Παρήλθον σχεδὸν τρεῖς αἰῶνες ἀκόμη, καὶ τὸ ἔργον ἐσυνεχίσθη ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ. Αὐτὴν τὴν φορὰν ὅμως ἐπερατώθη, καὶ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 129 μ. Χ. ἐτελέσθησαν πανηγυρικώτατα τὰ ἐγκαϊνά του, παρισταμένου τοῦ φιλαθηναίου καὶ μεγαλοδῶρου αὐτοκράτορος, ἐκφωνήσαντος δὲ θαυμάσιον πανηγυρικὸν τοῦ ἐκ Σμύρνης ρήτορος Ἀντωνίου Πολέμωνος.

Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν ἦσαν πλέον οἱ Ἀθηναῖοι τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς ἀκμῆς. Ἦσαν οἱ ταπεινοί, οἱ κατακτημένοι ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Ἀθηναῖοι, οἱ κολακεύοντες τοὺς ἰσχυροὺς δεσπότας, διὰ νὰ λαμβάνουν χάριτας καὶ προνόμια. Καὶ ὁ ναὸς ἐκεῖνος, ὁ προσωρισμένος ἀρχαῖσθαι διὰ τὴν λατρείαν τοῦ Διὸς, ἀποπερατωθεὶς τόσον ἀργά, ἐπέπρωτο νὰ γίνῃ καὶ ναὸς τοῦ Ἀδριανοῦ· οὕτω δέ, παρὰ τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς, ἐστήθη καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ ἀποθεωθέντος αὐτοκράτορος, ὁ δὲ ἱερεὺς, ὁ προσφέρων θυσίας καὶ ὕμνους εἰς τὸν ἄνακτα τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνδρῶν, ἔθυε συγχρόνως καὶ εἰς τὸν νέον θεὸν τῶν Ἀθηναίων!

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶχον καὶ πολὺ ἄδικον νὰ κολακευθοῦν καὶ νὰ κολακεύσων τὸσον. Ὁ Ρωμαῖος ἐκεῖνος αὐτοκράτωρ ἠγάπησε καὶ εὐηργέτησε τὴν πόλιν των, ὅσον οὐδεὶς ἄλλος. Μεγαλοπρεπῆς, φιλόκαλος, γενναῖος,

ὁ Ἀδριανὸς μετέβαλε τὴν ὄψιν τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν καὶ ἔδωκε νέαν αἰγλήν καὶ ζωὴν εἰς τὴν ἀθάνατον πόλιν. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην αἱ Ἀθηναὶ τοῦ Ἀδριανοῦ ἀνεδείχθησαν ἐφάμιλλοι τῶν ἐπὶ Περικλέους.

Δὲν ἐκοσμήθη δὲ μόνον διὰ νέων οἰκοδομῶν ἢ παλαιὰ πόλις, ἀλλὰ καὶ νέα ἰδρύθη παρ' αὐτὴν ὡς παράρτημα καὶ συνέχεια. Ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἔμελλε νὰ εἶναι τὸ κέντρον τῆς νέας ταύτης συνοικίας, ἢ μᾶλλον τῆς νέας πόλεως. Ἡ μεγάλη αὐτὴ ἔκτασις, ἢ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ ἔρημος σχεδὸν τέως καὶ μᾶλλον ἐξοχική, κατεκοσμήθη ἤδη διὰ περιστύλων καὶ δειδροφύτων περιπάτων, διὰ ρωμαϊκῶν λουτρῶν καὶ διὰ λαμπρῶν ἐπαύλεων. Τὸ ἀδριανεῖον ὑδραγωγεῖον, ἄλλοτε μεγαλοπρεπὲς ἔργον, σωζόμενον ἀκόμη, ἤρθευε πλουσίως τὴν συνοικίαν ταύτην, τὴν τερπνὴν καὶ κατάφυτον. Τὸ παλαιὸν τεῖχος τοῦ Θεμιστοκλέους, τὸ περιβάλλον τὴν ἀρχαίαν πόλιν, κατερρίφθη εἰς ἓν μέρος διὰ νὰ ἐνωθῆ μετ' ἐκείνης καὶ ἡ νέα πόλις, παρ' αὐτὸ δὲ τὸ τεῖχος καὶ ἐκεῖ ὅπου κατέληγε μία μεγάλη ὁδός, ἀπὸ τὰ δορεισοδικὰ τῆς Ἀκροπόλεως ἀρχομένη, ἀνιδρύθη ὁ ὄρος, ὁ κοινῶς λεγόμενος ἀψὶς ἢ πύλη τοῦ Ἀδριανοῦ. Τὰ ἐρείπια τῆς πύλης ταύτης σώζονται παρὰ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου. Εἶναι μία μεγάλη ἀψὶς, χαλκόχρους πλέον ἐκ τοῦ χρόνου ἔχουσα ἀνοιγμα πλάτους ἕξ μέτρων. Ἄλλοτε ἐκοσμεῖτο διὰ κίωνων κορινθιακοῦ ρυθμοῦ, τῶν ὁποίων οἱ στυλοβάται φαίνονται ἀκόμη. Ἄνωθεν τοῦ ἐπιστυλίου, διὰ κιονίσκων σχηματίζονται τρία ἀνοίγματα, ὅμοια μὲ θυρίδας—ἄλλοτε κλειστάς διὰ λεπτῶν μαρμαρίνων πλακῶν—καὶ τὸ ὅλον ἐπεστέφετο δι' ἀετώματος. Τὸ ἐπιστύλιον τὸ ἄνωθεν τοῦ τόξου, φέρει ἀπὸ τὴν μίαν ὄψιν, τὴν ἐστραμμένην πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν:

Αἰδ' εἰς Ἀθῆναι, Θεσέως ἢ πρὶν πόλις

Δηλαδή: αὐταὶ ἐδῶ εἶναι αἱ Ἀθῆναι, ἡ ἀρχαία πόλις τοῦ Θεσέως εἰς τὴν ἄλλην δὲ ὄψιν τὴν ἐστραμμένην πρὸς τὴν νέαν πόλιν, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἐπιγραφὴ:

Αἰδ' εἰς Ἀδριανοῦ καὶ οὐχὶ Θεσέως πόλις

δηλαδή: αὐταὶ ἐδῶ εἶναι αἱ Ἀθῆναι ὄχι τοῦ Θεσέως, ἀλλ' ἡ νέα πόλις τοῦ Ἀδριανοῦ.

Καὶ ἰστάμενος παρὰ τὸν ὄρον, παρὰ τὸ σύνορον τοῦτο, καὶ

ἔχων ἀφ' ἐνός μὲν τὰ ἐρείπια τοῦ Παρθενῶνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰ ἐρείπια τοῦ Ὀλυμπίου, ἀναπλάττει διὰ τῆς φαντασίας τὰς δύο πόλεις, τὴν ἀρχαίαν καὶ τὴν νέαν, ὡς ἦσαν ποτὲ ἐν ἀκμῇ, συναμιλλώμεναι. Πόλιν τόσον περικαλλῆ καὶ τόσον ἔνδοξον εἰς ἀναμνήσεις ὡς ἦσαν αἱ Ἀθῆναι κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας μετὰ Χριστόν, δὲν εἶχεν ἄλλην ἢ ἀρχαϊότης. Φαίνεται δέ, ὅτι τὸ θαῦμα τῆς συγκεντρώσεως τόσων ὠραίων οἰκοδομῶν καὶ καλλιτεχνημάτων μόνον μίαν φοράν ἔγινεν εἰς τὸν κόσμον !

ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

3. Ο ΜΕΓΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ὁ Κωνσταντῖνος ἐζήτησεν ἔτη 63, 2 μῆνας καὶ 20 ἡμέρας κυριαρχήσας ἔτη 30, 9 μῆνας καὶ 27 ἡμέρας. Ἐν τῷ διαστήματι τῆς μακρᾶς ταύτης βασιλείας ὁ ἀρχαῖος κόσμος μετέβαλεν ἔψιν καὶ πνεῦμα. Τὸ Κράτος, ἀπαλλαγὴν τῶν ποικίλων ἐξωτερικῶν πολεμίων καὶ τῶν πολλῶν ἐμφυλίων στάσεων, ὑπὸ τῶν ὁποίων πρότερον σχεδὸν ἀδιαλείπτως κατετρώχετο, ἀπήλαυσεν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ σταβαροῦ ἐκείνου βραχίονος τὰ ἀγαθὰ εἰρήνης διακοῦς. Τὸ χριστιανικὸν θρησκειομα, λυτρωθὲν τῶν ὀλεθρίων διωγμῶν, ὑφ' ὧν πρὸ τοσοῦτου χρόνου ἐβασανίζετο, ἐξησφαλίσθη, ἐρρυθμίσθη, ἐπροστατεύθη χωρὶς νὰ καταδιωχθῶσι παντάπασιν οἱ ὅπαδοι τοῦ ἀρχαίου θρησκειοματος· ἡ δὲ νομοθεσία τοῦ Κράτους μετερρυθμίσθη εἰς πολλὰ κατὰ τὸ σωτήριο τῶν ἀρχῶν τοῦ Εὐαγγελίου πνεῦμα.

Εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρνηθῶμεν, ὅτι μέγας ὑπῆρξεν ὁ ἀνὴρ, ὅστις, ἂν δὲν διέπραξε τὴν τοιαύτην τῶν πραγμάτων καὶ πνευμάτων μεταβολήν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, τοῦλάχιστον συνετέλεσεν εἰς τὴν μεταβολήν ταύτην, δι' ἧς ἐπὶ τοσοῦτον ἀνεμορραγῆθῆ ἢ καταστάσας ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου :

Καὶ ὅμως εὐρέθησαν ἱστορικοὶ πολλοὶ καὶ ὀνομαστοί, οἵτινες οὐ μόνον ἀπηξίωσαν νὰ ἀπονεύμωσιν αὐτῷ τὴν δικαίαν ἐκείνην ἐπωνυμίαν, ἀλλὰ καὶ πολυεὶδῶς ἐμυκτήρισαν, ἐχλεύασαν, περιεφρόνησαν καὶ ὡς κακοῦργον ἐχαρακτήρισαν τὸν ἄνδρα.

Ἡ ἱστορική ἐπιστήμη τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, ἢ τοσαύτας τοῦ παρελθόντος πλάνας καθ' ἐκάστην διορθοῦσα, διαλύει κατὰ μικρόν καὶ τὴν ἀχλὺν τὴν ἐπὶ τοσοῦτο καλύψασαν τὴν μνήμην τοῦ Κωνσταντίνου καὶ παρέστησεν ἡμῖν τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ εἰκόνα, εἰκόνα φέρουσαν μὲν πάντοτε στίγματα τινα, ἀλλ' οὐδὲν ἦτορον μεγάλην καὶ σεβαστήν. Ὁ Κωνσταντῖνος ἴσταται εἰς τὰ μεθόρια δύο κόσμων, τοῦ ἀρχαίου καὶ τοῦ νέου, τοῦ ἐθνικοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ. Ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη ἐντὸς τοῦ πρώτου, ἔπραξε καὶ ἀπέθανεν ἐντὸς τοῦ δευτέρου. Δὲν εἶναι ἄρα πρόπον νὰ κριθῆ ὑπὸ τὴν μονομερῆ καὶ ἀπόλυτον τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἔποψιν, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐκάστοτε αὐτῶν περιστάσεις δεῖον νὰ κριθῶσιν, δεῖον νὰ ἐκτιμηθῶσιν αἱ ποικίλαι τοῦ βίου αὐτοῦ περιπέτειαι.

Ὁ Κωνσταντῖνος ὁμοιάζει τὰ ὀπωροφόρα ἐκεῖνα φυτὰ, εἰς τὰ ὅποια ἐκεντρίσθη ὁ χυμὸς φυτῶν ἐτέρων καὶ τῶν ὁποίων ὁ καρπὸς μετέχει ἀμφοτέρων τῶν οὐσιῶν καὶ ἀμφοτέρων τῶν φύσεων.

Τὸ δόγμα τοῦ Εὐαγγελίου, ὅπερ ἀπεδέξατο εἰς ἡλικίαν ὄριμον, δὲν ἴσχυσε νὰ μεταβάλλῃ παρ' αὐτῆ ὁλόκληρον τὸν ἄνθρωπον· ἂν ὁ νοῦς αὐτοῦ κατενόησε τὰς ὑψηλὰς τοῦ χριστιανισμοῦ ἀληθείας καὶ κατεμέτρησε τὰς εὐεργεσίας, ὅσας ἐπηγγέλλοντο εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ὑπηγόρευσε εἰς αὐτὸν νὰ ἐπιταχύνῃ τῶν εὐεργεσιῶν τούτων τὴν διάδοσιν, ἢ καρδιά αὐτοῦ, δὲν τὸ ἀρνούμεθα, παρέμεινε ἐθνική, οὔτε ἠδυνήθη ποτὲ νὰ ἀποβάλλῃ καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀρχαίων ἔξεων καὶ παραδόσεων. Ἄλλ' αὐτὴ αὐτῆ ἢ μεταξὺ τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας πάλλῃ καθ' ἣν ἐπὶ τέλους λαμπρῶς ὑπερίσχυσε ἡ τοῦ πνεύματος δύναμις, μαρτυρεῖ τὸ μέγεθος τῆς προαιρέσεως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἀνδρός.

Ὅθεν δικαίως ἢ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἀπεκάλεσεν αὐτὸν ἱσαστόλον καὶ κατέταξε μεταξὺ τῶν πρωταγωνιστῶν, μεταξὺ τῶν ἁγίων τῆς πίστεως, παραβλέψασα μὲν τὰ ἁμαρτήματα, ὧν ἐθεώρησεν αὐτὸν ἀνεύθυνον, διότι ὑπῆρξαν προῖον ἀλλοτρίας ἀνατροφῆς καὶ ἔξεως, ἀποβλέψασα δὲ εἰς μόνην τὴν ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ προαίρεσιν, ἣτις ὑπῆρξεν ἀναμφισβήτητος· δικαίως δὲ καὶ ἡ ἱστορία, ἐξαιρέτως ἢ ἑλληνικὴ ἱστορία, ἀποκαλεῖ αὐτὸν μέγαν, διότι ὀλίγοι τῆ ἀληθείᾳ ἄνδρες ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ, ἔχοντες πρὸς τοσαύτας ἠθικὰς καὶ πολιτικὰς, ἰδίας τε καὶ κοινὰς, νὰ παλαίσωσι δυσχερείας, ἐπολιτεύθησαν μετὰ πλείονος δεξιότητος καὶ συνέδεσαν τὸ ὄνομα αὐτῶν μετὰ μείζονος πραγμάτων καὶ πνευ-

μάτων μεταβολής· τούτο δὲ ἔστι τὸ ἀσφαλέςτερον χαρακτηρηστικὸν καὶ τὸ κάλλιστον τοῦ μεγάλου ἀνδρός βραβεῖον.

ΓΕΩΡ. ΤΕΡΤΖΕΤΗ

4. ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Στὰ Σούσα γάμοι γίνονται, μύρια βαροῦν παιγνίδια,
παίζουν φλογέρες τεχνητές, λύρες, χουρσή κιθάρα,
σμίγει καὶ ὁ τραγουδιστὴς τὴν εὐμορφη φωνή του...
Μέτρα τοὺς εὐμορφους γαμβρούς! Περοῦν τοὺς ἐνεργῆτα
ἀπὸ Μακεδονίτισσες μητέρες γεννημένοι...

Κάθονται εἰς θρόνους ἀργυρούς οἱ νέοι μὲ τὴν ἀράδα
ψηλότερος κι' ὀλόχρυσος τοῦ Ἀλεξάνδρου ὁ θρόνος.

Αἰμυπε κορώνα στὰ ξανθὰ μαλλιά τοῦ βασιλέως,
τὰ ρόδα τῆς νεότητος ἀνθοῦν σὸ πρόσωπό του.

Οἱ φίλοι του γὰ τὸ θωροῦν χαίρονται κι' οἱ ἐχθροὶ του.

Σιμὰ στοὺς θρόνους τῶν γαμβρῶν εἶναι καὶ ἄλλος θρόνος
πλησίον τοῦ τυμφίου τῆς ἡ νόμφη γὰ καθίσση...

Φέρονται ποτήρια ὀλόχρυσά, γλυκὸ κρασί γεμάτα,
ὁ Βασιλεὺς κι' οἱ στρατηγοὶ δέηση γὰ γὰ κάμουν,
γὰ ἐδχηθοῦν ἀπ' τοὺς Θεοὺς χαρὲς καὶ μεγαλεῖα.

Στεφανωμένα ἦταν μὲ ἄνθη τὰ ποτήρια.

Ἵσθηθὸς στέζει ὁ Ἀλέξανδρος κι' οἱ λαμπηροὶ ὀφθαλμοὶ του
τὸν οὐρανὸ κοιτάζοντας, Θεὸν παρακαλιέται.

Ἡ συνοδεία μὲ θαυμασμὸν στέζει δοθῆ γ' ἀκούση.

«Θεέ μου παντοκράτορα, λέγει καὶ καρδιογνώστη!

Μάρτυς μου γὰσαι εἰς Θεοὺς καὶ εἰς θνητοὺς ἀνθρώπους,
παίρνω ἐγὼ συμβία μου τὴν κόρη τοῦ Δαρείου...

Δῶσε, Θεέ, παρακαλῶ τοῦ σκήπτρον κληρονομῶντος

καὶ δύο ἔθνη ἀφίλιωτα γὰ δέσω εἰς μίαν ἀγάπην,
σανὸς εἰρήνης εἰς τὴν γῆν τὰ τέκνα μου γὰ λάμψουν.

Πατέρα δάχων Ἑλλήνων καὶ μάνα ἀπ' τὴν Περσία.

Τῆς κορασιῦς οἱ παλαιοὶ προγόνοι ἀνδρειωμένοι

τὴν εὐμορφη ἐβασάνισαν Ἑλλάδα μὲ πολέμους.
Καίουν τοὺς θεοὺς τῆς ναοῦς, τὰ ἱερά τῆς δάση,
τὴ Σμύρνη καὶ τὴν Ἐφεσο στὴν ἄλυσσο κρατοῦνε.
Δόγχη βαρβάρου ἐλόγγησε τῆς Ἀθηνῶν τὸ δέντρο,
ἢ ἴδια στὴν Ἀκρόπολι πὸν τόχει φυτευμένο.
Χρόνοι διαβαίνουν καὶ καιροί, φέγγει μεγάλη ἡμέρα,
ἐμέναν Ἀρχιστράτηγον οἱ Ἕλληνας ψηφίζουσι . . .
Μακεδονίτης βασιλιάς καὶ Ἕλληνας στρατάρχης.
. . . Εἰς βράχους καὶ εἰς ποταμοὺς κι' εἰς ἀνοιχτὴ πεδιάδα
τὸ ἄνθος τῶν πολεμιστῶν νικοῦμεν τῆς Περσίας.
Μανίζει τὸ κοντάρι μας καὶ σιὰ Ἰνδικὰ βασίλεια
μ' ἄγρια θεοῖά ἐπαλεύσαμεν καὶ μ' ἥρωας ἡγεμόνας . . .
Συντρόφοι μου, ἂν μ' ἀκούετε, σιὰ πέρατα τοῦ κόσμου
θὰ φτάναμε, τὴν ἄγνωστη γαίαν ἐκεῖ νὰ ἰδοῦμεν.
Τὰ ὅσα δὲν ἐκάμαμεν, νὰ κάμωμεν ἐλπίζω
μοῖρα οὐρονόθει φανερὴ βοηθάει τ' ἔργματά μας !
Εἰς πείνα, δίψα κι' ἀγρυπνίες πολεμικοὺς κινδύνους,
ἀπὸ τοὺς στρατιώτας μου μικρότερος δὲν εἶμαι.
Λαβωματιῆς τὸ σῶμα μου πατόκορφα ὄλο ἔχει,
ἀπὸ σαίτες κοφτερῆς κι' ἀνδρειωμένον λόγχη
τίς δόξες τίς μοιράζουμε ἴσα καὶ τοὺς κινδύνους.
Εἴμαστε ὅλοι ἐλεύθεροι καὶ νικηφόροι ὅλοι
εἴμαστε κόσμον νέα ἀρχὴ καὶ μυστικὴ ἡμέρα,
τέλος ἢ βασιλεία μας δὲν θάῃη στους αἰῶνας.
Μαντεύσατε, γνωρίσατε, Θεοῦ ἢ Βουλὴ τί θέλει . . .
Θέλει μὲ τὴν ἀνδρεία μας, σ' ὅλη τὴν οἰκουμένην
τὸ κάλλος τῆς Ἑλληνικῆς ν' ἀπλώσωμεν σοφίας,
λαοὺς νὰ ἡμερώσωμεν καὶ βασιλείας βαρβάρων !

5. ΤΑ ΜΑΡΜΑΡΑ

Σζόρπιοι ναοί ! Κατάλευκοι ρυθμοί και χαλασμένοι,
 μιᾶς ἀπολλώνιας μουσικῆς ἤχοι μαρμαρωμένοι,
 πού τὸ βουβὸ τραγούδι σας κρυφά ἢ ψυχρὰ τ' ἀκούει
 ἢ Σιωπὴ στήν ἄρπα * τῆς τὴν ἄλλη γὰ τὸ κροῦει.

Νανάγια στὸν Ἄττιζὸ τὸ βράχο συντριμμένα,
 σᾶς χαιρετῶ, μ' ἀπάνω σας δὲν γέρονω λυπημένα
 ὁ Ἴσκιος σας περὶφανος κι' ἀθρήνητος ὡς πέφτη
 μέσ' στὸν τεργινὸ τοῦ Ἰδανικοῦ κι' ἀθόλωτο καθρέφτη.

Ἄπο μακριὰ σᾶς χαιρετοῦν τῆς φοινικιάς τὰ τόξα,
 κλαδιὰ σεμνὰ ἀργοκίνητα πού τὰ σαλεύει ἢ δόξα,
 τὴ νίκη σὰ γὰ νοσταλγοῦν πού ἀνοιξε τὰ φτερά της
 ἔριμη τὴ γκρεμισμένη της ἀφήνοντας φωλιά της.

Ὁ Χρόνος στὴ σκληράδα σας τὸ διάβα τον σκαλλίζει,
 μὰ ἢ τεχνίτρα ἢ Ἄνοιξη τάχα πὸς ξαναχτίζει
 τὸ ραγισμένο τρίγλυφο και τὴ νεκρὴ ὑδρορορὴ
 γεμίζει μὲ μι' ἀνόφελη τίς χαραμάδες χλόη.

Τυλίγει μάταια γύρω σας τὴ νύχτα και τὴ μέρα
 ὁ ἄγιος κύκλος τοῦ φωτὸς στὸ σιωπηλὸν ἀγέρα,
 ἐσεῖς μὲ τὰ μαρμάρια, μὲ τ' ἄλυτά σας χιόνια,
 σκεπάζετε τὴν κορυφὴ τῆς Ὀμορφιάς αἰώνια.

Ἦ! μιὰν ἀγῆ—μιὰ ὀνειρὸν ἀγῆ—στὰ βάρη της χαράζει
 πού ὄλη τὴ λάμψη της, στεγνὴ σπονδὴν ἀροστοαλιάζει,
 γὰ φέγγη μέσ' στήν σκοτεινιά τῆς λήθης τὸ Θεό σας,
 λὲς και δὲν ἔσβησε γι' αὐτὸν ὁ λύχνος στὸ σηκό σας.

ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΘΡΥΛΟΙ

ΑΝΔΡ. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

6. Η ΓΟΡΓΟΝΑ

Με τὸ μπρίκι* τοῦ Καπετάν Φαράση ἀρμένιζα μισοκάναλα ἐκείνη τὴ νύχτα. Σπάνια νύχτα! πρώτη καὶ τελευταία θαρρῶ στὴ ζωὴ μου. Τί εἶχαμε φορτωμένο; Τί ἄλλο παρὰ σιτάρι. Ποῦ πηγαίναμε; Ποῦ ἄλλου ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ. Πράγματα καὶ τὰ δύο ποῦ τὰ ἔκαμα τὸ λιγώτερο εἴκοσι φορές. Μὰ ἐκείνη τὴ βραδιά ἐνοιωθα τέτοιο πλάκωμα στὴν ψυχὴ, ποῦ κινδύνευα νὰ λιγογοθυμήσω. Δὲν ξέρω τί μοῦ ἔφταιγε· θές ἢ γαληνεμένη θάλασσα, θές ὁ ξάστερος οὐρανός, θές τὸ τσουχερὸ λιοπύρι· δὲν μπορῶ νὰ εἰπῶ. Μὰ εἶχα τόσο βαριά τὴ ψυχὴ, ἤβρισκα τόσο σαχλοπλημμυρισμένη τὴ ζωὴ, ποῦ ἂν μὲ ἄρπαζε κανεὶς νὰ μὲ ρίξῃ στὸ νερό, «Ὁχι!» δὲν θάλεγα.

Ὁ ἥλιος ἦταν ὄρα βασιλεμένος. Τὰ χρυσοπόρφυρα συννεφάκια ποῦ συντρόφευαν τὸ βσιλιεμά του σκάλωσαν κάπου μαῦρα σὰν μεγάλες καπνιές. Ὁ ἀποσπερίτης* ἔλαμψε κρυσταλλόχινο μέσα στὰ σκούρα. Φάνηκαν ψηλὰ οἱ ἀστερισμοὶ ἕνας κι ἕνας. Τὰ νερὰ κάτω πήραν ἐκείνο τὸ λευκοσκότεινο χρώμα, τὸ κρύο καὶ λαχταριστὸ τοῦ ἀτσαλιοῦ. Τὸ ναυτόπουλο ἄναψε τὰ φανάρια, ὁ καπετάνιος κατέδηκε νὰ κοιμηθῇ· ὁ Μούλπερης ἔκατσε στὸ τιμόνι. Ὁ Μπραχάμης, ὁ σκύλος μας, κουλουριάστηκε στὴ ρίζα τοῦ ἀργάτη νὰ ἡσυχάσῃ καὶ κείνος.

Ἐγὼ οὔτε νὰ ἡσυχάσω μποροῦσα, οὔτε ὕπνο οὔτε ξύπνο. Δοκίμασα νὰ πιάσω κουδέντα μὲ τὸν τιμονιέρη· μὰ εἶχε τόση ἄνοστιᾶ, ποῦ ἔδωθε σὰν φωτιὰ ἀναμιμμένη μὲ γλωρόξυλα. Πήγα

νά παίζω με τόν Μπραχάρμη: ἀλλά καί ἐκεῖνος τρύπωνσε ἀκόμη περισσότερο τὸ μουσοῦδι: στὰ πόδια του, βαριεστημένως γρίνιασε σάν νά μού ἔλεγε: "Αφῆσέ με καί δὲν ἔχω τὴν ὄρεξή σου! Τότε βαριεστημένος καί γὼ πήγα καί ξαπλώθηκα πρὸς μῦτα καταμαεσίς κι' ἔκλεισα στὴ χούφτα τὰ μάτια μου. "Ἦθελα νά μὴ βλέπω τίποτα, νά μὴν ἀσθάνωμαι πὼς ζῶ. Καί λίγο-λίγο σχεδὸν τὸ κατώρθωσα. Κάτι ἐλάχιστο, σάν θαμπὸ καντηλάκι, ἐνοιωθα νά ζῆ μέσα μου καί γύρω τὸ κορμί μου νά σμίγγη καί νά χωνεύη μέσα μου στ' ἀνάσθητα σανίδια τῆς κουβέρτας.*

Πόσο ἔμεινα ἔτσι δὲν ξέρω. Τί μοῦ ἦρθε στὸ νοῦ κι' ἂν μοῦ ἦρθε τίποτα, δὲν θυμοῦμαι. "Αἷφα ὅμως ἄρχισα ν' ἀνατριχιάζω, κάποιος μαγνήτης νά ἐρεθίζῃ τὰ νεῦρα μου, ὅπως ἡ ὑγρασία ἀναγκάζει τὰ πουλιά στὸ φλούρισμα. Κι' εὐθὺς πορφυρὸ κύμα χύθηκε ἀπάνω μου. Πίστεψα πὼς κλυμπούσα στὰ αἶματα. Καί ὅπως ὁ κοιμάμενος σὲ σκοτεινὸ δωμάτιο, αὐτόματα ξυπνᾷ στὸ λαμπρὸ φῶς τῆς ἡμέρας, καί γὼ ἀνοιγα τὰ μάτια μου. Τ' ἀνοιξα ἡ τᾶκλεισα δὲ θυμοῦμαι. Θυμοῦμαι μόνο πὼς ἔμεινα ἀκίνητος. Πρῶτῃ μου σκέψῃ ἦταν πὼς ξύπνησα στὸ στομάχι: κάποιου ψαριοῦ, ποῦ ρούφηξε τὸ καράβι μας. Καί ὅμως δὲν ἦταν στομάχι: ψαριοῦ. Ἦταν ὁ οὐρανὸς ψηλά καί κάτω ἡ θάλασσα. Μὰ ὅλα, ψηλά καί χαμηλά, στρωμένα ἦταν μὲ ρούχο κατακκόκκινο, κυματιστὸ ποῦ ἔβαφε μὲ ἀβρὸ φεγγαβολλήμα ὡς καί τὸ σωτρόπι* τῆς σκάφης μας. Κάπου στὰ πέρατα τῆς γῆς πυρκαγιὰ τίναζε τὴ λαμπάδα τῆς ψηλά κι' ἔρριχνε φοβεροὺς ἀποκλιμοὺς περαδῶθε. Μὰ ποῦ τὸ κάμα καί ποῦ ἡ ἀθάλη* τῆς; Καί τὰ δυὸ ἔλειπαν.

Κάτω τὰ βάρη τοῦ βοριά, κάποιο μενεξεδένιο σύγγεγο ἀπλωσε καί τύλιξε γαλαζόχρωμα τ' ἀστέρια, τὰ ἔκρυψε κάτω ἀπὸ τὸ πυκνὸ μαγνάδι του. Καί παραπάνω τόξο ἀπλώθηκε λευκοκίτρινο κι' ἔχυσε μεσοῦρανα ποτάμια σκοτεινὰ καί ποτάμια πράσινα, χρυσοροδῖνα καί γλαυκά, λὲς ἦθελε νά βιάσῃ τὸ σιερώμα. Καί τὸ τόξο κινητὸ σάν ἀνεμόδαρτο παραπέτασμα, κουνούσε τὰ κρόσσα* ἔμπρός, ἔπλωνε τίς ἀραχνούφαντες δαντέλλες του καί πρόβανε, ὅπως ἡ πλημμύρα προβαίνει: καί σκεπάζει μὲ ἀφροὺς καί γλώσσες τὴν ἀμμουδιά. Τ' ἀέρινα ποτάμια ἔτρεχαν καί φούσκωναν καί κυλούσαν πάντα σκοτεινὰ ἢ πράσινα, χρυσοροδῖνα ἢ γλαυκά, καί σκόρπιζαν ἀντιφεγγίσματα ὀλοῦθε σάν ἠλεκτρικὸν προβολὲς χοντρές καί ἀδχνάνητες.* Ἡ θάλασσα ἀκίνητη ἀντανάκλουσε τὰ τόσα χρώματα καί φαίνονταν ὅλα ξαφνιασμένα μέσα στὴν τόση λάμψη.

Δὲν ἤξερα τί νὰ κάμω καὶ τί νὰ συλλογιστώ. Ἐφτασε, εἶπα, τοῦ κόσμου ἡ συντέλεια. Τέτοια ὄμως συντέλεια μποροῦσε νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν καθένα. Ἡ γῆ βούλεται νὰ πεθάνῃ μέσα στὰ ροδοκύματα...

Ἄξαφνα ἀνατρώμαξα. Κάτω βαθιὰ μέσ' ἀπὸ τὸ μενεξεδένιο σύμφενο, εἶδα νὰ προβαίνει ἴσκιος πελώριος. Ἡ χονδρὴ κορμοστασιά, τὸ πυργογύριστο κεφάλι του, φάνταζαν Ἀγιονόρος. Τὰ δυὸ μάτια του γύριζαν φωτεινοὺς κύκλους κι' ἔδλεπαν περὶφάνα τὸν κόσμο πρὶν τὸν κλωστήσουν στὴν καταστροφή. Νάταν, εἶπα, ὁ θεόσταλτος ἄγγελος, ὁ χαλαστής καὶ σωτήρας! Τὸν ἔβλεπα κι' εἶχα σύγκρυς* στὴν ψυχή. Ἀπὸ στιγμή σὲ στιγμή πρόσμενα σφυρὶ νὰ πέσῃ τὸ φριχτὸ κτύπημα. Πάει τώρα ἡ γῆ μὲ τοὺς καρπούς, πάει κι' ἡ θάλασσα μὲ τὰ ξύλα της! Ὅποτε τραγούδια πλιό, οὔτε ταξίδια!

Ἄλλὰ δὲν ἄκουσα τὸ χτύπημα. Ὁ ἴσκιος πρόβαινε στὰ νερὰ μὲ ἄλλατα πύρινα. Κι' ὅσο γρηγορότερα πρόβαινε, τόσο μικραίνει ἡ κορμοστασιά του. Καὶ ἄξαφνα ὁ θεότρεμος ὄγκος, χιλιόμορφη κόρη, στάθηκε ἀντίκρυ μου. Διαμαντοστόλιστη κορώνα φοροῦσε στὸ κεφάλι της καὶ τὰ πλούσια μαλλιά, γαλάζια χήτη, ἄπλωναν στίς πλάτες ὡς κάτω στὰ κύματα. Τὸ πλατὺ μέτωπο, τ' ἀμυγδαλωτὰ μάτια, τὰ χεῖλη της τὰ κοραλλένια, ἔχυναν γύρω κάποια λάμψη ἀθανασίας, καὶ κάποια περηφάνεια βασιλική. Ἀπὸ τὰ κρυσταλλένια λαιμοτράχηλα κατέβαινε κι' ἔσφιγγε τὸ κορμί δλόχρυσος θώρακας λεπιδωτός καὶ πρόβαλε στὸ ἀριστερὸ τὴν ἀσπίδα κι' ἔπαιξε μὲ τὸ δεξιὸ τῆ Μακεδονικῆ σάρισσα.*

Δὲν εἶχα συνέλθει ἀπὸ τὴν ἀπορία καὶ φωνὴ γλυκιὰ, ἡμερὴ καὶ μαλακὴ ἄκουσα νὰ μοῦ λέει.

— Ναύτη - καλεναύτη· ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος :

Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος! ψιθύρισα μὲ περισσότερὴ ἀπορία. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ζῆ ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος; Δὲν ἤξερα τί ρῶτῆμα ἦταν ἐκεῖνο καὶ τί νὰ τῆς ἀποκριθῶ, ὅταν ἡ φωνὴ ξαυαδευτέρωσε :

— Ναύτη - καλεναύτη· ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος :

— Τώρα, κυρά! ἀπάντησα χωρὶς νὰ σκεφτώ. Τώρα ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος! οὔτε τὸ χῶμα του δὲν βρῖσκεται στὴ γῆ.

Ὁϊμέ! κακὸ ποῦ τῶπαθα! Ἡ χιλιόμορφη κόρη ἔγινε μὲ μᾶς φοβερὸ σύχαμα. Κύκλωπας βγήκε ἀπὸ τὸ κῆμα κι' ἔδειξε λεπτοντυμένο τὸ μισὸ κορμί. Ζωντανὰ φίδια τὰ μεταξομαλλὰ ση-

κώθησαν περαδῶθε, ἔβγαλαν γλῶσσες καὶ κεντριὰ φαρμακερὰ καὶ ἔχυσαν φοβεριστικὸ ἀνεμοφύσημα. Τὸ θωρακικὸ στήθος καὶ τὸ παρθενικὸ πρόσωπο ἄλλαξαν ἀμέσως.

Τώρα καλογνώρισα μὲ ποιὸ εἶχα νὰ κάμω ! Δὲν ἦταν ὁ Χάρος τῆς γῆς, ὁ χαλαστής καὶ σωτήρας ἄγγελος. Ἦταν ἡ Γοργόνα, τ' Ἀλεξάνδρου ἢ ἀδελφή, ποῦ ἔκλεψε τὸ ἀθάνατο νερὸ καὶ γυρίζει: ζωντανή καὶ παντοδύναμη. Ἡ δόξα ἦταν τοῦ μεγάλου κοσμοκράτορα, ἀγέραστη καὶ αἰώνια σὲ στεριά καὶ θάλασσα. Καὶ μόνο γιὰ κείνης τὸν ἐρχομὸ ἔχυσε ὁ Πόλος τὸ Σέλας του, νὰ στρώσῃ τὸν αἰθέρα μὲ τῆς πορφύρας τὸ χρῶμα. Δὲ ρωτοῦσε βέβαια γιὰ τὸ φθαρτὸ σῶμα, ἀλλὰ γιὰ τὴ μνήμη τοῦ ἀφέντη τῆς. Καὶ τώρα στὴν ἀκριτὴ μου ἀπόκριση μανιασμένη ἔρριξε τὸ χέρι, ἓνα δασοτριχωμένο καὶ βαρὺ χέρι στὴν κουπαστή,* ἔπαιξε ξερβόδεξα τὴν οὐρὰ τῆς καὶ ἔδειξε Ὁκεανὸ τὸν μαλακὸ Πόντο.

— Ὅχι, Κυρά, φέματα ! . . . τρανοφώναξα μὲ λυμένα γόνατα. Ἐκείνη μὲ κοίταξε αὐστηρὰ καὶ μὲ φωνὴ τρεμάμενη ξαναρώτησε:

— Ναυτή - καλεναύτη, ζῆ ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος ;

— Ζῆ καὶ βασιλεύει· ἀπάντησα εὐθύς. Ζῆ καὶ βασιλεύει· καὶ τὸν κόσμον κυριεύει.

Ἄκουσε τὰ λόγια μου καλά. Σὰν νὰ χύθηκε ἀθάνατο νερὸ ἢ φωνὴ μου στὶς φλέβες τῆς, ἄλλαξε ἀμέσως τὸ τέρας καὶ ἔλαμψε παρθένα πάλι καὶ χιλιόμορφη. Σήκωσε τὸ κρινάτο χέρι τῆς ἀπὸ τὴν κουπαστή, χαμογέλασε ροδόφυλλα σκορπώντας ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς. Καὶ ἄξαφνα στὸν ὀλοπόρουρον ἀέρα χύθηκε τραγούδι πολεμικὸ, λὲς καὶ γύριζε τώρα ὁ Μακεδονικὸς στρατὸς ἀπὸ τίς γῶρες τοῦ Γάγγη καὶ τοῦ Εὐφράτη.

Σήκωσα τὰ μάτια ψηλὰ καὶ εἶδα τ' ἀέρινα ποτάμια, τὰ σκοτεινὰ καὶ τὰ πράσινα, χρυσορόδινα καὶ γλαυκὰ νὰ σμίγουν στὸν οὐρανὸ καὶ νὰ κάνουν τὸ στέμμα γιγάντιο. Ἦταν κάμωμα τοῦ καιροῦ ἢ μὴν ἦταν ἀπόκριση στὸ ρώτημα τῆς ἀθάνατης ; Ποιὸς ξέρει. Μὰ σιγὰ - σιγὰ οἱ ἀχτῖνες ἄρχισαν νὰ θαμπώνουν καὶ νὰ σβήνουν μὰ μὲ τὴν ἄλλη, λὲς καὶ ἔπαιρνε τὰ κάλλη μαζί τῆς ἢ Γοργόνα στὴν ἄβυσσο.

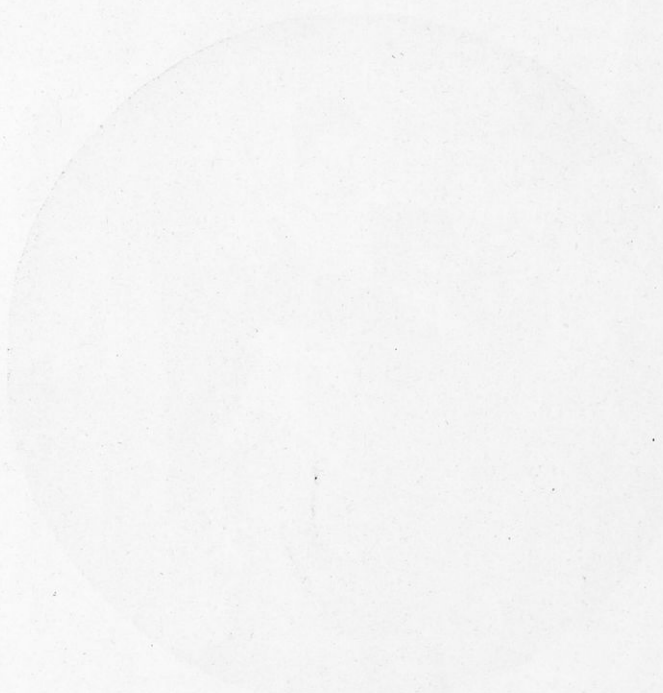
Τώρα οὔτε Στέμμα οὔτε Τόξο φαίνονταν πουθενά, Κάπου-κάπου σκόρπια σύγνεφα ἔμεναν σταχτιὰ καὶ κάτωχρα καὶ μέσα στὴν ψυχὴ μου θαμπῆ καὶ ξέθωρη ἢ πορφύρα τῆς πατρίδος μου.

Μὲ τὸ μπρίκι τοῦ καπετὰν Φαράση ἀρμένιζα μισοκάναλα ἐκείνη τὴ νύχτα.

Ἡ Ἱστορία

(Ἔργοι Ν. Γύζη)

7. ΤΟ ΦΛΑΝΔΡΩ

— Παιδιά μου, κορίτσια μου, αρχίζει νά δμιλῆ ἡ γριά - Συρραχίνα, παλαιὰ καπετάνισσα, μὲ τὸ ραβδάκι της καὶ μὲ τὸ καλαθάκι της στὸ χέρι, μὲ τὰ ὀγδόντα χρόνια στὴν πλάτη της, πού μπόρεσε κι' ἀνάβη στὸν ἀνήφορον διὰ νὰ καμαρώσῃ ἴσως διὰ τελευταίαν φορὰν τὸ καράβι τοῦ γιοῦ της πού ἔφυγε. Ἔφευγε τί μεγάλη χάρη ἔχει καὶ πόσο καλὸ ἔκαμε στοὺς θαλασσινοὺς αὐτὸ τὸ ἐκκλησιδάκι τῆς Μεγαλόχαρης.

— Πῶς δὲν τὸ ξέρουμε, εἶπαν αἱ ἄλλαι, ἄς ἔχῃ δόξα τὸνομά της.

— Τὸ ἐξωκκλήσι αὐτὸ ἀγίασε καὶ μέρωσε ὅλο τὸ ἄγριο κύμα· πρωτύτερα εἶχε κατὰρα ὅλος αὐτὸς ὁ γιαλός.

— Γιατί;

— Βλέπετε κείνον τὸν βράχο, κάτω στὸ κύμα, πού ξεχωρίζει ἀπ' τὸ γιαλό; . . . πού φαίνεται: σὰν ἄνθρωπος μὲ κεφάλι καὶ μὲ στήθια . . . πού μοιάζει σὰν γυναίκα; Ἐκεῖνη εἶναι τὸ Φλανδρῶ.

— Ναί, τὸ Φλανδρῶ, εἶπεν ἡ ὑπερεξηκοντούτης Χατζηγιάγναινα. Κἄτι ἔχω ἀκουστά μου. Ἐσὺ θὰ τὸ ξέρης καλύτερα, θειά-Φλωροῦ.

— Τὸ βλέπετε κι' εἶναι ξέρα, εἶπεν ἡ Φλωροῦ ἡ Συρραχίνα· μιὰ φορὰ κι' ἔναν καιρὸ ἦτον ἄνθρωπος.

— Ἄνθρωπος;

— Ἄνθρωπος καθὼς ἐμεῖς. Γυναίκα.

Αἱ ἄλλαι ἤκουον μὲ ἀπορίαν. Ἡ γριά - Συρραχίνα ἤρχισε νὰ διηγῆται.

— Στὸν καιρὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἦτον μιὰ κόρη ἀρχοντοπούλα, πού τὴν ἔλεγαν Φλάνδρα ἢ Φλανδρῶ. Ἡ Φλανδρῶ εἶχε νοματισθῆ ἔτσι: — καθὼς μοῦπε ὁ πνευματικὸς ἀπάνω στὸν Ἄϊ - Χαράλαμπον ἔσον τὸν θυμοῦμαι, μακαρία ἡ ψυχὴ του. Ἦμουν μικρὸ κορίτσι, δώδεκα χρονῶν, καὶ μ' ἐπῆγε ἡ μάνα μου νὰ ξαγορευτῶ τῇ Μεγάλῃ Τετάρτῃ. . . . τί νὰ ξαγορευτῶ, ἐγὼ τίποτα δὲν ἤξερα, τὰ ξεράματά μου. . . . τὸ τί μῶλεε ὁ πνευματικὸς δὲν ἀγροικοῦσα, φωτιά πού μ' ἔ! . . . Τὸ νόημά του δὲν τὸ καταλάβαινα, τὰ λόγια τὰ θυμόμουν κι' ὕστερ' ἀπὸ χρόνια. . . . τὸ κορίτσι πρέπει νάναί φρόνιμο καὶ ντροπαλὸ, νάναί ὑπάκουο, νὰ ἀγαπᾷ

τόν κύρη του και τήν μανούλα του· και σάν μεγαλώση και δώση
ὁ Θεός και παντρευτῆ με τήν εὐχή τῶν γονιῶν της, ἄλλον νά
μὴν ἀγαπᾷ ἀπὸ τὸν ἄνδρα της.

Μόφερε τὸ παράδειγμα τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων... Οἱ παλιοὶ
Ἕλληνες, ποὺ προσκυνοῦσαν τὰ εἰδῶλα... Κεῖνο τὸν καιρὸ
ἦτον μιὰ ποὺ τήν ἔλεγαν Φλάνδρα ἢ Φλανδρῶ. Φλανδρῶ θὰ πῆ
Φιλανδρῶ. Φιλανδρῶ θὰ πῆ μιὰ ποὺ ἀγαπᾷ τὸν ἄνδρα της. Φλαν-
δρῶ της εἶπαν, Φλανδρῶ βγήκε. Ἀγάπησε ὁλόψυχα τὸν ἄνδρα
της, ὅσο ποὺ ἔχασε τ' ἀγαθὰ τοῦ κόσμου, κι' ἔγινε πέτρα γι'
αὐτό. Τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἦτον ἓνας καταβοκύρης, ὁμορφο παλι-
κάρι, κι' ἀγάπησε τὸ Φλανδρῶ και τήν ἐγύρευε και τῆς ἔδωσε
ἀρραβῶνα. Σάν της ἔδωσε ἀρραβῶνα, ἐσκάρωσε καινούργιο κα-
ράβι, ἔγινε κι' ὁ γάμος· και σάν ἔγινε ὁ γάμος, ἔρριξε τὸ καράβι
στὸ γιαιλιό, κι' ἐμπαρκάρισε και πήγε νά ταξιδέψῃ.

Τότε τὸ Φλανδρῶ ἦλθε ν' ἀγναντέψῃ, σάν καλὴ ὥρα σ' αὐ-
τὸν τὸν ἔρημο τὸ γιαιλό. Ξεκολλοῦσεν ἡ ψυχὴ της, ποὺ ἔφευγεν ὁ
ἄνδρας της· δὲν μποροῦσε νά τὸ βραστάξῃ, νά στηλώσῃ τήν καρ-
διά της. Ἀγνάντεψε τὸ καράβι ποὺ ἔφευγε, κι' ἔκλαψε πικρὰ
κι' ἔπεσαν τὰ δακρυὰ της στὰ κύματα, και τὰ κύματα ἐπικρά-
θησαν κι' ἐφαρμακώθηκαν κι' ἐθύμωσαν κι' ἀγρίεψαν κι' ἐθέριε-
ψαν... και στὸ δρόμο τους, ποὺ ἦσαν τὸ καράβι ἐπνίξαν τὸν
ἄνδρα της Φλανδρῶς, κι' ἔγινε ἀγυρισιὰ του... Καὶ ἡ Φλανδρῶ
ἦρθε και ξαναῆρθε σ' αὐτὸν τὸν ἔρημο γιαιλό κι' ἐκοίταξε κι' ἀγνάν-
τευε... κι' ἐπερίμενε κι' ἐκαρτεροῦσε κι' ἀπάντεχε... Πέρασαν
μῆνες, πέρασε χρόνος, πέρασαν δυὸ χρόνια, πέρασαν τρία... και
τὸ καράβι πουθενὰ δὲν φάνηκε... και τὸ Φλανδρῶ ἔκλαψε και
καταράστηκε τὴ θάλασσα και τὰ μάτια της ἐστέγνωσαν και δὲν εἶχε
πιὰ δάκρυ νά χύσῃ... Καὶ παρεκάλεσε τοὺς θεοὺς της, ποὺ ἦταν
εἰδῶλα, πέτρες, νά της κάμουν τὴ χάρη νά γίνῃ κι' αὐτὴ εἰδῶλο,
βράχος, πέτρα... Καὶ τὸ ζήτημά της ἔγινε και τήν ἔκαμαν
βράχο, ξέρα... με τὸ σκῆμα τ' ἀνθρωπινό, ποὺ τρίβηκε κι' ἐφθά-
ρηκε ἀπ' τὰ κύματα ὕστερα ἀπὸ χιλιάδες χρόνια· και τὸ ἀνθρώ-
πινο σκῆμα φαίνεται ἀκόμα, και νά ὁ βράχος ἐκεῖ, ἡ πέτρα ποὺ
θαλασσοδέρνεται· και χτυπᾷ και βογγᾷ ἀπάνω της τὸ κύμα...
κι' ἡ φωνὴ της, τὸ βογγητό της γίνεται ἓνα με τὸ βογγητό της
θάλασσας... Νά ἡ ξέρα ἐκεῖ. Αὐτὴ ναι ἡ Φλανδρῶ.

Ὑστερα με χρόνια πολλά, σάν ἦρθε ὁ Χριστὸς ν' ἀγάσῃ τὰ
νερά, γιὰ νά βαπτισθῇ ἡ πλάση, μιὰ χριστιανικὴ ἀρχόντισσα, ἡ

Χατζηγιάνναινα, πού είχαν σκαρώσει τὰ παιδιά της δυὸ καράβια, ἔταξε σὴν Παναγία κι' ἔχτισε αὐτὸ τὸ παρακκλήσι, γιὰ τὸ καλὸ κατευόδιο τῶν παιδιῶν της . . . Ἄς δώσ' ἡ Παναγιά καὶ σήμερα νᾶναι κατευόδιο στοὺς ἄνδρες, στ' ἀδέρφια σας, καὶ στοὺς γονιοὺς σας.

Φχαριστοῦμε ὁμοίως καὶ στὰ παιδάκια σου, θεῖά Φλωροῦ!

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

8. ΤΟ ΛΙΟΝΤΑΡΙ

«Ἄγιά. - Βαρθάρα, φώναξε, Σάββας ἀπηλοήθη
κι' ἌΓ - Νικόλας ἔτρεξε νὰ πάη νὰ λειτουργήσῃ».

Νὰ λειτουργήσῃ τρέχει ὁ λευκότετος Ἄγιος, κρατώντας στὸ χέρι του—ἔτσι τὸ θέλει ὁ λαὸς—«ἕνα ροῖ* μὲ λάδι»:

Ἄλλ' ὅταν πρόκειται νὰ προστατεύσῃ τοὺς πιστοὺς, καὶ ἰδίως τὴν νεότητα, τότε ὁ καλοκάγαθος γέρον πετᾷ τὸ ροῖ μὲ τὸ λάδι του καὶ ἀποδεικνύει, ὅτι γνωρίζει καλὰ νὰ χειρίζεται καὶ τὸν κεραυνόν. Ὁ Ζεὺς τοῦ τὸν ἐνεπιστεύθη φαίνεται σὴν βιαστικῆ του φυγῆ.

Ἄν κανεὶς ἀποφασίσῃ νὰ σκαρφαλώσῃ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν κλιτὸν τοῦ Ἰμηττοῦ, ἐκεῖ πού θὰ καμαρώνῃ ἀπὸ ψηλά τὰ χωριά τῆς Ἀττικῆς, ἃς κυττάξῃ καὶ γύρω του, ἴσως θὰ κατορθώσῃ νὰ εὔρῃ τότε τὴν εἴσοδον ἑνὸς σπηλαίου.

Εἶναι ἡ περίφημη «Σπηλιὰ τοῦ Λιονταριοῦ», πού μὲ τὸ βᾶθος πού ἔχει καὶ μὲ τὸν ὀπτασιασμόν πού παρουσιάζει, νομίζει κανεὶς, ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἄδυτα τοῦ μυστικοῦ κόσμου.

Εἶναι στολισμένῃ μὲ παραπετάσματα ἀπὸ πελωρίους καὶ ποικιλοσχήμευς σταλακτίτας, σὶ ὅποιοι κάτασπροι, ὅπως εἶναι, λαμποκοποῦν εἰς τὸ φῶς τοῦ στρατοκόπου.

Τὸ φῶς αὐτὸ ξαφνιάζει τὶς νυχτερίδες, πού τρομαγμένες ἀφήνουν τὰ κρεμαστήριά των καὶ τριγυρίζουν ἀπάνω ἀπ' τὸ κεφάλι σου σὰν τρελλές. Αὐτὸ ὅμως θὰ σοῦ δείξῃ καὶ τὴν θέσῃ, εἰς τὴν

ὅποιαν ἐφώλιαζε καὶ ἐβρυχάτο τὸ θρυλικὸν Λιοντάρι. Ἀπὸ κεῖ κατέβαινε καὶ ἐρήμαζε τὸν κάμπου, διότι ἤρνοῦντο νὰ τοῦ θυσιάσουν κάθε χρόνον ἀπὸ μίαν παρθένον: Τὴν ὠραιότεραν μὲ τὴν ἀβροτέραν σάρκα.

Ἐπὶ τέλους τὸ ἀπεφάσισαν, διὰ νὰ σταματήσουν αἱ καταστροφαί.

Εἶναι πολὺ ὠραία, ὄρφανὴ ἀπὸ πατέρα, καὶ μητέρα, ἡ μονακριβὴ ἐγγονὴ τῆς γριᾶς Κάτζαινας, ποὺ τὴν ὦρα ποὺ θὰ κατέβῃ αὔριον τὸ Λιοντάρι, θὰ τοῦ τὴν ἀφήσουν καὶ θὰ φύγουν.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ θουνοῦ εἶναι τὸ ἐκκλησιδάκι τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ἐκεῖ πήγε καὶ ἐπροσπέρασε ἡ γριά, ζητοῦσα τὴν προστασίαν τοῦ Ἁγίου.

Ἐνῶ προσηύχετο, ἔκλαιε καὶ κτυποῦσε τὰ στήθη τῆς, ὁ Ἁγ. Νικόλας, γέρος, κοντὸς καὶ ἀσπρογένης, ποὺ ἄκουγεν ἀθέατος, παρουσιάζεται ἔξαφνα. Στέκεται γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀκίνητος. Ὅστερα ἀνοίγονταί τὰ μάτια του τρεῖς φορὲς κάτω ἀπὸ τὰ πυκνά του φρύδια, καὶ χάνεται.

Ἐτρεξεν εὐθὺς στὸ χωριὸ ἡ γριά, ἐφάνέρωσε τὸ ὄραμά τῆς καὶ τὸ πρῶ:— ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Νικολάου — ὅλοι οἱ χωρικοὶ μαζεύτηκαν στὴν ἐκκλησίαισα καὶ ἄκουαν τὴν λειτουργίαν μὲ πολλὴν κατάνυξιν, ἐνῶ τὸ κορίτσι καθότανε στὸ πεζούλι τῆς ἐκκλησιᾶς, ὅπως τὸ ἤθελε τὸ Λιοντάρι.

Ἐξαφνα ἄκουε τὸ μουγκρητὸ τοῦ Λιονταριοῦ ποὺ κατέβαινε καὶ σὲ λίγο τὸ βλέπουν, ποὺ ἐρχότανε τρεχάτο καὶ θυμωμένον.

Ἐστρημώχθησαν τότε ὅλοι τρομαγμένον κοντὰ στὸν τοῖχο τῆς ἐκκλησιᾶς, καὶ ἄφησαν τὸ κορίτσι μονάχον τοῦ ἔξω.

Τὸ Λιοντάρι ἐξύγωσε. Μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ παρουσιάστη καὶ ἓνα συννεφάκι τὸν οὐρανό. Τὸ συννεφάκι ἔξαφνα ἔδραλε μιὰ ἀστραπή καὶ ἀναψεν ὅλο, καὶ ἓνα χέρι φάνηκε μεσ' ἀπ' τὴ λάμψη τῆς ἀστραπῆς, ποὺ κρατοῦσε τὸν κεραυνό.

Ὁ κεραυνὸς ἔπεσε. Ἐσείστηκε ὅλος ὁ τόπος καὶ τὸ Λιοντάρι σωριάστηκε στὸ χῶμα.

Ὅποιος δὲν πιστεῦει, ἄς υπάγῃ νὰ τὸ ἴδῃ ποὺ κοίτεται μαρμαρωμένον ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαισα τοῦ Ἁγίου Νικολάου.

Ἄλλὰ καὶ μαρμαρωμένον ὅπως εἶναι, τὸ ἀπόβραδον, ἂν τύχῃ νὰ εἶσαι μόνος, σκέπτεσαι, ὅτι ὅπως κατήντησε ἡ ἱστορία, τὰ παραμῦθα ἄρχισαν νὰ εἶναι βασιμώτερα.

Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ λοιπόν, ἄς φύγωμεν ἀπὸ τῆ σπηλιὰ
τοῦ Λιονταριοῦ καὶ ἄς καμαρώσωμε τίς πράσινες πλαγιᾶς ποῦ
τίς ζωντανεῦσιν ἕνας βοσκὸς καὶ πολλὰ κουδούνια.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

9. ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ

Μάνα μὲ τοὺς ἐννιά σου γιούς καὶ μὲ τὴ μιά σου κόρη,
τὴν κόρη τὴ μοιάκριβη τὴν πολυαγαπημένη,
τὴν εἶχες δώδεκα χρονῶν κι' ἥλιος δὲ τὴν ἐθώρει!
Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουζες, στ'ἀφεγγα τὴ χτενίζεις,
στ'ἄστρι καὶ στὸν Ἀὐγερινὸ* ἔπλεζες τὰ μαλλιά της!
Προξενητάδες ἤρθανε ἀπὸ τὴ Βαβυλῶνα
νὰ πάρουνε τὴν Ἄρετὴ πολὺ μακριὰ στὰ ξένα.
Πραματευτὴς τὴ γύρευε, πραματευτὴς τὴ θέλει,
ὁποῦχει πύργους τὸ φλωρὶ καὶ μόνια* τὸ λογάρι*
τὴν Ἄρετὴν ἐγύρευε γυναῖκα γιὰ νὰ πάρη.
Οἱ ὀχτὼ ἀδελφοὶ δὲ θέλουνε, μὰ ὁ Κωνσταντῖνος θέλει.
Δῶσ' τηρε, μάνα δῶσ' τηρε τὴν Ἄρετὴ στὰ ξένα,
στὰ ξένα 'κεῖ πὸν περπατῶ, στὰ ξένα πὸν πηγαίνω,
νᾶχω κι' ἐγὼ μὰ συντροφιά κονάκι νὰ κοιεύω.
— Φρόνιμος εἶσαι, Κωνσταντή, μ' ἄσκημα ἀπηλογήθης.
Κι' ἂν μοῦρθη, γιέ μου, θάνατος κι' ἂν μούρθη, γιέ μου,
[ἄρρώστια,
κι' ἂν τύχη πίκρα γῆ χαρὰ, ποιὸς πάει νὰ μοῦ τὴ φέρη;
— Βάλλω τὸν οὐρανὸ κριτὴ καὶ τοὺς ἄγιους μαρτύρους,
κι' ἂν τύχη κι' ἔρθῃ θάνατος κι' ἂν τύχη κι' ἔρθῃ ἀρρώστια
ἂν τύχη πίκρα γῆ χαρὰ καὶ τὴν ἀναζητήσης,
νεκρὸς ἂν εἶμαι ἢ ζωντανὸς θὰ πάω νὰ σοῦ τὴ φέρω!
Καὶ σὰν τὴν ἐπαντρέψανε τὴν Ἄρετὴ στὰ ξένα
κι' ἐμπῆκε χρόνος δίσεχτος καὶ μῆνες ὄργισμένοι
κι' οἱ ὀχτὼ της γιοὶ πεθάνανε, τὸν Κωνσταντὴ σκοτῶσαν
βρέθῃνε ἢ μάνα μοναχὴ σὰν καλαμιά στὸν κάμπο.
Σ' ὅλα τὰ μνήματα ἔκλαιγε, σ' ὅλα μοιρολογοῦταν,

στοῦ Κωνσταντίνου τὸ μνημεῖο ἐσήκωνε τὴν πλάκα.
 — Σηκώσου, Κωνσταντίνε μου, τὴν Ἀρετὴ μου θέλω,
 ὁποῦ μοῦ τὴν ἐξώρισες πολὺ μακριὰ στὰ ξένα!
 Τὸ τάξιμα ποὺ μοῦταξες, πότε θὰ μοῦ τὸ κάμης;
 Τὸν οὐρανὸ βάλες κριτὴ καὶ τοὺς ἄγιους μαρτύρους,
 ἂν τύχη πίκρα γῆ χαρὰ καὶ τὴν ἀναζητήσω,
 νεκρὸς ἂν εἶσαι ἢ ζωντανὸς γὰ πᾶς γὰ μοῦ τὴ φέρῃς.
 Ἐ γῆς ἀναταράχθηκε κι' ὁ Κωνσταντῆς ἐβγήκε!
 Ἐ πλάκα ἔγινε ἄλογο, τὸ χῶμα χαλινάρι
 κι' ὁ σκόλληκας ἀπὸ γῆ ἔγινε Κωνσταντῆς!
 Παίρνει τὰ ὄρη πίσω του καὶ τὰ βουνὰ μπροστά του
 μὲ τὸ φεγγάρι συντροφιά, καὶ πάει γὰ τῆς τὴν φέρῃ.
 Ἐπῆγε καὶ τὴν εὔρηκε σ' ἐννιά χοροὺς πιασμένη,
 σ' ἐννιά χοροὺς ἐχόρευε, σ' ἐννιά χοροὺς κρατιόταν.
 Ἀπὸ μακριὰ τὴ χαιρετᾷ κι' ἀπὸ κοντὰ τῆς λέγει:
 — Ἐλα, ἀδελφή, γὰ φύγωμε κι' ἡ μάνα μας σὲ θέλει.
 — Ἀλίμονο, ἀδερράκι μου, καὶ τί εἶναι τοῦτη ἡ ὄρα;
 Ἄν ἴσως κι' εἶναι γὰ χαρὰ, γάρθω κατὰ πῶς εἶμαι,
 κι' ἂν εἶναι πίκρα, πές μου το γὰ βγάλω τὰ καλά μου.
 — Ἐλα, Ἀρετῆ, στὸ σπίτι μας, κι' ἄς εἶσαι, ὅπως κι' ἂν
 εἶσαι.

Κοιτολογίζει τῆλογο καὶ πίσω τὴν καθίζει.
 Στὴ στράτα ποὺ διαβαίνουν πουλάκια κελαηδοῦσαν,
 δὲν κελαηδοῦσαν σὰν πουλιά, μήτε σὰν χελιδόνα,
 μόν' κελαηδοῦσαν κι' ἔλεγαν ἀνθρωπινὴ ὁμιλία:
 «Θεὲ μεγαλοδύναμε, μεγάλο θάμα κάνεις,
 γὰ περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμένους!»
 — Ἀκουσε, Κωνσταντίνε μου, τί λένε τὰ πουλάκια;
 Πουλάκια εἶναι κι' ἄς κελαηδοῦν, πουλάκια εἶναι κι' ἄς λένε,
 Καὶ παρεκεῖ ποὺ πήγαιναν κι' ἄλλα πουλιά τοὺς λένε:
 «Δὲν εἶναι κοῖμα κι' ἄδικο, παρᾶξενο μεγάλο,
 γὰ περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμένους;
 — Ἀκουσε, Κωνσταντίνε μου, τί λένε τὰ πουλάκια,
 πῶς περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀπεθαμένους;
 — Δωλὰ πουλιὰ κι' ἄς κελαηδοῦν, λωλὰ πουλιὰ κι' ἄς λένε.
 Καὶ παρεμπρὸς ποὺ πάγαιναν κι' ἄλλα πουλιὰ τοὺς λένε:
 «Γιὰ ἰδὲς θάμα κι' ἀντίθαμα ποὺ γίνεται στὸν κόσμον,
 τέτοια πανώρια λυγρὴ γὰ σέση πεθαμένους!»

Τάκουσε πάλι ἡ Ἀρετὴ κι' ἐροῦργισε ἡ καρδιά της.
— Ἀκουσες, Κωνσταντάκη μου, τί λένε τὰ πουλιάκια ;
— Ἀσ' τα, ἀδερφή μου, τὰ πουλιά κι' ἄς λένε ὅ,τι κι' ἂν θέλουν.

— Μοῦ φαίνεται, ἀδερφάκι μου, πὸς λιβανιῶς μυρίζεις.
— Ἐχτές βροδὸς ἐπήγαμε πέρα στὸν Ἀϊ-Γιάννη
κι' ἐθύμισέ μας ὁ παπῆς μὲ περισσὸ λιβάνι.
— Πές μου, ποῦ εἶναι τὰ κάλλη σου καὶ ποῦ εἶν' ἡ λεβεντιά σου
καὶ τὰ ξανθά σου τὰ μαλλιά καὶ τῶμορφο μουστάκι.
— Ἐχω καιρὸ ποῦ ἀρρώστησα κι' ἔπεσα τοῦ θανάτου
καὶ πᾶνε τὰ ξανθὰ μαλλιά καὶ τῶμορφο μουστάκι.

Αὐτοῦ σιμά, αὐτοῦ κοντά, στήν ἐκκλησιά προφτάνουν.
Βαρῶ χτυπᾷ τ' ἀλόγου του κι' ἀπ' ἐμπροστιά της χάθη,
κι' ἀκούει τὴν πλάκα τὰ βροντιᾶ, τὸ χῶμα τὰ βοῆζη
Κινᾷει καὶ πάει ἡ Ἀρετὴ στὸ σπίτι μοναχὴ της.
Βλέπει τὸ μπάλσαμο ξερό, τὸ καρποφύλι μαῦρο,
βλέπει μπροστά στήν πόρτα της χοιτάρια φνιρωμένα
καὶ τὰ σπιτοπαρόθυρα σφιχτὰ ματαλωμένα.

Χτυπᾷ τὴν πόρτα δυνατά, τὰ παραθύρια τρίζουν.
— Ἄν εἶσαι φίλος, διάβαινε κι' ἂν εἶσαι ἐχθρός μου, φύγε,
κι' ἂν εἶσαι ὁ Πικροχάθοντας, ἄλλα παιδιὰ δὲν ἔχω
κι' ἡ δόλια ἡ Ἀρετοῦσα μου λείπει μακριὰ στὰ ξένα.
— Σήκω ματούλα μου, ἄνοιξε, σήκω γλινζιά μου μάνα.
— Ποῦς εἶν' αὐτὸς ποῦ μοῦ χτυπᾷ καὶ μὲ φωνάζει μάνα ;
— Ἄνοιξε, μάνα, ἄνοιξε κι' ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀρετὴ σου,
ἐγὼ εἶμαι ἡ Ἀρετοῦλα σου ἡ μικροπαντρεμένη.

Κατέβηκε, ἀγκαλιάστηκαν κι' ἀπέθαναν κι' οἱ δύο !

10. Η ΓΟΡΓΟΝΑ

Μέσ' σιὸ πλαιὸν τὸ πέλαγος καθάβι ταξιδεύει.
 Τριγύρω νύχι' ἀπλώνεται.
 Καὶ μὲ τ' ἀγέρι, πὸν ἀλαφρὰ τὰ κύματα χαϊδεύει,
 τὸ μπρῖκι* τ' ἀσπροφύροτο κουνιέται, ἀγοσαλεύει,
 σὰ νύφη πὸν ὄλο καὶ λυγῶ καὶ γλυκοκαμαρώνεται.

Μὰ ξάφρον, σὺν γὰ κάρφωσε σ' ἀμμονδιαστὰ ἀκρογιάλι
 τίς δυὸ του ἄγκυρες μαζί,
 τὸ μπρῖκι στέκει, καὶ μπροστὰ στήν πλώρη του προβάλλει
 Γοργόνα θαλασσοβρεχτη μ' ἀγρωπὸ κεφάλι.
 «Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος ἀπέθανε, μιὰ ζῆ!»

Βροντολογεῖ τὸ στόμα της καὶ τὰ νερὰ ἀναδενεῖ*
 μὲ τὴν ψαρίσια της οὐρά,
 καὶ τὸ γυναικίειο της ἀπὲ ἀπόκριση γυρεύει.
 «Ὁ βασιλιάς Ἀλέξανδρος στὸν κόσμον βασιλεύει!»
 ὁ ναύτης ἀποκρίνεται, «ζωὴ νῆχης νερά!»

Ἄλιμονο ὦν τῆς ἔλεγε πὸς εἶναι πεθαμένος
 ἀπὸ τὰ χρόνια τὰ παλιά!
 Ἐὐθὺς τὴν ἴδια τὴ στιγμῇ ὁ ναύτης ὁ καυμένος
 μαζί μὲ τὸ καθάβι του θὰ βοῦλιαζε πτηγμένος,
 καὶ ἡ Γοργόνα θᾶρχιζε νὰ κλαίῃ τὸ βασιλιά!

Μὰ τώρα ποῦμαθε πὸς ζῆ, τὴν ὄψη της ἀλλάζει
 καὶ μ' ὁμορφιὲς στολιζέται
 γίνεται κόρη λυγερή, σὰ κύματα πλαγιάζει,
 μὲ δυὸ ματάκια ὀλόγλυκα τριγύρω της κοιτάζει,
 κι' ἀπ' τὰ ξανθὰ της τὰ μαλλιά τὸ πέλαγος φωτίζεται.

Τὸ μπρῖκι πάλι ξεκινᾷ καὶ σιγαλὰ ἀρμενίζει.
 στὴ θάλασσα τὴ γαλανή.
 Καὶ ἡ γοργόνα στὸν ἀφρὸ σὰ γλάρος φτερουγίζει
 λύρα κρατάει ὀλόχρυση καὶ παίζοντας ἀρχίζει
 νὰ τραγουδῇ σιὸ πέλαγος μ' οὐράνια φωνή.

II. ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΙΩΤΟΥ

Χήρας υγιός ἐγεύγετο σὲ μαρμαρένια τάβλια,
χρυσῶ ἦταν τὰ πηρούνια του κι' ὀλόγγυρα τὰ πιάτα.
κι' ἡ κόρη ὅπου τον κερῶ ἀσημοζουκλωμένη.

Ἡ μάνα του στή μιὰ μεριά φτάνει ξαγριεμένη.
— Γεύγεσαι, γέ μου, γεύγεσαι, κι' οἱ Φράγχοι ἐπλοκῶσαν.
— Προβάλε, μάνα μου, νὰ ἰδῆς πόσες χιλιάδες εἶναι
κι' ἂν εἶναι δυό, νὰ χαίρωμαι κι' ἂν εἶναι τρεῖς, νὰ πίνω
κι' ἂν εἶναι περισσότερες σελώσετε τὸ Μαῦρο.
— Ἐβγήκα, γέ μου, καὶ εἶδα τσι, μὰ μετρημὸ δὲν ἔχουν.

Σελώσατε τὸ Μαῦρο μου, καλομυγλώσατέ* τον,
καὶ δῶσ' μου, μάνα, τὸ σπαθὶ τ' ἀμοκωνσιαντινῶτο,
νὰ βγῶ νὰ ἰδῶ τὸν πόλεμο, ποὺ κάνουνε οἱ Φράγχοι . . .

— Μαῦρε μου, γοργοῖνατε καὶ ἀνεμοκνκλοπόδη,*
πολλὲς φορὲς μ' ἐγλύτωσες ἀπὸ βαριὲς φουρτουῖνες.
κι' ἂν μὲ γλυτώσης κι' ἀπ' αὐτή, θὰ σὲ μαλαματώσω,
τὰ τέσσερά σου πέταλα χρυσῶ θὰ σοῦ τὰ κάμω,
τὰ δαχτυλῖδια τῆς ξανθῆς σκάλες καὶ χαλινάρια.

Στὸ ἔμπα χίλιους ἔκοψε, στὸ ἔβγα δυὸ χιλιάδες.
κι' εἰς τ' ἄλλο στροφογύρισμα δὲν ἤρρηξε νὰ κόψη.
Κι' ὁ οὐρανὸς ἐσείστηξε, κι' ἡ θάλασσα μουγκίστη.

12. Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΟΥ ΠΕΥΚΟΥ

«Γιάννη, γιατί ἔξοφες τὸ πεῦζο
γιατί ; γιατί ;»

— Ἀγέρας θᾶναι, λέει ὁ Γιάννης
καὶ περπατεῖ.

Ἀνάβει ἢ πέτρα, τὸ λιβάδι
βγάνει φωτιά.

Νᾶβροσκε ὁ Γιάννης μιὰ βρουσοῦλα,
μιὰ ρεματιά ! . . .

Μέσ' στὸ λιοπύρι, μέσ' στὸν ζάμπο
γὰ ἔνα δενδρί . . .

Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀπὸ ζάτον
δροσιά γὰ βροῆ.

Τὸ δένδρο παίρνει τὰ κλαδιά του
καὶ περπατεῖ !

«Δὲ θ' ἀνασάνω», λέει ὁ Γιάννης.
«Γιατί ; Γιατί ;»

— Γιάννη, ποῦ κίνησες γὰ φτιάσης;
— Στὰ δυὸ χωριά.

— Κι' ἀκόμα βρίσκειται ἐδῶ ζάτον ;
Πολὺ μακριά.

— Ἐγὼ πηγαίνω, ὄλο πηγαίνω
Τί ἔφταιξα γώ ;

Σκιάζεται ὁ λόγγος καὶ μὲ φεύγει.
Γι' αὐτὸ εἶναι δῶ.

Πότε ξεκίνησα ; Εἶμαι μέρες . . .
γὰ δυὸ, γὰ τρεῖς . . .

Ἐγὼ τοῦς μου σήμερα δὲν ξέρω
τ' εἶναι βαριά.

— Νὰ μιὰ βρουσοῦλα, πὺν νεράκι
γὰ δροσιστῆς.

Σκύβει γὰ πῆ νερὸ στὴ βρύση . . .
σιτρεύει εὐθύς.

Οἱ μέρες πέρασαν κι' οἱ μῆνες,
φεύγει ὁ καιρὸς.
στὸν ἴδιο τόπο εἶν' ὁ Γιάννης
κι' ἄς τρέχει ἔμπρός.
Νὰ τὸ χινόπωρο, γὰ οἱ μπόρες !
μὰ ποῦ τὸ κλοῦί ;
Χτυπιέται ὀρθὸς μὲ τὸ χαλάζι,
μὲ τὴ βροχή.

«Γιάννη, γιατί ἔσφαξες τὸ δέντρο
τὸ σπλαχνικό,
ποῦριχε ἴσκιο στὸ χοπάδι
καὶ στὸ βοσκό ;
Ὁ πεῦκος μίλαε στὸν ἀέρα
— τ' ἀκοῦς ; τ' ἀκοῦς ;—
καὶ τραγουδοῦσε σὰ φλογέρα
στοὺς μπιστικούς.
Φρύγανο καὶ κλαροὶ τοῦ πῆρες
καὶ ἰς δροσιές
καὶ τὸ ρετσίγι του ποτάμι
ἀπ' τὶς πληγές.
Σακιάτης ἦτανε κι' ὀλόρθος,
ὡς τὴ χρονιά
ποὺ τὸν ἐγκρέμισες γιὰ ξύλα,
Γιάννη φονιά !

— Τὴ χάρη σου ἐρημοκκλησιάκι
τὴν προσκυνῶ.
Βόηθα γὰ φτάσω κάποιαν ὄρα
καὶ γὰ σταθῶ . . .
Ἡ μάνα μου θὰ περιμένη
κι' ἔχω βοσκή
κι' εἶχα καὶ τρύγο . . . Τί ὄρα γᾶναι
καὶ τί ἐποχή ;

Ξεκίνησα τὸ καλοκαίρι
— γὰ στοχασιῆς—
κι' ἦρθε καὶ μ' ἦρρεν ὁ χειμῶνας
μεσοστρατὶς.

Πάλι ἀλωνάρης καὶ λιοπύρι
πότε ἦρθε ; πῶς ;

* Ἄγριε, σταμάτησε τὸ λόγγο,
πὸν τρέχει ἔμπρός.

* Ἄγριε, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω
— μὲ τὴ καρδιά—

Θέλω γὰ πέσω γὰ πεθάνω
ἔδῳ ζοντά».

Πέφτει σὰ δέντρο ἀπ' τὸ πελέκι.

Βογγάει βαριά,
μακρὰ του στάθηκε τὸ δάσος,
πολὴ μακριά.

* Ἐκεῖ τριγύρω οὔτε χοιτάρι,
φωνὴ καμιά.

Στὰ ἀγκάθια πέθανε, στὸν κάμπο,
στὴν ἐρημιά.

ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

13. ΤΟ ΕΙΚΟΣΙΕΝΑ

(Τραγούδι τοῦ χειρόμυλου)

Γύριζε, γύριζε...

Ἄλεθε τοῦ πόνου τὸ σιτάρι, τρίβε τοῦ στεναγμοῦ τὸ γέννημα. Βγάλε τ' ἀλεύρι πού θά δώσῃ τὸ ζυμάρι, ζυμωμένο μὲ τοῦ σκλάβου τὸν ἰδρώτα τὸν πικρό. Κάμε τὸ ψωμί τοῦ ἀφέντη σὰ τραπεζοστρώσια του φαρμακερό.

Γύριζε, γύριζε...

Ἄλεθε τοὺς μῆνες τοὺς ἀργούς, καὶ κάμε νὰ γοργοπερνᾶνε. Λυῶσε τὰ χρόνια τὰ βαριά, βαρύτερα ἀπὸ τῆς καρδιάς τὴν πέτρα, πού πλακώνει τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀξημέρωτη χαρὰ. Γύριζε γοργά. Τρίβε τὰ κατάχρονα, χρόνια νὰ γίνουνε περαστικά, τὰ χρόνια μῆνες. Τρίβε τὸν ἀτέλειωτο καιρό, καὶ κάμε ὄλο πιὸ γρήγορα νὰ φεύγῃ κύλα τὸν ἀκόιμητο τροχό, ξεγέλα τὸν ἀγέλαστο τὸν ὠκεανό. Στερνὴ μιά δύση φέρε ὁ σκλάβος ν' ἀγναντέψῃ, καὶ ν' ἀκολουθήσῃ ἀνατολή. Κάμε ἢ ἐλπίδα νὰ ταχύνη τὸ ποδάρι, νὰ προφτάσῃ καὶ νὰ τὸν κερᾶτῃ τὴ χαρὰ σὲ μαγικὸ γυαλί.

Γύριζε, γύριζε...

Τρίβε τὰ σίδηρα τὰ στοιχειωμένα, κάμε τα σκουριὰ νὰ πέσουν ἀπ' τὰ χέρια τὰ δεμένα. Λυῶσε τ' ἀλύσια τὰ λησμονημένα γύρω σὰ βαλαντωμένα τὰ κορμιά. Τρίβε τὰ κλειδιά τὰ διπλο-

σφραγισμένα, κάμε ν' ανοίξουν τὰ κατώγια* τὰ βαθιά. Σπάσε τὰ σύνεργα καὶ σπάσε τ' ἀργαλειά, τῆς κόλασης μαστορομένα τ' ἀργαστήρια, στομωμένα* ἀπὸ τῶν χρόνων τ' ἀργὸ πέρασμα, χορτασμένα ἀπὸ τὸ αἷμα.

Γύριζε, γύριζε...

Δούλευε τ' ἀκόνα, ποῦ θὰ τροχιστοῦνε τὰ σπαθιά, σπαθιά μεσ' τῆς ψυχῆς τὰ βάρη φυλαγμένα, σὰν τ' ἀκριθὰ τὰ φυλαχτά. Δούλευε τ' ἀμόνια ποῦ θὰ πλάσουν ἀπ' τὰ μίση τὰ παλιὰ—κάθε χτυπιὰ σπῖθα θὰ γένῃ, καὶ θὰ ἀνάψῃ μιὰ φωτιὰ τρανή, θεριακωμένη—ποῦ θὰ πλάσουν τοῦ ξεδινημοῦ τ' ἀλύγιστα κοψτήρια, τῶν κορμιῶν ποῦ θρέφονται ἀπὸ τ' ἄδικα τὰ κλαδευτήρια, καὶ τ' ἀλέτρια ποῦ θὰ σκάψουν τὰ χωράφια τὰ παχιά, τὰ δρεπάνια ποῦ θὰ δώσουν τῶν κριμάτων τῆ σοδειά· σοδειά ποῦ οἱ ταπεινοὶ τῆ λαχταρᾶν, αἰῶνες πεινασμένοι. Γύριζε γοργά. Καὶ χάρισε τὸ λεύτερο καρπὸ, τὸ κὶο σιτάρι, τῆς ἀνάστασης τὸν ἄρτο τὸ γλυκὸ, ποῦ ὁ σκλάβος περιμένει τὴ μεταλαβιά* νὰ πάρῃ.

Γύριζε, γύριζε...

Κάμε τῆς ἀπελπισιάς τὸ βογγητό, καὶ ἀπὸ τὰ στήθα βγαίνει σὰν τοῦ λίβα* τὴν πνοή, σὰν τὸν δριμόχολο* γιὰ τὸν ὄχτρο. Πάρε τὸ δάκρυ καὶ ποτάμι κάμε το κατεβατό, νὰ σαρώσῃ τοῦ κακοῦ τὰ χτήματα, τὰ ξένα ἀποχτημένα· τοῦ λυγμοῦ τὸν κόμπο, καὶ βουνοὺ νὰ γένῃ νὰ πλακώσῃ τοῦ ἀφέντη τῆ χαρά. Κάμε τοῦ σκλάβου τὴν ἀβάσταχτη τὴν ἀνυπομονή, ἄλλο νὰ μὴν περιμένῃ. Κάμε τὴ νύχτα του τὴν ἀξημέρωτη, ἀπὸ τὴν κουφορομοῦσα φλόγα ποῦ τὴ βόσκει νὰ ἀνατιναχτῇ, καὶ νὰ χάρισῃ τὴν ἀπίστευτην ἀνατολή.

14. ΕΤΣΙ ΗΤΑΝΕ

— Παππού, σήκου, παππούλη! Σήμερα είναι μέρα επίσημη! Τί φυλάς τὸ στῶμα καὶ βογγᾶς; ὄλο βογγᾶς, κι' ὄλο μαλλώνεις, σώνει πιά! "Ἐβγα νὰ ἰδῆς! "Ἐλα νὰ ἀλλάξῃς καὶ νὰ πᾶς στὴν ἀγορά! "Ὁ κόσμος ἔχει πανηγύρι σήμερα-Σάββατο Λαζάρου!

Τὸ μαθητοῦδι ζωηρό, καθὼς μπήκε στὸ σπίτι ἔφυγε κιόλα. Τῶξερε ὁ παπούς, πὼς ἦταν τρανὴ Παραμονή, τῆς "Ἐξοδος ἡμέρα. "Αχ, τέτοια μέρα δὲ θὰ ξαναφανῆ—μῆτε ὁ θεὸς νὰ δώσῃ!

Τῶξερε ὁ παπούς, γι' αὐτὸ ἀπὸ μέρες κι' ἀπὸ νύχτες συλλογιόταν. "Ὁ πονεμένος νοῦς του σερνότανε τριγύρω στὴ μεγάλη Θύμηση. Καὶ τὴν περιμένε τὴ μέρα αὐτή, σὰ νάτανε νάρχοταν ἄλλη μιὰ φορά, πρώτη φορά—τοῦ κάκου.

Μὰ τοῦ μικροῦ τᾶγγόνου οἱ χαρωπὲς φωνὲς τοῦ ξάφρισαν τὸ νοῦ. Κι' ἐκεῖ, νὰ πάλι τὸ τρελλόπαιδο μπροστά του. "Ἀφησε τίς τρεχάλες γιὰ νὰ ξαναρθῆ καὶ νὰ τοῦ γίνη πειρασμὸς καὶ πάλι.

—"Ακόμα κάθεται, παππούλη! Λεχώνα θὰ μοῦ γίνης αὐτοῦ πέρα: "Ἀπόλυσε κι' ἡ ἐκκλησιά!

—Καλά, καλά, μωρὲ παιδί, μὴ μὲ μαλλώνῃς τόσο! γέρος εἶμαι, δὲν μπορῶ νὰ σηκωθῶ. "Ἐδῶ ἄσεμε νὰ σήπωμαι...

—Τί εἶπες; Δὲν ἀκοῦς; Περνάει ἡ "Ἐξοδο.

Αὐτὸς ὁ λόγος χτύπησε τὸ γέρο ἀλλόκοτα. Τῆς λιτανείας ἡ βυή, πού ἔφτανε ἀπὸ τὸν ἄλλο δρόμο, κρυφὴ τρεμούλα τοῦχυσε σὰ σωτικὰ! ὁ νοῦς του σάλεψε ἄξαφνα.

—"Ἐφτασα! Τ' ἄρματά μου!

"Ορθὸς τινάχθηκε, σὰν παληκάρι. "Ἀνάλλαγος, ἀνάμαλλος, ζώστηκε τὸ σπαθί. Καὶ βγήκε.

Τὰ μάτια ἀγριωπὰ στυλώνει γύρω του. Κάτι σὰ νὰ ζητή. Τὸ κανόνι καὶ τὸ τουφέκι γεμίζει ὄλη τὴ χώρα μ' ἀμέτρητη βοή. Κόσμος πολὺς στὴν ἀγορά. "Ὅλοι ντυμένοι τὰ καλά τους. "Ὅλοι τ' ἄρματα κρατοῦν—καὶ ρίχνουν!

"Ὁ λαὸς παίξει μὲ τὴ φαντασία του τὸ παιχνίδι αὐτό, στὸ χρόνο μιὰ φορά. Θέλει νὰ ξαναζωντανέψῃ τὴ μεγάλη εἰκόνα, ἔτσι γιὰ νὰ δῆ «πὼς ἦτανε»—κι' ὁ γέρος πάει νὰ τὸ πιστέψῃ.

Βρίσκεται μὲ τᾶγγόνι στῆς λιτανείας τὴν οὐρά, κι' ἀκολου-

θούν. Τέλος στους Τάφους έφτασαν. Έκει χιλιάδες συναγμένοι στέκονται κι' ακούν έναν πού βγαίνει λόγο, μα ό λόγος είν' άτέλειωτος. "Ο γέρος άκούει, και δέν καταλαβαίνει. Άκούει, και καρτερεί: σάν κάτι φαίνεται νά καρτερή . . .

— "Ωρέ, δέν ήταν έτσι! κράζει με δυνατή φωνή.

"Άφησε στη μέση τή γιορτή και πήρε τó δρόμο πίσω για τó σπίτι. Θυμωμένος φαίνεται. Βογγάζει, σι' άγγόνι δέν μιλεί. "Αξαφνα σταματάει. Έκει κοντά του κάποιος τραγουδεί. "Ένας τυφλός, χωριάτης διακονιάρης, στρωμένος καταγής παίξει τή λύρα του και τραγουδεί. Λέει τó τραγούδι τó θλιμμένο τó μισρολόγιο τού Μεσολογγίου.

"Ορθός ό γέρος, άσειστος, άκούει. Βρύση πάνε τά μάτια του. Κλαίει ήσυχα, και δέ μιλεί. Τέλος κόπηκε τó τραγούδι.

— Νά, ώρέ, έτσι ήτανε!

Αυτό ειπε μοναχά. Και γύρισε στο σπίτι του και στόν καϋμό του.

ΝΙΚ. ΚΑΡΒΟΥΝΗ

15. Η ΑΝΑΓΓΕΛΙΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

(26 'Ιουλίου 1913)

"Ο διμοιρίτης λοχίας είχε φθάσει άσθμαίνων και κούρως εις τόν λόχον του εκείνο τó απόγευμα τής 26 'Ιουλίου. "Ητο ό άγγελιοφόρος "Ερμής* τού τάγματος.

"Ένας στρατιώτης τού λόχου είχαν άποσπασθή από δυό ήμερων εις τήν Μεραρχίαν ως τηλεγραφητής και, έπειδή έλοι έπερίμεναν τó άγγελμα τής ειρήνης, ό διμοιρίτης λοχίας έτρεχε κάθε πρωί και κάθε απόγευμα τόν άνήφορο, δια μέσου δάσους βαλκανιδίων και φτελιών, εις τήν σκηνήν, όπου εις άπόστασιν μισής ώρας από τούς καταυλισμούς των συνταγμάτων, εύρίσκετο ή σκηνή τού Μεραρχιακού τηλεφώνου.

Μόλις τόν είδον οι στρατιώται, έννόησαν, ότι κάτι εξαιρετικών ειχε συμβή. Τόν περιεκύκλωσαν άφωναί και εις τά μάτια των έλαμπον χιλιάδες έρωτήσεις.

— Ζήτω, παιδιά! Ζήτω! Πήραμε και τὸ Νέστο και πάρα πέρα ἀκόμη!

— Ὡστε ὑπεγράφη:

— Ὑπεγράφη . . . Ἀὔριο θὰ γίνῃ ἡ τελετή. Εἶδα τὸ τηλεφώνημα.

Ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἀπλόωθη ἐπάνω εἰς τὰς κορυφὰς και τὰ πρανή * τοῦ Μάλες * τοῦ αἱματοποτισμένου ἑνας χαρμόσυνος σάλαγος. Ἀπὸ λόγον εἰς λόγον, ἀπὸ τάγμα εἰς τάγμα, ἀπὸ σύνταγμα εἰς σύνταγμα, ἀπὸ τὰ πολυβόλα εἰς τοὺς τραυματισφορεῖς και τὰ μεταγωγικά μάχης εἶχε διαδοθῆ ἡ χαρμόσυνος εἰδησις.

Οἱ καρδιάνες ἐλησμονήθησαν: γύρω ἀπὸ τίς φωτιές, ποὺ ἀναβαν κάθε βράδυ ἐξω ἀπὸ τ' ἀντίσκηνα, ἐμαζεύθησαν τὰ φανφαράκια και ἐξεστάθησαν, περισσότερον ἀφ' ἑτι ἤμποροῦσε νὰ τὰ ζεστάνῃ ἡ φωτιά, ἀπὸ τὴν ἰδέαν, ὅτι γρήγορα θὰ ξανάβλεπαν τὴν πατρικὴν ἐστίαν.

Ἐως ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐκυριαρχοῦσεν ἡ ἰδέα τοῦ πολέμου.

Ἡ ἀνακωχὴ εἶχε πνίξει κάθε ἰδέα εἰσόδου στὴ Σόφια. Ἀλλὰ ἡ εἰρήνη ἡ ὀριστικὴ, ἡ δοξασμένη γιὰ τὰ ὄπλα μας, ποὺ δέκα μῆνες τώρα ὑπηγόρευαν τὸν σεβασμὸν εἰς τὰ δίκαια μιᾶς Νέας Ἑλλάδος, ἔκαμε νὰ λησμονηθῇ ἀμέσως ἡ λύπη διὰ τὴν χαθεῖσαν θριαμβευτικὴν εἰσοδὸν μας εἰς τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν, ποὺ εἶχαμε συνηθίσει νὰ βλέπωμεν νὰ φεύγουν, νὰ φεύγουν, νὰ φεύγουν . . .

Ἐνα ἡμῶν σελήνης εἶχε σηκωθῆ πρὶν νυκτώσῃ μαζί με μίαν ἀκολουθίαν ἀετῶν, ποὺ με κύκλους ἀργοὺς και μεγαλοπρεπεῖς, δίχως νὰ σαράξουν τὰ φτερά των, ἀνέβαιναν πρὸς τὸν ἀχνόγλαυκον οὐρανόν, και αἰωροῖτο τώρα μελιχρὸν και προστατευτικὸν ἐπάνω ἀπὸ τὴν φουντωμένην ράχιν τοῦ βουνοῦ. Οἱ γρύλλοι εἶχαν σωπάσει πλέον, κρυμμένοι μέσα εἰς τὰ ὄροσερὰ φυλλώματα τῆς φτέρης. Ἀλλ' ἐζωντάνευε τὸ στρατόπεδον ὁ χαρμόσυνος σάλαγος, και οἱ στρατιῶται ἐτραγουδοῦσαν καθ' ὀμίλους γύρω ἀπὸ τὰς πυρὰς τὰ τραγούδια, με τὸν ρυθμὸν τὸν ὅποσον εἶχαν ἐκπορθῆσει ἀπὸ χαραινῶματος εἰς χαράκωμα, ἀπὸ τὸ Ἀλμπάνικοῖς ὡς τὴν Τζουμαριά, τὴν οἰκτρὰν ἀλαζονείαν τοῦ ἐχθροῦ.

16. Ο ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

1

Σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν κόψη
τοῦ σπαθιοῦ τὴν τρομερή,
σὲ γνωρίζω ἀπὸ τὴν ὄψη,
ποῦ μὲ βιά μετροᾶει τὴ γῆ.

2

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων, τὰ ἱερά,
καὶ σὰν προῦτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ! χαῖρε, Ἐλευθεριά!

3

Ἐκεῖ μέσα ἐκατοικοῦσες
πικραμένη, ἐτιροπαλή,
καὶ ἕνα στόμα ἐκαρτιεροῦσες
«ἔλα πάλλε», τὰ σοῦ πῆ.

4

Ἄργειε γὰλθῃ ἐκεῖνη ἡ μέρα
καὶ ἦταν ὄλα σιωπηλά,
γιατὶ τᾶσκιαζε ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πιάκωνε ἡ σκλαβιά.

5

Ἀστωχίης! Παρηγορία
μόνη σοῦ ἔμενε, τὰ λές
πρασμένα μεγαλεῖα
καὶ διηγόντας τα γὰ κλαῖς.

6

Καὶ ἐκαρτιέροι καὶ ἐκαρτιέροι
φιλελεύθερη λαλιά,
ἕνα ἐκτύπασε τᾶλλο χέρι
ἀπὸ τὴν ἀπειψιά.

7

Κι' ἔλεες: «πότε, ἦ! πότε βράνω
τὸ κεφάλι ἀπὸ τᾶς ἐρμύες;»

Καὶ ἀποκρίνοντο ἀπὸ πάνω
κλάψεις, ἄλυσες, φωνές!

8

Τότ' ἐσήκωνες τὸ βλέμμα
μέσ' σιὰ κλάματα θολό,
καὶ εἰς τὸ ροῦχο σου ἔσταξ' αἷμα,
πλήθος αἷμα ἑλληνικό.

9

Μὲ τὰ ροῦχα αἱματομένα,
ξέρω, ὅτι ἔβγαινες κορυφά
τὰ γροεύης εἰς τὰ ξένα
ἄλλα χέρια, δυνατά.

10

Μοναχὴ τὸ δρόμο ἐπῆρες,
ἐξανάλθες μοναχί
δὲν εἶν' εὐκόλες οἱ θύρες,
ἐὰν ἡ χρεία τὲς κορυταλῆ.

11

Ἄλλος σοῦ ἔκλαψε εἰς τὰ στήθια
ἀλλ' ἀνάσαση καμιά,
ἄλλος σοῦ ἔταξε βοήθεια,
καὶ σὲ γέλασε φροϊτά.

12

Ἄλλοι, δὴμέ! στή σφροιά σου,
ὅπου ἐχαίροντο πολὺ,
«σύρε ναῦρης τὰ παιδιά σου,
σύρε», ἔλεγαν οἱ σκληροί.

13

Φεύγει ὀπίσω τὸ ποδάρι,
καὶ ὀλογλήγορο πατεῖ
ἢ τὴν πέτρα, ἢ τὸ χορτάρι,
πὸν τὴ δόξα του ἐνθυμῖ.

14

Ταπεινότητα σοῦ γέρνει
ἢ τρισάθλια κεφαλή,
σὰν φτωχοῦ, πὸν θυροδέρνει
κι' εἶναι βάρος του ἡ ζωή.

Ναί, ἀλλὰ τώρα ἀντιπαλεύει
κάθε τέκνο σου μὲ ὀρμή,
ποῦ ἀκατάπαυστα γυρεύει
ἢ τὴ νίκη ἢ τὴ θανά.

Ἄπ' τὰ κόκκαλα βγαλμένη
τῶν Ἑλλήνων τὰ ἱερά,
καὶ σὰν πρῶτα ἀνδρειωμένη,
χαῖρε, ὦ! χαῖρε, Ἐλευθεριά!

Λ. ΜΑΒΙΑΗ

17. ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ

Πατρίδα, σὰν τὸν ἥλιο σου ἥλιος ἄλλοῦ δὲ λάμπει.
Πῶς εἰς τὸ φῶς του λαχτᾶροῦν ἡ θάλασσα κι' οἱ κάμποι,
πῶς λουλουδίζουν τὰ βουνά, τὰ δάση, οἱ λαγκαδιές,
στέλνοντάς σου θυμίαμα μυριάδες μυρωδιές!
Ἄφρολογοῦν οἱ ρεματιῆς καὶ λαχταρίζει ἡ λίμνη,
χίλιες πουλιῶν λαλιές ἤχοῦν, τῆς ὀμορφιᾶς του ὕμνοι,
σ' ἄπειρ' ἀστράφτον χρώματα παντοῦ λογῆς-λογῆς
τ' ἀγέρος τὰ πετούμενα, τὰ σερπειὰ τῆς γῆς.
Κι' αὐτὸς σηκώνει τ' ἀλαφρὸ τῆς καταχνιᾶς μαγνάδι
κι' ἡ κάθε στάλα ἀπὸ δροσιά γυαλίζει σὰν πετράδι,
ἡ κάθε ἀχιίδα του σκορπᾷ μὲ τὴν ἀναλαμπὴ
χαρά, ζωὴ καὶ δύναμη κι' ἐλπίδα ὅπου κι' ἂν μπῆ.

2

Φαντάζεις σὰν τὸν ἥλιο σου καὶ σύ, καλὴ πατρίδα,
καὶ μάγια σὰν τὰ μάγια σου στὸν κόσμον ἄλλοῦ δὲν εἶδα.
Ἡ γῆ σου εἶναι παράδεισο, κι' αἰώνια γαλανὸς
γύρω σου καθρεφτίζεται στὸ πέλαγ' ὁ οὐρανός.
Κι' οἱ νύχτες σου μὲ τ' ἄστρα τους, μὲ τὴ γαλάζια πάστρο
μὲ τ' ἀηδονολαλήματα, τρεμάμενα σὰν τ' ἄστρα,

μὲ τὸ φεγγάρι πὸν περιῶ, σὰν ὄνειρο εὐτυχιᾶς,
οἱ νύχτες σου δροσοβολοῦν χιλιόπλουμα λουλούδια
καὶ σιῶν παιδιῶν σου τὶς καρδιὲς ἀμάραντα τραγούδια,
σταλάζουν εἰς τὰ σπλάγνα τοὺς θεράπειο* λησμονιᾶς,
ἐλευτεριᾶς ἀγάλλιαση καὶ μῖσος τυραννιᾶς.

3

Μάγεμα ἀσημούφαντο, φῶς μαργαριταρέιο,
λυώνονται σ' ἓνα χάσμα ξανθό, μαλαματέιο,
γιομάτες μύσχος καὶ δροσιές· ὁ Ζέφυρος* τερπνὰ
μέσ' ἀπ' ἀγάπες φαντασιῆς τὰ πλάσματα ξυπνᾶ.
Κι' ἀνάμεσα στὰ χρώματ' ἀπὸ χίλια οὐράνια τόξα,
προβαίνει, πάλ' ὁ ἥλιος εἰς ὅλη του τὴ δόξα.
Καί, σὰν τοῦ μεγαλείου σου σύμβολο φωτεινό,
ἕως τὸ χρυσὸ βασίλειμα λάμπει στὸν οὐρανό.
Ἐλλάς, τὸ μεγαλεῖο σου βασίλειμα δὲν ἔχει
καὶ δίχως γνέφια* τὼς καιροὺς ἢ δόξα σου διατρέχει.
Ὅσες φορὲς ὁ ἥλιος σου γὰ σὲ φωτίσῃ ἐρῶν,
θὲ γὰ σ' εὐρῆ πεντάμορφη, στεφανωμένη, ὀρθή!

18. Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΟΥ ΔΙΑΚΟΥ

«*Ἄνεβα, Μῆτρε,** στοῦ βουνοῦ κατάκορφα τῆ γάχη.
Πάρε τὸ μάτι τὰτοῦ καὶ τάλαφιου τὸ πόδι
καὶ τὴν ἀγρόπνια τοῦ λαγοῦ, καὶ στήσε καρπούλι*.
Κι' ἂν δῆς χιλιάδες τὸν ἐχθρό, ἄλογο καὶ πεζούρα,
μὲ τὸν Κιοσέ* Μεχμέτ πασά, τὸν ἔβλο μη μου κόφης·
στάσου, πολέμα μοναχός. Κι' ἂν δῆς μέσ' σὶδ φουάτο*
τὰ πιλαλάη τ' ἄλογο τοῦ Ὁμέρπασα* Βοϊόνη,
πέτια, ροβόλα, κούξε με . . . Σῦρε μὲ τὴν εὐχή μου!»

Ἄστραφε ἅπ' ἄγρια χαρὰ τὸ μέτωπο τοῦ κλέφτη,
ἐβρόντησαν τὰ χαιμαλιά, ἀνέμισε ἡ φλοκάτη,
ἐλάμπε ὁ Μῆτρος μιὰ στιγμή κι' ἐσβήστηκε σὰν ἄστρο.

Ὁ Διάκος τὸν συντρόφευε γιὰ λίγο μὲ τὸ μάτι
κι' ὕστερα πέφτει κατὰ γῆς γονατιστὸς στὴν πέτρα·
«*Ἀδέλφια, παλικάρια μου!* Ἐλάτε ὀλόγυρά μου
καὶ γονατίσετε μ' ἐμέ. Ὁ κόσμος στὴ χαρὰ του
εἶν' ἀνθοσιτόλιστη ἐκκλησιά, κι' ἐδῶ μᾶς παραστέκει.
Ἐκεῖνος, πὸν τὸν ἔχτισε, γιὰ τὰ τὸν προσκυνοῦμε».

Ἦτανε νύχτα. Τὰ βουβά, οἱ λαγκαδιές, τὰ δέντρα,
οἱ βρούσες, τ' ἀγριολοῦλουδα, ὁ οὐρανός, τ' ἀγέρι,
στέκουν βουβά ν' ἀκούσουνε τὴν προσευχὴ τοῦ Διακού:

«*Ὅταν ἡ μαύρη μάννα μου, ἐμπρὸς σὲ μιὰν εἰκόνα,
Πλάστη μου, μ' ἐγονάτιζε μὲ σταρωτά τὰ χέρια
καὶ μῶλεγε νὰ δεηθῶ γιὰ κειούς, πὸν τὸ χειμῶνα
σὰ λύκοι ἐτρέχαν στὰ βουβά, μὲ χιόνια, μὲ ἀγριοκαίρια
γιὰ νὰ μὴ ζοῦνε σὶδ ζυγὸ, ἐπιωθα ἡ φωνή μου
νὰ ξυφυχάη στὰ χεῖλη μου, ἐσπάραιε ἡ καρδιά μου,
μοῦ ἐτρέμανε τὰ γόνατα, σὰν νῆθειε ἡ ψυχὴ μου
νὰ φύγη μὲ τὴ δέηση ἀπὸ τὰ σωθικά μου.
Ἐστερα μῶλεγε κρυφὰ νὰ σοῦ ζητῶ τὴ χάρη
νὰ μ' ἀξιώσης μιὰ φορὰ ἕνα σπαθὶ νὰ ζῶσω*

καὶ γὰρ μὴν ἔρθη ὁ θάνατος γὰρ μ' εὔρη γὰρ μὲ πάρη,
πρὶν πολεμήσω ἐλεύθερος γὰρ σὲ πρὶν τὸ ματώσω.
Πατέρα παρτιοδύναμε! Ἄκουσες τὴν εὐχή μου,
μοῦ φύτεψες μέσ' στήν καρδιά ἀγάπη, πίστη, ἐλπίδα,
ἔδωκες μιὰν ἀχτίδα σόν, ἀθέρα στὸ σπαθί μου,
καὶ μοῦπες: τώρα πέθανε γὰρ μέ, γὰρ τὴν πατρίδα!

Ἔτοιμος εἶμαι, Πλάστη μου! Λίγες σιγμὲς ἀκόμα
καὶ σβῆνῶνται τ' ἄστρα σου γὰρ μέ. Γιὰ μὲ θὰ σοιοτιδιάση
τὸμορφο γλνκοζάραμα. Θὰ μοῦ κλειστή τὸ στόμα
ποῦ ἐκελαδοῦσε στὰ βουνά, στή ρεματιά, στή βρύση.
Θὰ μαρτυροῦν τὰ πεῦκα μου. Ἀραχιασμένη* ἡ λέρα,
ποῦ μοῦταν ἀδεροφοποιτή* κι' ὁποῦ δ' ἐμὲ στή φτέρη
ἀγκαλιασμένη ἐπιάγιαζε, τώρα θὰ μείνη στεῖρα
καὶ σὶ ἄφυχο κουφάρι της θὰ γὰρ βογγάη τ' ἀγέρι.

Ἄλλα τ' ἀφήνω μὲ χαρὰ, χωρὶς γ' ἀναστενάξω.
Καὶ τῶχω περηφάνεια μου, ποῦ ἐδιάλεξες ἐμένα
αὐτὴ τὴν ἔρημη τὴν ποδιά* μὲ τὸ κορμὶ γὰρ φορῶσω.

Ἐξαριστῶ σε, Πλάστη μου! Δὲ θὰ χαθοῦν σπαρμένα
καὶ δὲ θὰ μείνουν ἄκαρπα τ' ἄγαθα κόκκαλά μου.
Ἐλλόγησέ τηνε τὴ γῆ, ὁποῦ θὰ μ' ἀγκαλιάση,
καὶ στοίχειωσε κάθε κλωνὶ ἀπὸ τὰ χόματά μου,
τὰ γένη ἀδιάβατο βουνὸ τὸ μνήμα τοῦ Θανάση.

Θέ μου! Σημέρωσέ τηνε τὴν ἀδριατὴ τὴ μέρα!
Θὰ μᾶς θυμᾶι ἡ Ἀρβανιτιά καὶ θὰ τὴν τρογ' ἡ ζήλια.
Θὰ χλιμυροῦνε τ' ἄλογα, θὰ καίνε τὸν ἀγέρα
μὲ τ' ἄγρια τὰ χνότα τους γκέκικα* χαροφίλλια,
θὰ γένουν πάλι τὰ Θεοριά* λαίμαργη καταβόθρα, ...

Χιλιάδες ἦσαν θεοιστὰ καὶ χάρος ὀρογοτόμος,
μουγκορίζουν, φοβερίζουνε πὼς δὲν θὰ μείνη λόθρα*
σ' αὐτὴ τὴ δόστνχη τὴ γῆ, φωτιά, δροπάνι τρομός ...
Κι' ἐμεῖς θὰ πᾶμε μὲ χαρὰ σ' αὐτὸν τὸν καταροῦαχη.
Ἐπάνωθὲ μας θάσαι Σὺ, καὶ τὰ πατήματά μας
θὰ γάχουνε γὰρ στήριγμα τὴ φοβερὴ τὴ στάχη,
πῶμεινε σπιδ' ἀκοίμητη βαθιά στὰ σωδικά μας.

Δυνάμωσέ μας, Πλάστη μου! Για ν' άκουσῆ στή Δύση
πώς δὲν ἀπονεκρώθηζε καὶ πὼς θ' ἀνθοβολήσῃ
τώρα μὲ τὰ Μαγιάπριλα ἢ δουλωμένη χώρα.

Εὐλογημέν' ἡ ὥρα!»

Ἔσκυψ' ὁ Διάκος ὡς τῆ γῆ, ἔσφιξε μὲ τὰ χεῖλη
κι' ἐφίλησε γλῦκὰ γλῦκὰ τὸ πατρικό του χῶμα.
Ἔβραζε μέσα του ἡ καρδιά, καὶ στὰ ματόκλαδά του
καθάριο φωτιστόλιστο, ξεφύτρωσ' ἕνα δάκρυ...
Χαρὰ στὸ χόρτο πῶλαξε νὰ πιῆ σὲ τέτοια βρόση!

ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΑΛΒΟΥ

ΩΔΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΕΡΟΝ ΛΟΧΟΝ

1

Ἄς μὴ βρέξῃ ποτὲ
τὸ σύννεφον, καὶ ὁ ἄνεμος
σκλήρῃς ἄς μὴ σφοδρίσῃ
τὸ χῶμα τὸ μακάριον
ποῦ σᾶς σκεπάζει.

2

Ἄς τὸ δροσίξῃ πάντοτε
μὲ τ' ἀργυρᾶ της δάκρυα*
ἢ ροδόπεπλος* κόρη,
καὶ αὐτοῦ ἄς ξεφουτσώνουν
αἰῶνια τ' ἄνθη.

3

Ἦ γῆσια τῆς Ἑλλάδος
τέκνα, ψυχὰι ποῦ ἐπέσαιε
εἰς τὸν ἀγῶνα ἀνδρείως,
τάγμα ἐκλεκτῶν ἡρώων,
καύχημα νέον.

4

Σᾶς ἄρπαξεν ἡ τύχη
τὴν νικητήριον δάφνην
καὶ ἀπὸ μυρτιᾶν σᾶς ἔπλεξε
καὶ πένθιμον κυπαρίσσον
στέφανον ἄλλον.

5

Ἄλλ' ἄν τις ἀποθάγη
διὰ τὴν παιρίδα, ἡ μύριος
εἶναι φύλλον ἀτίμητον
καὶ καλὰ τὰ κλαδία
τῆς κυπαρίσσον.

6

Ἕλληνες, τῆς παιρίδος
καὶ τῶν προγόνων ἄξιοι,
Ἕλληνες σεῖς, πῶς ἠθέλεν
ἀπὸ σᾶς προκριθῆν*
ἄδοξος τάφος;

7

Ὁ Γέροντ*, φθορεὸς
καὶ τῶν ἔργων ἐχθρὸς
καὶ πάσης μνήμης, ἔρχεται
περιτρέχει τὴν θάλασσαν
καὶ τὴν γῆν ὄλην.

8

Ἀπὸ τὴν στάμναν χύνει
τὰ ρεύματα τῆς λήθης·
καὶ πάντα ἀφανίζει·
Χάνονται αἱ πόλεις, χάνονται
βασίλεια καὶ ἔθνη.

9

Ἄλλ' ὅτε πλησιάζει
τὴν γῆν ὅπου σᾶς ἔχει,
θέλει ἀλλάξεν τὸν δρόμον του
ὁ Χρόνος, τὸ θαυμάσιον
χῶμα σεβάζων.

Ἀδτοῦ, ἀφ' οὗ τὴν ἀρχαίαν
πορφυροῖδα καὶ σκῆπτρον
δώσωμεν τῆς Ἑλλάδος,
θέλει φέρειν τὰ τέκνα τῆς
πῦσα μητέρα.

Καὶ δακρυχέουσα θέλει
τὴν ἱερὰν φιλήσειν
κόριν καὶ εἰπεῖν «τὸν ἔνδοξον
λόγον, τέκνα, μιμήσατε
λόγον ἡρώων».

Σ. ΣΚΙΠΗ .

20. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΑΡΜΑΤΟΛΩΝ

Οἱ ἄρματολοὶ κι' οἱ κλέφτες δὲν πέθαναν ποτές!
Δεχτήτε μας βουσοῦλες καὶ γάργαρα κρονοῦρία,
γάτον ἀπὸ κοντοελάτια καὶ πράσινες ὀξίες.
Γεῖά σας, παλιές μας σκέπες, κι' αἰώνια μας λημέρια.

Γεῖά σας, χαρά σας, λόγοι, παλιά μας συντροφιά!
Κι' ἐσεῖς θολές σαχοῦλες, καὶ μαυρομάντηλοῦσες,
γεῖά σας, χαρά σας, δάσα ξανθὰ κι' ἄγρια θεοῖα,
ὄμορφες πέρδικές μας καὶ πετροκελαῖδοῦσες.

Ἐδῶ, βουνό, μᾶς εἶδες, γεῖά σου, ἰσκιερὸ βουνό!
τὰ σιῆνομε κονβέντες, τὰ λέμε καὶ τραγοῦδια.
Μᾶς δοῦσαιε τὴν ὄψη τὸ ἀγέρι τὸ τερπνὸ
καὶ στὰ καλὰ ἄρματά μας κρεμνοῦσαμε λονιούδια.

Ἐδῶ, ἀπ' τὰ θειράτά μας ἦρθε τὸ πιὸ χρυσὸ
μὴν ἀνοιξη ἀνθισμένη κι' ἓνα ὠραῖο καλοκαίρι.

νά χύση στήν καρδιά μας ἐλπίδων θησαυρό
κι' ἐπόσχεση σάν ἄνθι τοῦ Ἀπρίλη νά μᾶς φέξη.

Ἐδῶ τὰ γιαταγάγια καί τ' ἀργυρᾶ σπαθιά
τροχίσσαμε, βοννό μου. Καί τὰ νιοφέκια τ' ἄγια
αὐτιά μᾶς ξεμονδιάσαν τὰ χέρια τὰ τραχιά,
ρίχνοντάς τα τὰ ἔρμα ν' ἀντιλαλοῦν σιά πλάγια.

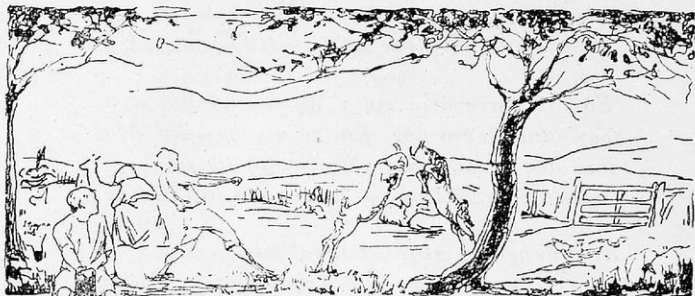
Καί τῶνγειρο τὸ πλάνο πιάσαμε' ἐμεῖς ἐδῶ,
καί τ' ἄτρομα γιορρούσια* σύραμε ἀράδα - ἀράδα.
Στήσαμε ἀπ' ἄκρια σὲ ἄκρια τὸ μέγα σηζωμό
καί λευτεριάς ἀγέρι ἀνάπνεψε ἡ Ἑλλάδα.

ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΥ

21. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΨΑΡΩΝ

Στῶν Ψαρῶν τὴν δλόμανση ράχη
περπατώντας ἡ Δόξα μονάχη
μελετᾷ τὰ λαμπρὰ παλικάρια
καί στήν κόμη στεφάνι φορεῖ,
γιομένο ἀπὸ λίγα χορτιάρια
ποὺ εἶχαν μείνει στήν ἔρημη γῆ.

ΥΣΙΣ ΚΑΙ ΖΩΗ

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ

22. ΔΥΣΙΣ ΗΛΙΟΥ

Ἐκαθήμεθα ἐπὶ τοῦ ἐξώστου κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν ἐσπέραν. Τὴν προσοχὴν πάντων ἀπησχόλει ἡ πέριξ φύσις. Ὁ ἥλιος εἶχε δύσει· μόλις, ὡς δύει συνήθως κατὰ τὰς φθινοπωρινὰς ἐσπέρας, οὐχὶ ἐντὸς ροδοθαφύδος ἀχλύος βυθισθεῖς, ἀλλ' ἐν σκιερᾷ καὶ πυκνῇ ὀμίχλῳσει ἀπροσβεςθεῖς, πρὶν εἶτι καταλίπη τὸν ὀρίζοντα.

Ἀπὸ τὴν μεσημβρίαν ὁ καιρὸς εἶχε τραπῆ πρὸς τὴν βροχὴν. Μεγάλα ἀπέραντα σύννεφα εἶχον προβάλει τὰ ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἠργυρωμένα ρύγχη αὐτῶν ἀπὸ τοῦ βάθους τῶν βουνῶν, καὶ μετ' ὀλίγων πλανώμενα ἐν ἀγέλαις μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς ἐκηλίδουν διὰ τῶν μεγάλων σκιῶν τὰς κιστρίνας ἐκτάσεις τῶν ξηρῶν ἀγρῶν καὶ τῶν βουνῶν τὰς κλιτύας. Καὶ ἠκολούθησεν ἀνεμὸς τις ελαφρὸς καὶ ὑγρὸς, ὁ συνήθης τῆς βροχῆς ταχυδρόμος, καὶ ἀπέκρύβησαν ἐν θολῇ σκέπῃ τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν πέρατα. Ἡμεῖς δὲ ἐψίπτοι μεταβαίνοντες εἰς τὴν ἔπαυλιν ἀπὸ τῆς πόλεως ἐταχύνομεν τὸ βῆμα τῶν ἵππων, ἵνα μὴ ὑποστώμεν λουτρόν ἐν μέσῳ δάσει. Καὶ ὁμως δὲν ἐβρεξεν. Ὅταν μάλιστα ὁ ἥλιος ὑπὲρ τὰ νέφη ἐτράπη πρὸς τὴν δύσιν, πνοὴ ἀνέμου βριασιότερα κατέσχισε τὰ πυκνότερα συνυφασμένα κι' ἐπεφάνησάν που γλαυκὰ τμήματα οὐρανοῦ. Ὡς δὲ κατερρακώθησαν τῆδε κακίεσε αἱ ἐναέριοι αὐταὶ σκέπαι· ποικίλλουσαι τὴν ἀπόστασιν καὶ τὴν πυκνότητα, συστραφεῖσαι κατὰ παντοσείδεις μορφὰς ὑπὸ τῆς πνοῆς τοῦ νότου,

ἀπεδέχοντο ἐν γραφικωτάτῃ ποικιλίᾳ χρωμάτων τὰς ὑστάτας ἀκτίνας τοῦ δύνοντος ἡλίου.

Καί ποῦ μὲν ἐξωγκοῦντο χαλκόχροα, ποῦ δὲ πρόβαλλον χρυσοῖζοντα τὰς κορυφάς, ἀλλαχοῦ ἐξεχειλίζον βαθυκύανα, ὡς κύματα ὄργιλου πελάγους καί συνετριβόντο ἐπὶ φαντασιωδῶν βράχων γρανίτου παρέκει ἐπυκνοῦντο ὡς μαῦροι καπνοὶ ἐκρηγνυμένων ἠφαιστείων, διειλίσσοντο πέραν ὡς ἀραχνούφαντοι νυμφικοὶ πέπλοι καὶ ἐξητμίζοντο ροδόχροα αἴφνης, ὡς ἂν ἦσαν ἀτμοὶ ρόδων. Ἀλλὰ τὸ ἀληθὲς ὀπτικὸν θαῦμα ἐτελεῖτο ἐν ἀπωτάτῃ βορειοδυτικῇ ἄκρᾳ τοῦ ὀρίζοντος μεταξύ τῶν κορυφῶν δύο βουνῶν. Ἐκεῖ ἀνακατωπρίζοντο συμφύσιμα ἐν ἀπαραμίλλῳ ἀσυναρτησίᾳ, ἐν τερατώδει ἀλληλουχίᾳ, τὰ ἰδιάζοντα ἐκεῖνα χρώματα, δι' ὧν ἡ φύσις ἐπροίκισε τὰ βασίλεια αὐτῆς· κατὰ τὸ ὅποιον δὲν λέγεται, δὲν πιστεύεται, δὲν δύναται νὰ συλληφθῇ ὑπὸ τῆς φαντασίας ζωγράφου, διότι εἶν' ἐναντίον πρὸς πάντα κανόνα καὶ τέχνης καὶ λογικῆς. Δύναται τις νὰ πλάσῃ ἐν ταυτῷ συμμιγνόμενα ποικιλοχρῶν πτηνῶν πτίλα, μυριοχρόμων ἀνθέων πέταλα, παντοειδῶν μετᾶλλων ψήγματα· Δύναται τις νὰ υποθέσῃ ταῦτα ἐν τρομῶδει κυμάνσει· ἐναλλάσσοντα ἀενάως θέσιν; Τότε μόνον θὰ ἀναπαραστήσῃ πως τὸ θαῦμα, ἔπερ ἐτέλει πέραν ἐκεῖ εἰς τὸ ἄκρον τ' οὐρανοῦ ὁ μάγος αὐτὸς τῆς δημιουργίας, ὁ ἥλιος.

Ἄν ἡ ἰδέα δὲν ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον τολμηρά, θὰ ἐτόλμων νὰ εἶπω:

Τὴν ὥρα αὐτὴ τὴν ὑστερονῆ, ποῦ χάνεται σὴν δύση

Ὁ ἥλιος ὁ χρυσοφῶτος, θαρροεῖς πρὶν ξεφυγῆσθαι

Μ' ἀγάπη καὶ ἐπιθυμῶ ξαναθυμᾶται πάλι

Ὅλες τῆς γῆς τίς ἐμορφιῆς καὶ τὰ περίσσια κάλλι.

Καὶ μὲς στὸ ψυχομάχημα, στήν ὥρα τοῦ θανάτου,

Ἐκεῖ ψηλὰ στὸν οὐρανὸ περνοῦν ἀπὸ προστά του

Τῆς θάλασσας τὰ κύματα, τοῦ κάμπου τὰ λουλούδια,

Καὶ τὰ πουλιὰ ποῦ κελαδοῦν χαρούμενα τραγούδια,

Καὶ κάθε τί ποῦ φώτισε σὴν γῆ μας ἕνα - ἕνα,

Ἄπ' τίς χρυσῆς ἀχτίνες του στὰ σύννεφα γραμμένα.

Πρὸ τοῦ καταπληκτικοῦ ἐκείνου θεάματος, ἡ γῆ ἐθαμβοῦτο, ἡ πλάσις ἔλη διετέλει ἐν ἀγλατώδει στάσει. Τὰ βουνὰ οἶονε ἔκλινον τὰς φαλακράς κορυφάς, περιβεβλημένας ὑπὸ ἰριδοχρῶν*

ἀναθυμιάσεων, οἱ ἀγροὶ ἤπλοοντο ἀλαλοί, ὠχροὶ καὶ ἀπὸ νότου ἄνεμος ἡρέμα ἐκπνεύσας κατέλιπεν ἐν σταθερᾷ ἀκινήσει τὰς χλωροπρασίους πεύκας καὶ τὰς πλατυφύλλους ἀμπέλους. Τὰ πτηνὰ τῆς ἡμέρας ἀπειληθέντα ὑπὸ τῆς βροχῆς ἐκρύβθησαν προώρως ἐν ταῖς φωλεαῖς αὐτῶν καὶ τὰ νυκτόβια πτηνὰ θαμβούμενα ὑπὸ τῶν τελευταίων φώτων τῆς ἡμέρας δὲν ἐτόλμων ἔτι νὰ προβάλωσιν εἰς θήραν τροφῆς. Φωνὴ ἀνθρωπίνῃ, κραυγὴ ζώου δὲν ἤκουοντο. Καὶ ὡς ἂν ἡ παγκόσμιος ἐκείνη γαλήνη ἐπεβλήθη καὶ ἐφ' ἡμᾶς, ἐσιγήσαμεν ὀριμεφύτως καὶ παρέστημεν ἄφωνοι μάρτυρες τοῦ μυστηρίου. Ἐπὶ δὲ τῶν μορφῶν ἡμῶν ἐπεχύθη μελαγχολία τις, ὡσεὶ συνεπενθούμεν μετὰ τῆς λοιπῆς φύσεως ἐπὶ τῇ ἐκπνοῇ τοῦ ἀληθοῦς βασιλέως αὐτῆς.

Ἄγνοῦ τί συμβαίνει ἐν ταῖς ψυχαῖς ἄλλων· τὸ ἐπ' ἐμοὶ ὀμολογῶ, ὅτι ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ νῦν ἔτι, οὐδ' ἐν ὄρα σκοτεινῆς καὶ θυελλώδους νυκτὸς καταλαμβάνομαι ὑπὸ τόσῃς ἀθυμίας, τόσου παραδόξου φόβου ἐνίστε, ὅσον κατὰ τὴν ὥραν τοῦ λυκόφωτος. Καὶ ὡσάντις ἀσθενῶν διήλθον ἐν οἴκῳ κεκλεισμένος τοιαύτας ὥρας, καθ' ὅσον ἐθεώρουν περὶ ἐμὲ πυκνουμένην τὴν σκιάν τοῦ δωματίου καὶ τὰ σκευῆ ἐξαφανιζόμενα ἐν αὐτῇ καὶ τὰς εἰκόνας μαύρας, ὡς τόσας ὅπας σκοτεινὰς ἐπὶ τῶν τοίχων, ρίγημά τι μὲ κατελάμβανε, ὡς ἐπαψῆ θανάτου καὶ ἀνεζήτουν προώρως φῶς, ἵνα συντάμω τὴν ἀμφίδουλον, τὴν μυστηριώδη ταύτην φάσιν τῆς ἡμέρας καὶ τῆς ζωῆς.

Ἄλλ' ἡ μαγεία αἴφνης ἐλύθη... Πένθος, πυκνοτάτη σκέπη ἐκάλυψε τὴν ροδαλὴν τοῦ ἡλίου μορφὴν κατὰ τὴν ὑστάτην ἐκπνοὴν καὶ βαρὺ πένθος ἠπλώθη ἐπὶ τοῦ οὐρανοῦ ὅλου. Καὶ ἀποχρώσεις καὶ λάμψεις καὶ σκιαὶ ἐσθέσθησαν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον καὶ ἐπέμειναν διεσπαρμένα τὰ σύννεφα, ὡς ἀσυνάρτητα σκιαγραφήματα νηπιακῆς χειρὸς.

Καὶ ὁ νυκτοκόραξ ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς ὀπῆς του καὶ ἡ νυκτερὶς ἀνεκίνησε τρίζουσα τὰ μεμβρανώδη πτερύγιά της καὶ ὁ γκιώνης ἔκραξε γοερῶς ἀπὸ τῆς λεύκης, καὶ τῶν ποιμνίων οἱ κωδωνίσκοι ἐκωδώνισαν ἀπὸ τῶν ἀγρῶν καί, ὡσάν ἡ τελευταία τοῦ ἡλίου ἐκπνοὴ ἐπεχύθη ὡς φύσημα ἀνέμου ἐπὶ τὴν γῆν, χλιαρὸν τι ρεῦμα ἀνεκίνησεν αἴφνης καὶ κλάδους καὶ φύλλα.

23. ΠΟΙΜΕΝΙΚΑ

Τὰ πράγματα μετεβλήθησαν αἴφνης ριζικῶς: Ὁ Ὑμηττός καὶ ὁ Πάρνης ἔγιναν σελιγκάδες. Ἐφόρεσαν βαριές κάπες ἀπὸ καταχνιά. Ἐν μέσῳ δὲ αὐτῶν ἡ Πεντέλη, μὲ κάπαν ὁμοίως, παρίστανε νεαρὰν βλαχοπούλαν, ἡ ὁποία ἐκαμάρωνε μεταξὺ πατρὸς καὶ νυμφίου... Δὲν ἐπρόλαβα νὰ πληροφορηθῶ πάντα ταῦτα, ὁπότε εἶδον καὶ τοῦτο: Τὸ σπίτι μου εἶχε μεταφερθῆ διὰ νυκτός εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἄλπεων. Καί, εἰς τὴν κορνίζαν τοῦ παραθύρου, καθὼς τὸ ἀνοιξα—ὦ θαύμα θαυμάτων!—ἐσφηνώθη ἕνα τοπίον τοῦ Σεγκαντίνι. Ἐπάνω εἰς τὸ πράσινο, βρεγμένο γρασίδι, ὅπου ἡ ὄρσος ἰριδίζεν,* εἶχε σχεδιασθῆ ἕνα κοπάδι, μουσούδες, καμπύλαι τραχήλων εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ βοσκήματος, αὐτάκια, στριμμένα κέρατα κριῶν, ἔπειτα δάσος ἀπὸ λευκὸ, ἀναφουφουλιαστό, χιονῶδες μαλλί. Ἄλλὰ δὲν ὀφείλω ποσῶς νὰ παραλείψω τὰ λάγια.* Ταῦτα εἶχε πετάξει, ὡς μελανὰς κηλίδας, ἀπὸ τὴν παλέτα* του, ὁ ζωγράφος, ἐν μέσῳ τοῦ ποιμνίου, σφῶς διακόπτων τὴν μονοτονίαν τοῦ λευκοῦ. Εἰς τὸ βάθος ἕνας βράχος, ἀγνωστῶ πῶς ἰσορροπῶν ἐπάνω εἰς τὴν λεπτὴν ἀγκλίτσαν, ὁ σέλιγκας.

Εἰς τὸ τοπίον ὑπῆρχεν ἐπίσης καὶ μουσική. Τὰ ντρογκάνια,* τὰ ὁποία ἐκτελοῦν μίαν ποιμενικὴν συμφωνίαν. Ἀρχίζου ἀργά—γκλέν, γκλόυν, γκλέν!—ἄρρυθμα μελαγχολικά, ἔπειτα πυκνῶνουν—γκλέν, γκλέν, γκλόυν, γκλέν, γκλέν, γκλόυν!—καὶ κατόπιν συναρπάζονται, ὁρμῶν ὅλα μαζί, σ' ἕνα χαρούμενον θριαμβευτικόν, μεγαλοπρεπῆ συναγερομόν, εἰς τὸν ὅποιον προστίθενται καὶ τὰ μπάσσα, τὰ βαριά, τὰ χονδρὰ κρουθούνια, ὡς λόγοι φρονήσεως, ὡς ἀντιρρήσεις γερόντων. Ἐκτός τοῦ τσοπάνου εἰς τὴν συναυλίαν, παρίστανται καὶ οἱ τρεῖς σκύλοι τῆς στάνης, καθιστοί, μὲ τὸ φοβερὸν ρύγχος εἰς τὸν ἀέρα, σοβαροί, αὐστηροί.

Κατεβαίνω, νὰ πληροφορηθῶ πῶς συνέθη νὰ γίνωμεν χειμαδιό. Ὁ σέλιγκας, ὅστις ὀνομάζεται Γιάννουσ κι' ἐκρημνίσθη ἀπὸ τὸ Λιδωρίκι, ἔχει δυὸ τοῦφες ἀπὸ ἀγκριάγκαθα στὰ μάτια καὶ λόγγον ἐκ τῶν ἰδίων εἰς τὸ σαγόνι, ἀπὸ τὸν ὅποιον οὐδέποτε πέρασαν ὀδόντες σατσάρας. Συνοφροῦνται:

— Χειμώνας. Σ' Λειθαδιὰ χιόνια.

— Σὰς βρήκε στὸ δρόμο:
— Σς! . . . Τοῦ ξεπέρασα. Ἄλλ' τὸ πλάκουσι κι χάσαν
πράμα * πουλί. Γιατί, γλιέπ'ς τοῦ πράμα, σὰ δὴν ἡῶρι χουρτάρ'
σὰν δὴν ἡῶρι κλαρί. . .

— Μὰ κι' ἐδῶ τί βρίσκει:
— Ἰδῶ ἀπαγγιάζ' γλιέπ'ς! Κι πάλε κᾶτ' ψιφτουβουσκάει.
Κᾶτ' χουρτάρ', κανιὰ φλούδα λιμον'! . . . Πρρρ! Πρρ. . .!

— Αὐτὸ τὸ «πρρ» τί εἶναι, μπάρμπα:
— Δὲν τοῦ λέω σένα· τοῦ λέω στοῦ κριάρ'! . . .
— Μιλᾶς μὲ τὸ κριάρι:
— Ἦ κραινω. Πάει νὰ ξικόψ' ἀπ' τοῦ κουπάδ' κι τ' κραινω
νὰ γυρίσ' μί τᾶλλα.

— Κι' ἀκούει:
— Ἄμ τί, ἀνθρουπους εἶναι τοῦ ζουντανό, νὰ κᾶν' τ' κιαλιού τ':

Πραγματικῶς ἐπληροφόρηθην πάραυτα περὶ τῆς πρωσοικῆς
πειθαρχίας τῆς ἀγέλης. Ἐνας κριάς, ὁ ὅποτος καταληφθεὶς αἴ-
φνης ἀπὸ ἐπιθυμίας ἐξερευνητοῦ, ἠθέλησε νὰ ριφθῆ πρὸς τὸν
κεντρικὸν δρόμον τῆς συνοικίας καὶ νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ ἀγνωστον,
ὕπαικῶν τώρα εἰς τὴν μυστηριώδη ἐπίπληξιν τοῦ Γιάννου—
πρρρ! πρρ!—ἐπανάρχετο κατησχυμένος εἰς τὸ κοπάδι. Ἡ συν-
αυλία ἕως τῶν ντροκανιῶν σβήνει σιγά-σιγά, ὅπως τὸ δειλί,
στὴν πλαγιά τοῦ βουνοῦ, ὅταν πίσω ἀπὸ τὸν φράκτεν τοῦ μαν-
τριοῦ, χάνεται καὶ ἡ τελευταία λευκὴ σκιά. Ἡ ποίμνη ἔχει ἐν-
τελῶς ἡρεμήσει. Ἐχει πάρει ἐκείνην τὴν περίεργην ἀλλὰ τόσον
συνειθισμένην ἀκινήσιαν τῶν κοπαδιῶν, ὅταν αἴφνης κουράζων-
ται ἀπὸ τὴν βροχὴν. Εἶναι, ὡς νὰ ἔχετε ἀδειάσει ἐπάνω σὲ πρά-
σινη τσόχα ἓνα κουτί ἀγιοθασιλιάτικα πρόβατα. Στὸν ἄερα, ἐν
τούτοις κᾶτι ἀκούεται ὡς ὁμαδικὸς βήχας.

— Τὰ πράματα εἶναι μπάρμπα:
— Ἦ τὰ πράματα.
— Καὶ βήχουν ἔτσι τὰ καῦμένα, σὰν συνταξιούχοι, μὲ χρο-
νίαν φαρυγγίτιδα:
— Ἐιπαγιασμένα.
— Ἄρπαξαν γρίππη. Δὲν τοὺς δίνεις ἀλτέα:
— Ἦ εἶν' ἐφτοῦνε:

Δὲν προφθαίνω νὰ τοῦ ἐξηγήσω. Ἐπὶ πῶλου ὄνου, ἐν μέσῳ
δύο ντενεκέδων, περνᾷ μὲ τὸ σκουφάκι στραβά, τὸ μουστάκι

τσιγγέλι, ένας γαλατάς, όστις προβαίνει άμέσως εις σπουδαιοτά-
τας άνακοινώσεις.

—Ού γιός τ' Καρακώστα, στούν Πιραία, έχ' πινήντα πρό-
βατα κι τὰ π'λάει λέει. Τὰ παίρν'ς;...

Ού γιός τ' Καρακώστα; Καί ποῦ τὰ βρήκι; Ίφτούνους
τάχι μισακά και ρουγάρ'κα!... Κάτ' δαριουργία (ανάγνωθι ρα-
διουργία) είν' στ' μέσ'!...

'Αλλ' ένῷ οί δύο οὔτοι άνδρες ασχολοῦνται εις τήν εξιχνίασιν
της προσλεύσεως τῶν προβάτων, εις τό κοπάδι τελείται τό μέγι-
στον τῶν μυστηρίων. Ἀπό μέσα ἀπό ένα ζῶον, πλάφ! πηδᾷ
αἴφνης έν άλλο. Χωρίς φωνές, μαμές, φασαρίες, εις τό κράσπε-
δον της νέας χλόης, μιὰ προβατίνα κενώνει τό μικρό της. Ἡ
συζήτησις περί Καρακώστα παύει άμέσως. Ἡ προσοχή τοῦ τσέ-
λιγκα είναι ὄλη στό βρέφος. Ὡς ποῦ νά πλησιάζωμεν, έχει ση-
κωθή στά τέσσαρα ένα πραγματάκι τόσο δά, ένα χαριτωμένο σκί-
τσο προβάτου, μιὰ τούφα κάτασπρο, βρεγμένο μαλλί, τό ὅποιον
ὅμως φρίσσει ἀπό ζῶήν. Ἐνῷ ἡ μητέρα του κάνει προχείρως,
μέ τή γλῶσσα της, τήν τουαλέτα του, αὐτό προχωρεῖ κάτω ἀπό
τά πόδια της και μέ τήν μουσουδίτσα του άνιχνεύει τά σκέλη
της. Σέ μιὰ στιγμή τό βλέπουμε νά σφαδάζῃ ἀπό ἡδονήν. Ἡ
οὐρίτσα του ἐπήγαινε και ἤρχετο ἑκατό φορές στό λεπτό, σάν νά
της διωχέτευσαν ἤλεκτρικόν ρεῦμα.

Εἶχεν ἀνακαλύψει τόν μητρικόν μαστόν.

ΕΜΜ. ΛΥΚΟΥΔΗ

24. ΟΙ ΦΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοί τ' ἀποδημητικά πουλιά.

Νομίζω, ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον (καί ὄχι μόνον δι' ἐμέ)
δικτί, ένῷ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεός διὰ νά ζοῦν και
ν' ἀποθνήσκουν, ἔπου γεννηθοῦν, χωρίς νά ζητοῦν τήν εὐτυχίαν
περιπλανώμενα κατ' ἔτος εις τάς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισ-
σότερα πουλιά δέν ἡμποροῦν νά ζήσουν χωρίς νά ἐπιχειροῦν

κάθε χρόνο ή μάλλον δυο φορές τὸ χρόνο τὰ ἐναέρια ταξίδια πολλῶν χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρῶκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαίρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα τὴν μέσην καὶ ἄλλα τὴν βορείαν.

Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά, τὰ ὅποια—ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσιέρης, καὶ ὀλίγα ἄλλα—ἐκτιμοῦν, ὅπως πρέπει, τὰ θέλητρα τῆς στέγης μονίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα—ἐκτὸς ὀλίγων—τὰ πουλιά ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά ὅπου ἡ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα, ποὺ τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα φύχη διὰ τὰ ξεχειμωνιάζου ἐδῶ ἢ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπο μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν ἀνοιξὴν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου, μὲ ἀντίθετο δρομολόγιον.

Ἄλλὰ κανεὶς νὰ μὴ νομίσῃ ὅτι τὰ ταξίδια αὐτὰ τοῦ φερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπετείας, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὲς φορές πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίδουν συνολικὸ θάνατο ἢ γάλαζα, οἱ καταγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν, καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους ποὺ τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς σίφωνας καὶ τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὴν πυκνὸ σύγνεφο, ἐξηγνημένα ἀπάνω στὰ καράβια, στὶς κερατὲς των, στὶς κορφάς, σὲ κατάστροφμα, σὲ ταμπούκια, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἤμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου, ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Εὐρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Σαλαμίνα» ὡς ἀνακριτῆς διὰ τὴν καταδίωξιν ἑνὸς τρομεροῦ ἐγγλήματος πειρατείας. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρωτὶ τῆς 31 Αὐγούστου, ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐτημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου. Ἦμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυρα, ὅπου εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελευστὴν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἐμπρός. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας καὶ, ἀφ' οὗ ἐκοίταξε καλά, μοῦ εἶπε:

—Περίεργον. Ἡ θάλασσα σὲ ἀρκετὴ ἔκτασιν εἶναι κίτρινη, σὴν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθες.

Ἦταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρτύκια, ὅπου ἐπλεον. Ἐρρίψαν κρουάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά.

Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σήψις των καὶ ἀνέδιδον τρομερὴ δυσσομία, ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν ποὺ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ἐνεθυμήθην, ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι ἔλγην τὴν νύκτα, ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲ ἀτελείωτη βροχή.

Ἄλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλύτερον μυστήριον τῆς φύσεως τοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσο τὰ μεγάλα, τὰ δυνατὰ πουλιά.

Μοῦ γεννοῦν ἀπρσίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμό οἱ μικροσκοπικοὶ ταξιδιωτῆς τοῦ ἀέρος, ὅπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφὰς ὑπερρύσι, καὶ σχίζουσι τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τὰ κύματα θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, ὅπου ἀπὸ τὸν Αὐγούστο ἕως τὸν Ὀκτώβριον πετοῦν στὸν τόπον μας σὲ δένδρα, σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια—ἢ ἄλλα, ὅχι μεγαλύτερα τὴν ἐποχὴ τοῦ χειμῶνος, ἔμφυχα μικρὰ λουλουδάκια, ὅπου νομίζεις, ὅτι ψθάνει ἢ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μιὰ ἀνασανιὰ ἐλαφρὴ ἀέρος διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυκολάπτῃς, ὁ κοκκινολαίμης, καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρύδι, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνα τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, ποὺ μυτιάζουσι τὰ ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλούδι τοῦ ἀγκαθιοῦ καὶ ὅπου μοιάζουσι σὰν πεταλούδιττες μὲ πούπουλα, ἄβρα παιγιδάκια τῆς δημιουργίας:

Καὶ ὅμως καὶ αὐτὰ, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πρασίνων κλαδιῶν, ὅπου λικνίζονται μὲ τὸ ἐλαφροφύσημα—λουλούδια καὶ αὐτὰ—διασχίζουσι ἡπείρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια, καὶ ἀπὸ τὴ βῆθι μακρωμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μὲ ὀλόμαυρον οὐρανὸ καὶ κάτω ἀπὸ τὴ λάμψη τῶν ἀστραπῶν, γιὰ νὰ ψθᾶσουσι στὸ ἄγνωστο τέρμα τοῦ ὁρέμου, ὅπου τοὺς δείχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, ματάκια σὰν ψιλὲς χαντρίττες, τὸ ἔνστικτον!

25. ΤΟ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Πίσω ἀπὸ μακρινὲς κορφές ὁ ἥλιος βασιλεύει
καὶ τοῦρανοῦ τὰ σύνορα χίλιες βαφές ἀλλάζουν,
πράσινες, κόκκινες, ξανθές, δλόχρυσες, γαλάζιες,
κι' ἀνάμεσά τους σκάει λαμπρὸς-λαμπρὸς ὁ Ἄποσπερίτης.*

Τὴν πύρα τοῦ καλοκαιριοῦ τὴν σβηεῖ γλυκὸ ἀγεράκι
ποὺ κατεβάζουν τὰ βουνά, ποὺ φέρουν τ' ἀκρογάλια.
Ἄνάρια τὰ κλωνάρια του κοννάει ὁ γέρο πεῦκος
καὶ πίνει καὶ ρουφάει δροσιὰ κι' ἀχολογάει καὶ τριῖζει.
Ἡ βοῦση ἢ χορταρόστρωτη δροσίζει τὰ λουλούδια
καὶ μ' ἀλαφρὸ μουρμουρητὸ γλυκὰ τὰ ρανορῖζει.
Θολώνει πέρα ἢ θάλασσα, τὰ ριζοβούνια ἰσοιώνουν,
τὰ ζλόγκα* μανρολογοῦν, σκέβουν τὰ φρούδια* οἱ βράχοι,
κι' οἱ κάμποι γέρω οἱ ἀπλωτοὶ πράσινο πέλαο μοιάζουν.

Ἄπ' ὄξω ἀπ' τὰ ὀργώματα γυροῦνε οἱ ζευγολάτες,
ἡλιοκαμένοι, ξέζοποι, βοῦβοί, ἀποκαρωμένοι,
μὲ τοὺς ζυγούς, μὲ τὰ βαριά τ' ἀλέτρια φορτωμένοι
καὶ σπλαγοῦν* ἀπὸ μπροστὰ τὰ δυὸ καματερά τους,
τρανά, στεφανοκέρατα, κοιλάτα, τραχηλάτα,
«ὄω!» φωνάζοντας, «ὄω, Μελισσινέ*! Λαμπιρή*!»
κι' ἀργὰ τὰ βόδια περπατοῦν καὶ ποὺ καὶ ποὺ μουγκρίζουν.
Γυροῦνε ἀπὸ τὰ ἔργα τους οἱ λυγερές, γυροῦνε
μὲ τὰ ζαλικία ὄχ τὴ λογγιά, μὲ τὰ σκουτιὰ ὄχ τὸ πλύμα,
μὲ τίς πλαιιές των τίς ποδιές σπογγίζοντας τὸν ἴδρο
καὶ σ' ὄποιο δέντρο κι' ἂν σταθοῦν, σ' ὄποιο κοντι
[ἀκουμπίσουν
εἰς τὸ μουρμούρι τοῦ κλαριοῦ, εἰς τὴ θωριά τοῦ βράχου,
γλυκὸ γλυκὸ καὶ πρόσχαρο χαρμετισμὸ ξανοίγουν:
«Γεῖα καὶ χαρὰ σὶὸν κόσμο μας, τὸν ὄμορφὸ μας κόσμο!»

26. Ο ΤΡΥΓΟΣ

"Όταν ἀνθίζ' ἡ ἀγραμπελη κι' ἀπλώνει τὰ κλαδιά της
 στὸ σχοῖνο, τὸ χαμόδειτρο, στοῦ πεύκον τὰ κλωνάρια,
 στὰ ρέματα τοῦ ποταμοῦ, στὸν ἐγκρημὸ τοῦ βράχου,
 κι' ἀγέρα, κάμπους καὶ βουνά, στήν πλάση πέρα ὡς πέρα
 γιομίζει ἀπὸ μοσκοβολιὰ μὲ τὸν ἀνασασμὸ της,
 πυκνὸ - πυκνὸ κι' ὀλόμανθο μελισσολόγ' πετιέται
 μέσ' ἀπὸ βράχους καὶ κρινιά*, μέσ' ἀπὸ ἐρμιές καὶ κήπους,
 καὶ τ' ἀνθη της βοσκολογᾶ καὶ παίρνει τὸν ἀγρό τους,
 καὶ διαλαλάει μ' ἕνα βοητὸ τὸν ἀναγαλλιασμὸ του.
 Ἔτσι οἱ κοπέλες τοῦ χωριοῦ πετιοῦνται ἀπὸ τὰ σπῖτια
 κι' εἰς κάμπους κι' εἰς βουνά σκορποῦν, κι' ὅπ' εἶναι
 [ἀμπέλια τρέχουν
 καὶ μὲ τραγοῦδια, μὲ χαρές, ὅταν ἀρχίζῃ ὁ τρύγος.
 Ἀναταράζονται οἱ ἐρμιές, ἀχολογοῦν τ' ἀμπέλια,
 λὲς κι' ἀπὸ κάθε πέτρα ὀρθή, λὲς κι' ἀπὸ κάθε βᾶτον,
 ὅπου σιὸ χόρτο σέρνεται, κόρης κορμὶ φνιτρώνει.
 Πράσινη ἀπλώνεται ἡ φνιτιά κι' οἱ ράγες μεστωμένες,
 μαῦρες καὶ κίτρινες, ξιανθιές, μαυρολογοῦν, γιαλίζουν
 στήν πρώτη ἀχτίδα τοῦ ζεστοῦ τοῦ ἡλίου ὅπου ἀνατέλλει,
 σὰν μαῦρα μάτια, σὰν χοντρά κλωνιά μαργαριτάρια.
 Οἱ βέργες οἱ καμαρωτὲς λαμποκοποῦν κι' ἐκεῖνες
 κι' οἱ περογλιές ξαπλώνονται σιὰ δίπλατα χορββάτια
 καὶ στήν πυκνή τους χλωρασιά καὶ τὸ βαθύ τους ἴσκιο
 τὴν ἰδρωμένη ἀργατιά δροσιίζουν, ἀνασαίνουν :
 τὴν ἀργατιά πὸν ὀλημερὶς ὄλο τρυγᾷ κι' ἀπλώνει,
 τὴν ἀργατιά πὸν λαχταρᾶ πότε γὰ πέση ὁ ἥλιος,
 πότε γὰ ἰσκιώσουν τὰ ριζὰ γὰ δροσερέψη ὁ κάμπος.
 Νάτος ὁ ἥλιος πὸν ἔπεσε καὶ πάει γὰ βασιλέψη,
 γάτα πὸν ἰσκιῶσαν τὰ ριζὰ, καὶ δροσερέψει ὁ κάμπος.
 Ὁ ἥλιος χάθη ὀλότιελα καὶ τὰ βουνά σορηπῶσαν,
 θόλωσαν τ' ἀνοιχτὰ νερά καὶ πᾶνον βγῆζαν τ' ἄστρα.
 Διπλὰ ἀνασαίν' ἡ ἀργατιά κι' ἀπαρτάει τὸ ἔργο,
 κι' ἐκεῖ πὸν κληματοβέργες κι' ἀπὸ παλιούρια* φράχτες
 καλύβι ὀλόρθο πλέκουνε, δεῖπνον ἀπλὸ κυκλώνουν,

και τὸν ἄπλὸ τὸ δεῖπνο τοὺς θαμπὸ λυχνάρι.
 Ὑστερα εἰς κάθε μιὰ φωτιά, κάθε ὄχτο*, κάθε ἀμπέλι,
 τραπὲς ἀνάβονται φωτιᾶς μέσ' στ' ἄπλωτὸ σκοτάδι.
 Ὀλόθηρα Ὀλόθηρ' ἀπ' τὲς φωτιᾶς σπαίρνουν χορὸ οἱ κοπέλες,
 στρώνονται χάμιου οἱ γέροντες κι' οἱ νοῖ, κι' ἀπ' ὄλους ἕνας
 τοὺς συνοδεύει τὸ χορὸ μ' ἕνα ἀπαλὸ τραγοῦδι
 και μ' ἕνα λάλημα γλυκὸ - γλυκὸ τοῦ ταμπουρά του,
 ὡς πὸν τ' ἀστέρια τ' οὐρανοῦ τὸ μεσονύχτι δείχνουν.
 Καὶ τότες οἱ χοροὶ χαλοῦν, σκορπᾶν οἱ δουλετιάδες.
 Στρώνουν γιὰ στρώματα κλαδιὰ κι' ἀποσταμένοι γέροντι
 κι' ἐκεῖ πὸν σβήνουν οἱ φωτιᾶς ἔρημες ἀνάρια - ἀνάρια,
 τὸ νυχιοπούλι τ' ἄγρυπνο γλυκὰ τοὺς ναυνοῦζει,
 ὡς πὸν νὰ σκάση ὁ Ἀγγερινός*, πὸν θὰ ξυπνήσουν πάλι,
 πάλι στὸ ἔργο τοὺς νὰ μποῦν, στὸ ζηλεμένο τρύγο.

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

27. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ

Βουνά, γιγάντια παιδιὰ τῆς γῆς,
 Βουνά ἀνυπόταχτα, βουνά αἰώνια,
 Ὅπῳχετε τὴ λάμψη τῆς ἀγῆς
 Γιὰ χαμογέλιο, γιὰ στολὴ τὰ χιόνια

Ὅπῳχετε θυμὸ σας φλογερὸ
 Τὴν ἀστραπή, τὸ μαῦρο νέφος θλίψη,
 Καὶ μίλημά σας τὸ γοργὸ νερὸ
 Ποῦν μὲ βοή κατορακελᾶ ἀπ' τὰ ἔψη

Πῳχετε χίλιες γῳμες καὶ καρδιές,
 Κι' ἀγάπη καὶ χαρὰ καὶ περιφάνεια,
 Ὅσαν τοὺς ἴσκιους σας, τίς εἰσοδιές,
 Σὰν τὰ πουλιά, τ' ἀγρίμια, τὰ βοτάνια.

Πῳχετε τὴ δική μας τὴ ζωὴ
 Καὶ τὰ δικὰ μας ἔχετε προτεῖα,

Κι' ένα σ'ας λείπει, κι' εἶσθε σὰ Θεοί,
Κι' ένα δὲν ἔχετε: τὰ γηρατεῖα!
Βουνά τῶν ξένων τόπων σοικεινά,
Ποὺ γλυκοχαιρετίζεστε μὲ τ' ἄστρα,
Κρυφτὰ στὴν καταχνιὰ παντοεινά
"Ασεισια, ἀπάτητα καὶ ἄπαρτα κάστρα"
Βουνά τῆς γῆς αὐτῆς, ὦ πλαστικά,
Καθάγια, διάφανα πελεκημένα
Ἐπὶ τεχνίτη χέρια γνωστικά,
Σὰ μετρομένα ἀγάλματα ἕνα-ἕνα

Ποὺ κρύβετε τὰ μάρμαρα λευκά
Καὶ μοσχουρισμένα τὰ λουλούδια,
Καὶ πὶο γερά ἀπ' τὶς πέτρες, πὶο γλυκά
Κι' ἀπ' τοὺς ἀνθούς, τὰ κλέφτικα τραγούδια

Βουνά ψηλά, βουνά ἰσκιερὰ, βουνά
Γεμᾶτα δύναμη, γεμᾶτα κάλλη,
"ὦ! δῶστε μου ἀπ' τὴ χάρη σας ξανά,
Καὶ κάμετέ με ὅμοιον μὲ σᾶς καὶ πάλι!

Καθὼς ἡ πρώτη ἀκτίνα τοῦ οὐρανοῦ
Φωτίζει ἐσᾶς, πρὶν φωτισθοῦν οἱ γάμποι,
Θέλω κι' ἐγὼ μὲς' στὸ δικό μου τοῦ
Τὸ φῶς τ' ἀληθινὰ γὰ πρωτολάμπη.

Ἐπὶ τὰ ἔψη θέλω μαγικό
Τὸν κόσμον οἱ ματιές μου ν' ἀντιζρῶν,
Τοῦ κόσμου τὴ βοή γὰ μὴ γροικῶ,
Καὶ πάθη ἀνάγια γὰ μὴ μ' ἐγγίζων.

Καὶ θέλω οἱ στοχασμοί μου καθαροὶ
Νὰ μένουν, σὰν τὰ χιόνια στὴν κορφὴ σας,
Καὶ γὰ θυμᾶται πάντα ἡ θλιβερὴ
Ψυχὴ μου, πὼς ἐπλάστηξε ἀδελφὴ σας.

Γιατὶ ἡ ψυχὴ μου ἐκλείσθη σὲ χορμὶ
Μισό, σκυφτό, σ' ἕν' ἄρρωστο κονφάρι

Κι' ἔχασε τὴν ἀκρόατην ὁρμὴν
Ὅπου τὴν εἶχε ἀπ' τὸ βοριά σας πάρει.

Καὶ σὰν αἰτὸς πὸν τοῦκοφαν κακοὶ
Οἱ ἄνθρωποι τὰ δυὸ πλατεῖα φτερά του
Καὶ σέργεται καὶ πέφτει ἐδῶ κι' ἐκεῖ
Καὶ δείχεται περιγέλο ἄνω γάτον,

Ἔτσι πολλές φορές καὶ ἡ ἀνθρωπινὴ
Ψυχὴ, κι' ἂν ζῆ κι' ἂν χάνεται ἐδῶ πέρα,
Ἄπραγη* καὶ δειλὴ καὶ ταπεινὴ,
Εἶναι γιὰτὶ ἔχασε τὸν πρώτο ἀέρα.

Εἶναι γιὰτὶ λησιμόνησε κι' αὐτὴ
Ἄπὸ ποῦ μέρος ἔφτασε, ποῦ χέρι
Τὴν πρωτοδῆγησεν εἶναι γιὰτὶ
Ποῦ γὰ ξαναγνώση δὲν τὸ ξέρει.

Ὡ γὰν ἐσεῖς, βοντὰ ψηλά, βοντὰ
Ποῦ μιὰ φορὰ τὸν ἥλιο ἐπρωτοεῖδα.
Κάμει' ἐσεῖς γὰ μὴ σὰς λησιμονῶ
Ποτὲ ἡ ψυχὴ μου, ὦ πρώτοι μου πατρίδα!

Καὶ κάμειτε ἡ θωριά σας γὰ γενιᾶ
Αἰσθημάτων μεγάλα, ταιριασμένα,
Σ' ἐμένα τὸ μικρό, ψηλά βοντὰ,
Μὲ γιούλια καὶ μὲ ρόδα πλουμισμένα,

Καὶ κάμειτε γὰ ἐλλιζῶ πὸς θάρθῶ,
Μόλις ξεφύγω ἀπὸ τὴ φυλακὴ μου,
Στὰ ὕψη σας, γὰ ξαναταμωθῶ
Μ' ἐσᾶς, πατρίδα ἀληθινὴ δική μου!

28. Η ΕΛΙΑ

Εὐλογημένο γάται, ἐλιά, τὸ γῶμα πὸν σὲ τρέφει
 κι' εὐλογημένο τὸ νερὸ πὸν πίνεις ἀπ' τὰ νέφη.
 Κι' εὐλογημένος τρεῖς φορές Ἀδιὸς πὸν σ' ἔχει στείλει
 γιὰ τὸ λεχθᾶρι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ τ' ἄγιο τὸ καντήλι !
 Δὲν εἶσαι σὺ περήφανη σὰν τ' ἄλλα καρποφόρα,
 πὸν βιαστικά, ἀνυπόμονα δὲν βλέπουνε τὴν ὥρα,
 πότε μὲ τ' ἀνθολοῦλονδα τοὺς κλώνους γὰ σκεπάσουν
 καὶ μὲ μιὰ πρόσκαιρη ὁμορφιὰ τὰ μάτια γὰ ξιπάσουν.
 Ἐσὺ εἶσαι πάντα ταπεινὴ, πάντα δουλεύτρα σζύβεις
 μ' ὄλα τὰ πλούτη πὸν χοραεῖς, μ' ὄλο τὸ βιὸς πὸν χορῆβεις.
 Γι' αὐτὸ ἀπ' τὰ πρῶτα γάται σου πὸν τὰ φιλοῦν οἱ ἀνέμοι
 ὡς τὰ βαθεῖα γεθάματα πὸν τὸ χορμί σου τρέμει
 καὶ γέρνει κάθε σου κλαδί καὶ κάθε παρακλάδι,
 μέσα σιὸν κοῦφιο σου χορμὸ δὲν σοῦλειψε τὸ λάδι.

ΜΙΑΤ. ΜΑΛΑΚΑΣΗ

29. ΤΟ ΜΑΓΕΜΕΝΟ ΔΑΣΟΣ

1

Τὸ δάσος πὸν λαχτάριζες
 Μονάχος γὰ περάσης
 Τώρα γὰ τὸ ξεχάσης,
 Διαβάτη ἀποσπερνέ.

2

Μιὰν ἀγνή τὸ κοῦρσεναν*
 Ἐπίδρωτοι λοτόμοι*
 Κι' ἐκεῖ εἶναι ἰώρα δρόμοι,
 Διαβάτη ἀποσπερνέ.

Τὸ τρίσβαθο ἀναστέναγμα
 Πᾶγγιζε τὴν καρδιά σου
 Κι' ἔσπασε τὰ γόνατά σου
 Δὲν θὰ τ' ἀκούσῃς πλιά.

Τὸ πήρανε σιὰ διάπλατα
 Περίτρομα φτερά τους
 Καὶ τῶκαμαν λαλιά τους
 Τὰ νύχτια πουλιά !

Καὶ ζῆτι, ποὺ βραχνόκραζε
 Μὲ μιὰ φωνὴν ἀνθρώπου
 Στὸ ἡμέρωμα τοῦ τόπου,
 Βουβάθηγε κι' αὐτό.

Κι' ἔπεσε τὸ αἵματόβροχο,
 Τ' ὀλόγγιμο μαχαίροι,
 Πῶβλεπες σ' ἓνα χέρι
 Σὰ Σίδερο καρτί.

Τὸ λεγερὸ τραγοῦδισμα,
 Ποὺ σ' ἔσεργε, διαβάτη,
 Σὲ μαγικὸ παλάτι
 Δίχως ἐλπίδα ἀεγῆς.

Τὸ πήρανε, γιὰ κοιτάζε,
 Στερογὴν ἀνατριχίλα
 Τὰ πεθαμένα φύλλα
 Ποὺ ἀπόμειναν στὴ γῆς !

Κι' ἡ ἄρπα* μὲ τὸν ἦχο της,
 Ποὺ σὲ γλεζομεθοῦσε,
 Μὰ κρύγια σοῦ χτυποῦσε
 Τὴν ὥρα τὴ φριχτή . . .

10

Χάθηκε μὲ τὴν ἄγγιχτη,
Ποὺ τὴν κρατοῦσε, κόρη,
Στὰ πέλαγα, στὰ ὄρη,
Νὰ μὴν ξανακουστῇ...

11

Τὸ δάσος, ποὺ λαχτάριζες
Μονάχος γὰ περάσσης,
Γιὰ πάντα γὰ ξεχάσσης,
Διαβάτη ἀποσπερνέ.

12

Γενῆκαν νεκροκεῖββατα
Τᾶγρια δευτρά του τώρα
Καὶ θὰ τὰ βοῆς στὴ χώρα
Διαβάτη ἀποσπερνέ.

ΑΝΑΡ. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ

30. ΝΑΥΑΓΙΑ

Μόλις ἀράξαμε στή Στένη, ὁ καπετάν Ευρίχης πήρε τή βάρκα κι' ἔτρεξε στό τηλεγράφεο. Δυό ἡμέρες τώρα δὲν ἔβρισκε ἡσυχία. Τριάντα μίλια ἔξω ἀπὸ τὸ μπουγάζι ἀντάμωσε τὸν «'Αρχάγγελο», τὸ μπάρκο* του, ποὺ ἦταν μέσα κυβερνήτης καὶ γραμματικὸς τὰ δυό του ἀδέρφια. Δὲν πρόφθασαν νὰ καλοκαιρετηθοῦν, νὰ εἰποῦν γιὰ τὸ φορτίο καὶ τὸ ναῦλο τους καὶ τοὺς χῶρισε ὁ χιονιάς. Κατώρθωσε τέλος νὰ ὀρθοπλωρίσῃ τὸ δικό μας καὶ ἄλακρο ἡμερονύχτι: θαλασσοδαρθήκαμε στ' ἀνοιχτά. Μὰ ὅταν μπήκε στὸ Βόσπορο, ρώτησε ἔλους τοὺς βαρκάρηδες, τοὺς πιλότους, ἀκόμη καὶ τοὺς κουμπάρους καὶ τίς κουμπάρες: ἀλλὰ τίποτα δὲν ἔμαθε γιὰ τὸν «'Αρχάγγελο». Τί νὰ ἔγινε: Φυλάχτηκε πουθενά; Πρόφθασε νὰ ὀρθοπλωρίσῃ κι' ἐκείνος ἢ ἔπεσε ἀπάνω στοὺς βράχους; Κι' ἂν τσακίσθηκε τὸ μπάρκο, σώθηκαν τοὺλάχιστον τ' ἀδέρφια του: "Ὅλο τέτοια συλλογίζεσαι κι' ἔχει συγνεφωμένο τὸ μέτωπο, τρέμουλο ἔχει στήν καρδιά.

"Ὅταν ἔφτασε στὸ τηλεγράφεο, ξέχασε μιὰ στιγμὴ τὸν πόνο του ἐμπρὸς στὸν πόνο τῶν ἄλλων. Κάτω στήν ἀλή, ἀπάνω στὶς σαρκωμένους σιάλες καὶ παραπάνω στ' ἀσάρωτα πατώματα, κόσμος σὰν αὐτὸν ἀνήσυχος: γυναῖκες ἄντρες, παιδιὰ πρόσμεναν νὰ μάθουν ἀπὸ τὸ σύρμα τὴν τύχη τῶν δικῶν του. Καὶ κείνο σώριαζε μὲ τὴν ταρταριστὴ φωνή του, ἀκατάπαυτα θλίψη. Ὠνόμαζε πικημούς, μετροῦσε θανάτους, ἔλεγε ναυάγια, περιουσίας χαμούς, συνέπαιρνε χαρὲς κι' ἐλπίδες σὰν δρόλαπας.* Καὶ κάθε

λίγο πάνω στά πατώματα, στίς σιάλες κάτω και παρακάτω στήν αλλή, θρήνοι ακουόταν, κορμιά έπεφταν λιπόθυμα, φωτιά κυλούσε τό δάκρυ.

‘Ο καπετάν Ξυρίχης δέν μπορούσε νά υποφέρη περισσότερο τό βάσανο. Βιαζότανε νά μάθη τή δική του μοίρα. Έσπρωξε τόν κόσμο ξερβόδεξα, ανέβηκε δυό - δυό τά σκαλιά, μέ κόπο έφτασε στή θυρίδα και ρώτησε μέ όλόθερμη φωνή :

— Για τόν ‘Αρχάγγελο . . . τό μπάρκο . . . μήν ακούσατε τίποτα :

— Τίποτα, άπαντᾷ ό τηλεγραφητής.

— Τίποτα ! πώς είναι δυνατόν ; Ξναρωτάει.

— ‘Αρχάγγελο τό λέν· έχει φιγούρα δέλφινα . . . έχει στο μεσανό κατάρτι κόψα. Σπετσιώτικο χτίσιμο.

Και κολλάει περίεργα τα μάτια στού υπαλλήλου τό πρόσωπο, ατιάζεται τούς κρότους πού δγάζει· ξερούς, συγκρατητικούς, σάν δοντοχτύπημα κρουμένου ή μηχανή. Τά σωθικά του λαχταρούν, τεύγουν τά σανίδια από τά πόδια του· έτοιμος νά λιποθυμήσει. Μά δέν τήν παρατᾷ τή θέση του. Τέλος σηκώνει εκείνος τά μάτια, τόν καλοκοιτάζει μιᾷ στιγμῇ και λέει· μέ φωνή αδιάφορη :

— Ναί . . . ‘Αρχάγγελος. Κάθηκε στο τάδε μέρος τής Ρούμελης· κόπηκε στά δυό. ‘Η πρόμνη του χάθηκε στους θράχους μέ δυό παιδιά μέσ . . . Τά παιδιά είναι ζωντανά.

Ζωντανά ! ‘Αναστηλώνεται ό καπετάνιος στά πόδια του.

— Τά όνόματα : λέει· ή φωνή σάν χάδι· δέν μπορούμε τάχα νά μάθουμε τά όνόματα :

— Πέτρος και Γιάννης.

— Δόξα σοι ό Θεός ! Πέτρος και Γιάννης είναι· τ’ αδέρφια του. Ζωντανά λοιπόν και τά δυό. Ζωντανά εκείνα· θρήμματα τό όλοκαινούργο σκαφίδι ! Πάλι Δόξα σοι ό Θεός ! Φτιάνουν άλλο μεγαλύτερο κι’ όμορφότερο. Φιλεύει ανοιχτόκαρδος πέντε πούρα τόν υπάλληλο· δίνει ένα μετζέτι* κέρασμα στόν υπηρέτη, παρηγορεῖ γλυκομίλητος θλιμμένα πρόσωπα.

— Δέν είναι τίποτα· όλοι καλά είναι· όλα καλά !

— Ποιᾶς ηλικίας τάχα νά είναι τά παιδιά ; ρωτάει πάλι.

‘Ο υπάλληλος σκουντουφλιάζει : Μά τόν παρασιότισε ! Γύρω ακουόνται φωνές άνυπόμονες· σπρώχνει ό ένας τόν άλλον· θέλουν νά τόν βγάλουν από τή θύρα.

‘Εμαθε πώς ζούν τ’ αδέρφια του· δέν τόν φτάνει : Είναι

κι' άλλοι πού λαχταροῦν γιὰ τοὺς δικούς των. "Ας μάθουν κι' ἐκεῖνοι κάτι τί! Μὰ ἐκεῖνος δὲν ἀφήνει τὴ θέση του.

— Ποιᾶς ἡλικίας τάχα: Ἐκναρωτᾶ.

— Δέκα-δώδεκα χρονῶν.

Πάλι ἀπελπισία. Τ' ἀδέρφια του δὲν εἶναι τόσο μικρά. Εἶναι ἀπὸ εἰκοσιπέντε κι' ἀπάνω. Σκοντούφλης κατεβαίνει τὲς σκάλες, βγαίνει ἀπὸ τὴν αὐλή, παίρνει τὸ βαποράκι καὶ φτάνει στὰ Θεραπειά. Ἀπὸ κεῖ μ' ἓνα ἄλογο φτάνει στὸν "Αἰ Γιώργη, παίρνει τὴν ἀκρογιαλιά. Τὰ μάτια του ὀμπρίζουν*. Ὁ ἥλιος παηγινιδίζει ἀκόμα σὲ ζαφειρένιο οὐρανό. Ἡ θάλασσα λίμνη ἀπλώνεται ὡς τὰ οὐρανοθεμέλια. Ἡ γῆ ἀνθοσπαρμένη μοσχολᾶ. Μὰ ἡ ἀκρογιαλιά μοιάζει μὲ νεκροταφεῖο. Καράβια κομματιασμένα, βαρκοῦδες μισσπασμένες, σχοινιά, κατάρτια, ψιγούρες, πανιά, εἰκονίσματα, παδέλες, πιάτα, λιθανιστήρια, χρυσόφυλα.

"Ἐνα τρεχαντηράκι ὀμορφοψικιασμένο, ἄγγελος, πρόβαινε μὲ πανιά καὶ ξάρτια, λὲς κι' ἀρμένιζε ἀνάερα. Καὶ ὅμως ἦταν καρφωμένο στὸ βράχο, σφαλισμένο τόσο καλὰ στὴν πέτρα, πού οὐδὲ νερὸ οὐδ' ἀνεμὸς μπορούσε νὰ περάσῃ. Καὶ ἓνα σικυλὶ στὴν πρύμνη δεμένο, γύριζε μάτια φωτιές, δάγκωνε τὴν ἀλυσίδα, καὶ τὸ νερὸ κοιτάζοντας, ἀλύχταγε, κι' ἀλύχταγε, σὰν νὰ τὸ ἔβριζε πού χάλασε τ' ὀμορφοκάραβο.

"Ἐκαμε ἀκόμη μερικά βήματα ὁ καπετὰν Ξυρίνης καὶ ἄξαφνα βρέθηκε μπρὸς τὸ μπάρκο του. Ἐπρεπε νὰ εἶναι δικό του ξύλο γιὰ νὰ τὸ γνωρίσῃ. Οὔτε κατάρτια, οὔτε πανιά, οὔτε σκαφίδι ἀπόμεινε πιά. Μονάχα ἡ πρύμνη του κι' ἐκεῖνη ξεσκλισμένη κραταιότανε σὲ δυὸ χάλαρα. Καὶ γύρωθὲ τῆς πικρὴ νεκροπομπή, ἄλλες καρίνες φαγωμένες, ἄλλα ποδίσταμα καὶ σωτρόπια* καὶ σταύρωσες. Κι' ἀκόμη γύρωθὲ τῆς ἄλλῃ πικρότερη συνοδεία! Βλέπει τὸ ναύκληρο νεκρὸ στὸ πλάι, βλέπει τοὺς νυκτὲς πέρα-δῶθε σκορπισμένους, ἄλλους μισσοκεπασμένους μὲ τὸν ἄιμο, ἄλλους παηγινιδὶ τοῦ νεροῦ, δαρμὸς καὶ ψύμα του. Κι' ἀπάνω στὰ τουμπανιασμένα κουφάρια, στὰ πρόσωπα τὰ γαστρογάλαστα, τὰ ὄρνια καλοκαθισμένα, βύθιζαν τὸ ράμπος στὴ νεκρὴ σάρκα καὶ στὸν κρότο του πέταγαν κρίζοντας σὰ νὰ διαμαρτύρονταν πού τὰ ἐνόχλησε στὸ πλούσιο φαγοπότι.

Ἀρχίζει τώρα φριχτότερο τοῦ καπετάνιου τὸ βράσανο. Ἐκεῖνα τὰ κουφάρια δείχνουν πὼς κοντὰ θρῖσκονται καὶ τὰ δικὰ του. Θέλει νὰ δράμῃ, νὰ ψάξῃ ὄλουθε, μὰ δὲν τολμᾶ. Κᾶτι μέσα τὸν

κρατεί, τὰ πόδια καρφώνει στ' ἀχνάρια τους. Τέλος πάει και φαγουλεύει· βρίσκει ασούσουμα* και τ' ἀδέρφια του. Τὸ ἓνα κοιτάεται μὲ τὸ κεφάλι συψαλισμένο, τὸ ἄλλο ἔχει και τὰ δυὸ πόδια κομμένα στὰ γόνατα. "Αν δὲ τοῦ τόλεγε ἡ ψυχὴ, βέβαια δὲ θὰ τὰ γνώριζαν τὰ μάτια μου, ὅπως και τὸ μπάρκο. Ἄλλὰ τοῦ τὸ εἶπε και τὰ καλογνώρισε. Και τότε τὰ μάτια του στέρεψαν· οὔτε δάκρυα βγάζουν, οὔτε σπαρταροῦν. Τῇ θάλασσα μόνον κοιτάζουν πεισιωμένα. "Αἷφανα ὁ γρόθος του σηκώνεται και πέφτει μὲ ὀρμή, πού λὲς τρόμαξε και πισωπάτησε κείνη φοδισμένη.

"Ἐπειτα σκύφτει και γλυκοφιλεῖ τ' ἀδέρφια του. Καίθεύει τους τὰ χτυπημένα κορμιά, ἀνάλαφρα, σὰ νὰ φοδᾶται μὴν τὰ ξυπνήσῃ· κᾶτι τοὺς ψιθυρίζει μυστικὰ στ' αὐτί, θὲς παρηγοριά, θὲς μακρυνὴν ὑπόσχεση. "Ἐπειτα μὲ τὸ λάξο* ἀρχίζει και σκάφτει τὸν τάφο τους. Πεδεύτηκε κᾶπου μιά ὥρα στὸν ἄμμο. Τὸν ἀνοιξε καλά· ἀπίθωσε πρῶτα τ' ἀδέρφια, ἔπειτα τὸν ναύκληρο, κατόπιν τοὺς ναυτες, κύλισε ἐπάνω πέτρες και χάλαρα. "Ἐπειτα ἔπιασε πάλι τῇ στράτα του κι' ἔφτασε στὰ Θεραπειά. Βρίσκει τὸ βαπόρι· ἔφτασε πάλι στὸ μπάρκο του.

— "Ἐτοιμα; ρωτᾷ τὸ γραμματικὸ.

"Ἐτοιμα.

— Βίρα ἄγκουρα.!

Ὁ καπετάν Ξυρίχης ἀμίλητος ἔπιασε τῇ θέσῃ του στὸ κάσαρο* κ' ἐξακολούθησαμε τὸ ταξίδι.

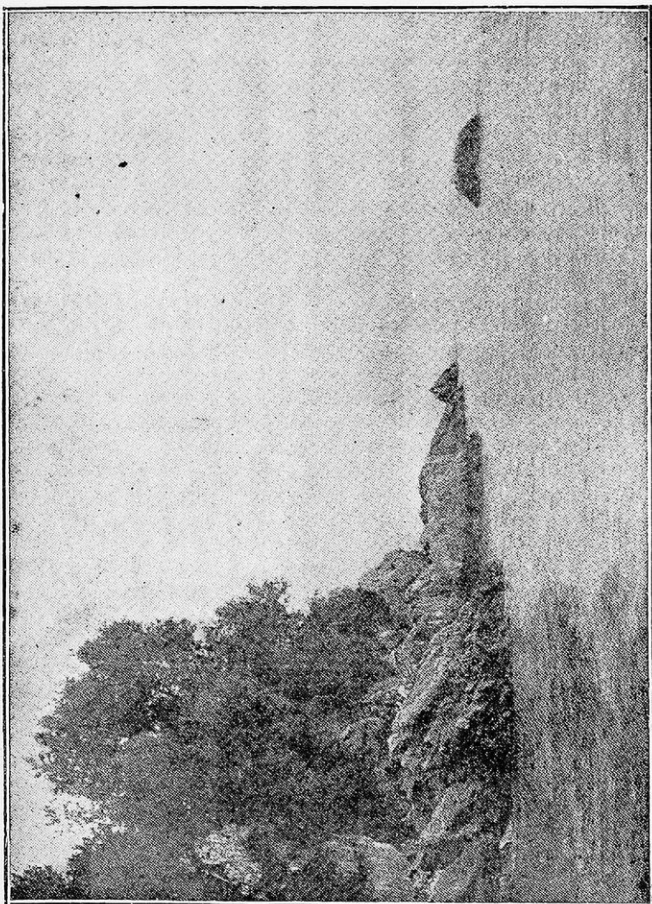
31. ΠΙΑΣΤΗΚΕ

Και κει πού καθόμαστε όλοι μας χολοσκασμένοι,

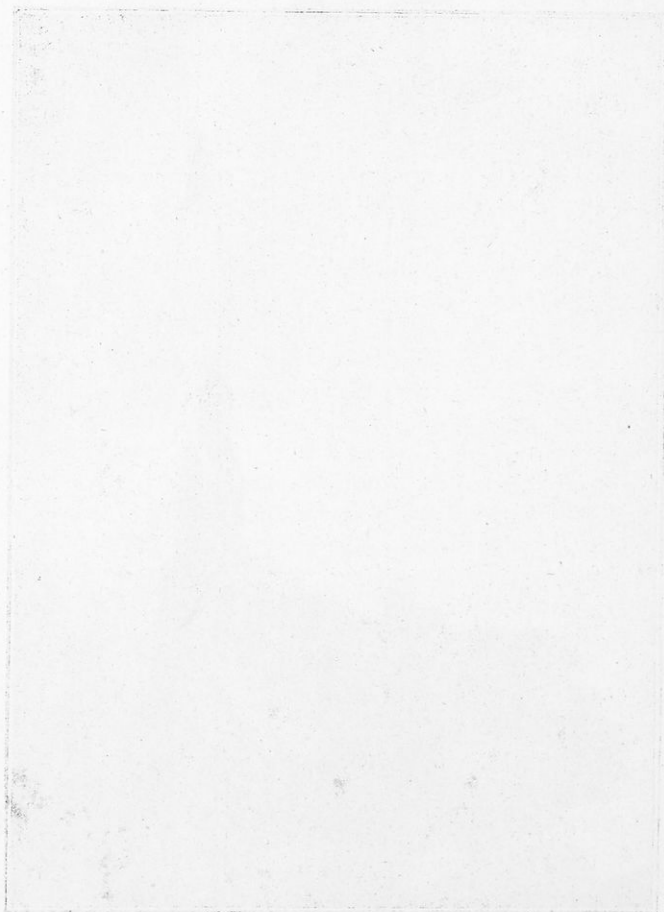
—Αϊ, φωνάζει: ό Άγγελάκος. Τρέχα, γέρο Βασίλη, και πιάστηκε!

"Όλοι γυρίζουμε άμέσως κατά την άπειτονιά*, μερικά βήματα μακριά μας. Τό σημάδι στα χαλίκια ήτανε πεσμένο, τό σκοινί τεντωμένο. Και στήν άλλη άκρη, ώς είκοσι όργυιές μέσ τό νερό, ξετινάζονταν κάθε λίγο μεγάλη ούρα και χτυπούσε τά κύματα.

Ξεγνούμε τίς πίκρες τών σεφεριών* και σηκωνόμαστε στό ποδάρι. Πρώτος ό γέρος έτρεξε και πήρε τό σπάγγο στα χέρια. Κι' άρχινάει και τραβάει κι' αφήνει πάλι την καλούμα, σαν τεχνίτης θαλασσινός. Οί άλλοι κοίταζαν και δίνανε γνώμες και συμβουλές, πότ' από δω νά τραβάη πότε απ' εκεί, νά μήν τό φευγατίση τό ψάρι. Σιγά-σιγά άρχισε και φαινότανε στό γιאלό μέσα. "Άστραφτε σαν τ' ασήμι και χυνότανε σα σαίτα απ' τή μιá κι' από την άλλη, καθώς τραβούσ' ό γέρος και τό μισοψόφησε με την καλούμα. Κι' έτσι σαν ήρθε στα ριχά δέν είχε πιά δύναμη τό δύστυχο νά ξετιναχτή και νά ξεκόψη. "Ητανε μιá χαρά νά τή βλέπης σπαρταριστή στα χαλίκια άπάνω τή συναγρίδα κείνη. "Έπρεπε νά χάση τή ζωή του αυτό τό ψάρι νά μας πη δώση έμάς. "Έλεγεσ και γυρίζαμε από γιουρούσι* σαν άνεθαίναμε. "Έκει κάτω στή μεγάλη την καρυδιά, σιμά στή βρύση, εκεί πηγαινó ακόμα και καθίζω κáποτες και ρωτώ τίς πέτρες και τά δέντρα, αν τό θυμούνται: τό φαγοπότι εκείνο... Πιός δέν τραγούδησε εκείνη τή βραδυή!... Πήγε νά βασιλέψη ή πούλια, κι' ακόμα γλέντιζαν κοπέλλες, αγόρια κι' άντρούγυνα. "Ός κι' ό καυμένος ό γέρο-Βασίλης σα νά μήν ήταν εκείνος πού μας διηγούνταν τά πάθια του στήν άκρογιαλιά, ως και κείνος έβγαλε τό μαντήλι και χόρεψε, με λουλούδι στ' άσπρο του κατσαρό. "Ός κ' ή μακαρίτισσα ή γριά μου, πού μήτε νά χαμογελάη δέν πολυσυνείθιζε, σηκώθηκε στό χορό τή βραδιά εκείνη.

Ἑλληνική παραλία

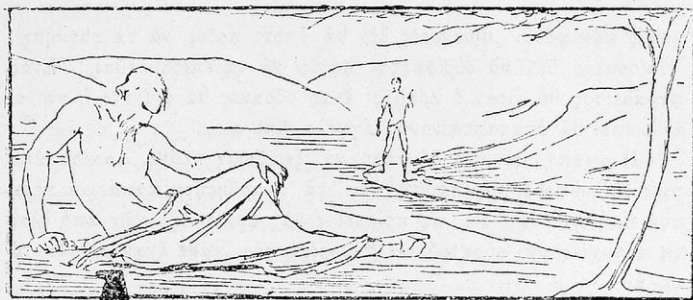

32. ΤΟΥ ΚΥΡ ΒΟΡΙΑ

Ὁ κὺρ Βοριάς παράγγειλεν οὖλω τῶν καρabiῶνε·
 «Καράβια π' ἀρμενίζετε, κότεργα * πὸν κινᾶτε,
 ἐμπᾶτε στὰ λιμάνια σας, γιατί θὲ νὰ φουσήξω,
 ν' ἀσπρίσω κάρμπον καὶ βουρνά, τὰ κρονώσω κόνες βρουσοῦλες
 κι' ὅσα βρω μεσοπέλαγος, στερούς θὲ νὰ τὰ οἴξω».
 Κι' ὄσα καράβια τ' ἄκουσαν ἔλα λιμάνι πύουον.
 Τοῦ κυρ' Ἀντιοῦ τὸ κότεργο μέσα βαθιὰ ἀρμενίζει.
 «Ἄν σὲ φοβοῦμαι, κὺρ Βοριά, φουσήξης δὲ φουσήξης.
 τί ἔχω καράβι ἀπὸ καρνά καὶ τὰ κουνιὰ πυξάρι,*
 ἔχω κι' ἀντέρες* μπρονίζινες καὶ ἀτσάλινα κατάρτια,
 ἔχω πανιά μεταξωτιά, τῆς Προῦσας τὸ μετάξι,
 ἔχω καὶ καρabόσκουνα ἀπὸ ξανθῆς μαλλάκια,
 κι' ἔχω καὶ ναῦτες διαλεχτούς, ὄλο ἄντρος τοῦ πολέμου,
 κι' ἔχω κι' ἓνα ναυτόπουλο, πὸν τοὺς καιροὺς γνωρίζει,
 κι' ἐκεῖ πὸν στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη, δὲ γνωρίζω».
 — Ἀνέβα, βρὲ ναυτόπουλο, στὸ μεσιανὸ κατάρτι
 γιὰ νὰ διαλέξης τὸν καιρό, νὰ ἴδῃς γιὰ τὸν ἄερα.
 Παιζογελῶντα ἀνέβαινε, κλαίοντις κατεβαίνει.
 — Τὸ τί εἶδες, βρὲ ναυτόπουλο, αὐτοῦ ψηλὰ πὸν πῆγες;
 — Εἶδα τὸν οὐρανὸ θολὸ καὶ τ' ἄστρα ματωμένα,
 εἶδα τὴν μπόρα πὸν ἄστραφτε καὶ τὸ φεγγάρι ἐξάθη,
 καὶ στῆς Ἀτιάλειας* τὰ βουρνά ἀστροχαλάζι πέφτει.
 Ὡστε νὰ εἰπῆ καὶ καλοεἰπῆ, νὰ καλοκουβεντιώσῃ,
 βαριὰ φουρτοῦνα πλάκωσε καὶ τὸ τιμόνι τρίζει.
 ἀσπρογαλίζει ἡ θάλασσα, σουρίζουν τὰ κατάρτια,
 σκόνονται κῆματα βουρνά, χορεῖ τὸ καράβι,
 σπηλιάδα τοῦρθεν ἀπ' τὴ μιὰ, σπηλιάδα ἀπὸ τὴν ἄλλη,
 σπηλιάδα ἀπὸ τὰ πλάγια του κι' ἐξεσανίδωσε το.
 Γιόμισε ἡ θάλασσα πανιά, τὸ κῆμα παλιζάκια,
 καὶ τὸ μικρὸ ναυτόπουλο σαράντα μίλια πάγει.
 Ὅλες οἱ μάνες κλαίγανε κι' ὄλες παρηγοιοῦνται,
 μὰ μιὰ μίνα ἐνοῦ παιδιοῦ παρηγοιά δὲν ἔχει.
 Βάνει τίς πέτρος στὴν ποδιά, τὰ τροχάλα στὸν κόρφο,
 πετροβολαίει τὴ θάλασσα καὶ τροχαλαίει τὸ κῆμα.

— Θάλασσα, μικροθάλασσα και μικροκυματούσα,
τ'όπνιξες τὸ παιδάκι μου, π' ἄλλο παιδί δὲν ἔχω.
— Δὲ φταίω ἢ δόλια ἢ θάλασσα, δὲ φταίω ἐγὼ τὸ κῆμα,
μόν' φταίει ὁ πρωτομάστορας ποὺ φτιάγει τὰ καράβια,
καὶ τὰ πελέκαγε φτενὰ καὶ τὰ γροῖζει ὁ ἄερας,
καὶ χάνω τὰ καράβια μου ποὺ εἶναι δικὰ μ' στολίδια,
χάνω τὰ παλικάρια μου, ὅπου μὲ τραγουδοῦνε.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΘΕΟΤΟΚΗ

33. Η ΑΓΑΠΗ

Ἡ θαυμαστή καὶ μεγάλη ἀρετὴ τῆς ἀγάπης ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ὕψιστον καὶ ὑπερτέλειον Θεόν, τὸν ὁποῖον λατρεύομεν, ἔχει τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς. Πόσον εὐτυχεῖς ἤθελαν εἶναι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ἐὰν εὕρισκετο τοῦτο τὸ οὐράνιον μύρον μέσα εἰς τὶς καρδιές τους! Δὲν θὰ ἦτο πλέον εἰς τὸν κόσμον ὁ ἓνας πλούσιος καὶ ὁ ἄλλος πένης· δὲν θὰ ἦτον πλέον ὁ ἓνας γυμνός καὶ ὁ ἄλλος μὲ χρυσα φορέματα ἐνδεδυμένος· δὲν θὰ ἔδλετες πλέον τὸν ἓναν νὰ πεινᾷ καὶ τὸν ἄλλον νὰ ἔχη τὴν τράπεζάν του πάντοτε γεμάτην ἢ ἀγάπη πού θὰ εἶχαμεν μέσα εἰς τὶς καρδιές μας δὲν θὰ ὑπέφερε τόσην ἀδικίαν καὶ ἀνισότητά· δὲν θὰ μᾶς ἄφηγε νὰ βλέπωμεν τοὺς ἀδελφούς μας εἰς κατάστασιν κατωτέραν ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας· ἂν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκατοῖκα μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας, πού πλέον ἔριδες καὶ μάχες· Πού νὰ εὕρης πλέον φθόνον καὶ μῖσος· Πού ν' ἀκούσης ἀδικίαν καὶ καταδυναστείαν· Οὐδὲ δόλος, οὐδὲ ὑπόκρισις, οὐδὲ ψεῦδος, οὐδὲ ἀπάτη, ἤθελε φαίνεται ποτὲ εἰς τὸν κόσμον. Ἡ συκοφαντία, ἡ κατάκρισις, ἡ ἀρπαγή, ἡ πλεονεξία, ὁ φθόνος θὰ ἔφευγαν τόσο μακρὰν ἀπὸ τὸν κόσμον, ὅσον μακρὰν εἶναι τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς τὰ καταχθόνια. Δὲν θὰ ἦτον πλέον ἔχω καὶ ἔχεις· ἰδικόν μου καὶ ἰδικόν σου. Ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς κοινὰ θὰ ἦταν εἰς ὅλους· ὅλοι θὰ τὰ ἀπολαμβάναν μὲ εἰρήνην· ὅλοι θὰ τὰ ἐχαίροντο μὲ ἡσυχίαν,

χωρίς κἄν φόβον. Φθονερός δὲν θά ἦτον· ποῖος νὰ τὰ φθονήσῃ; Ἐπίβουλος δὲν θά εὐρίσκετο· ποῖος νὰ τὰ ἐπιβουλεύσῃ; Ἐνας παρὰδεισος θά ἦταν ὁ κόσμος· ἕνας οὐρανός θά ἐγένετο ἡ γῆ· οἱ ἄνθρωποι θά ἐκατασταίνοντο ἄγγελοι ἐπίγειοι.

Ἡ ἀγάπη μοναχὴ δύναται νὰ ξεριζώσῃ κάθε κακίαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, νὰ παύσῃ ὅλα τὰ ἀναριθμητὰ κακά, νὰ φέρῃ τὴν εἰρήνην μέσα εἰς τίς πολιτεῖες νὰ γεμίσῃ τὴν γῆν ἀπὸ ὅλες τίς εὐτυχίες τοῦ οὐρανοῦ, νὰ πλουτίσῃ τὸν κάθε ἕναν μὲ ὅλα τὰ καλά.

Ὅταν ἡ ἀγάπη φυτευθῇ μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας, εἶναι ἀδύνατον νὰ μείνῃ ἀτελεσφόρητος καὶ ἀκαρπός. Εὐθὺς βλαστάνει τοὺς οὐρανίους καὶ εὐθαλεῖς κλάδους τῆς, εὐθὺς παρηγοιάζει τοὺς ὠραίους καὶ γλυκεῖς καρπούς τῆς. Οἱ ξένοι εὐρίσκουσιν ὑποδοχὴν, ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἀγάπη· οἱ ἀσθενεῖς ἔχουν ἐπίσκεψιν, ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἡ ἀγάπη· ἡ ἀγάπη δίδει ἔνδυμα εἰς τοὺς γυμνοὺς, τροφὴν εἰς τοὺς πεινασμένους, εἰς τοὺς ὄψανους ἀντίληψιν, εἰς τίς χήρας προστασίαν, παρηγορίαν εἰς τοὺς λυπημένους. Ἐκεῖ ὅπου εἶναι ἡ ἀγάπη, εὐρίσκουν καταφύγιον οἱ ἀπηλπισμένοι. Ποῖοι ταράττονται καὶ δὲν τρέχει ἐκεῖνος ὅπου ἔχει ἀγάπην, νὰ τοὺς ἠσυχάσῃ; Ποῖος ἀμαρτάνει καὶ δὲν προφθάνει ἐκεῖνος ὅπου ἔχει τὴν ἀγάπην, διὰ νὰ τὸν διορθώσῃ; Ποῖος ἀσθενεῖ καὶ δὲν συμπάσχει ἐκεῖνος ὅπου ἔχει ἀγάπην;

Ἡ ἀγάπη εἶναι τόσο ἀναγκαῖα διὰ τὴν σωτηρίαν μας, ὅσον ἀναγκαῖα εἶναι ἡ τροφὴ διὰ τὴν ζωὴν μας. Χριστιανοί, μίαν ἀρετὴν τόσο ἀναγκαῖαν καὶ τόσο εὐκόλην, μίαν ἀρετὴν ὅπου μᾶς πλουτίζει ἀπὸ κάθε εὐτυχίαν, διατί τόσο πολλὰ τὴν ἀμελοῦμεν; Διατί ἐσθύσθη ἡ ἀγάπη, ἡμεῖς δοκιμάζομεν τόσα πάθη, εἰς τὸν κόσμον.

Ἐπαυσεν ἡ ἀγάπη καὶ διὰ τοῦτο δὲν εὐρίσκομεν προστάτην εἰς τὴν ἀνάγκην μας, δὲν ἔχομεν σύμβουλον, δὲν ἔχομεν κανένα νὰ μᾶς παρηγορήσῃ εἰς τὰς θλίψεις μας...

Ὡ ἀγάπη, ἀρετὴ θεία, ἦλθε λαμπρότατε τῶν ψυχῶν μας, ἐσὺ δύνασαι νὰ ἐξορίσῃς ὅλα τὰ κακά ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ νὰ φέρῃς ὅλες τίς εὐτυχίες εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Ἄν δὲν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος νὰ θερμάνῃ τὴν γῆν, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀπολαύσωμεν τῆς γῆς τὰ ἀγαθά. Ἐσὺ ἂν δὲν ἔλθῃς εἰς τὰς ψυχὰς μας, εἶναι ἀδύνατον νὰ χαροῦμεν τὰ κάλλη τοῦ οὐρανοῦ.

34. Ο ΛΥΣΣΑΣΜΕΝΟΣ

Ἐὸ λόγος ἦτο περὶ σκύλων.

Τὸ δεῖπνον εἶχε τελειώσει. Αἱ κυρίαί εἰς τὸν ἐξώστην ἐθαύμαζαν τὰ φλογοφανῆ νέφη τῆς δύσεως, ἡμεῖς δὲ εἰς τὴν τράπεζαν ἐπίνομεν τὸν καφὲν καπνίζοντες. Ὁ Ἄνδρέας μόνος, ὁ ἀνεψιός μου, ὅστις δὲν καπνίζει ἀκόμη, ἔπαιζεν εἰς μίαν γωνίαν μετὰ τὸν σκύλον του. Ἄλλ' ἢ θορυβώδης ἐκδήλωσις τῆς ἀμοιβαίας τῶν δύο τούτων ἀγάπης δὲν συνετέλει οὔτε πρὸς διασκέδασιν οὔτε πρὸς καλὴν χώνευσιν ἡμῶν τῶν περὶ τὴν τράπεζαν πρεσβυτέρων. Οὐδείς παρεπονείτο, διότι ὁ μὲν Ἄνδρέας ἦτο τοῦ οἰκοδεσπότου ὁ μονογενῆς υἱός, ὁ δὲ σκύλος ἦτο ἀγαπητὸς τοῦ Ἄνδρέα συντροφος· δὲν ἐχρειάζετο ὅμως μεγάλη εὐφυΐας ὅσους διὰ τὰ ἐννοήσῃ τις, ὅτι οἱ πλείστοι ἠθέλομεν εὐχαριστηθῆναι ἐπὶ τῇ ἀποπομπῇ τοῦ ζωηροῦ τούτου τετραπόδου. Ὁ γαμβρός μου, ὅστις δὲν ἐννοεῖ δυσκόλως, ἔσπευσε νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ τῆς παρουσίας του, πρὸς προφανῆ τοῦ υἱοῦ του δυσαρέσκειαν.

Ἐπελθούσης τῆς ἡσυχίας ἐπανελήφθη ζωηροτέρα περὶ τὴν τράπεζαν ἡ συνομιλία, φυσικῶς δὲ τῇ λόγῳ ἠρχίσασμεν λαλοῦντες περὶ τοῦ ἀποπεμφθέντος, περὶ τῶν ποικίλων ἀρετῶν του, περὶ τῆς καταγωγῆς του καὶ ἐν γένει περὶ σκύλων. Προκειμένου περὶ σκύλων, κατηντήσαμεν ἀπὸ ἐν εἰς ἄλλο, εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς λύσσης. Ὁ δὲ Ἄνδρέας ὅστις ἐφαίνετο πλέον παντὸς ἄλλου ἐνδιαφερόμενος εἰς τὸ ἀντικείμενον τούτο, ἠρώτησε τὸν ἱερέα τοῦ χωρίου, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχομεν συνδειπνήσει, ἂν ἦτο συνήθης ἡ λύσσα εἰς τὸ χωρίον.

— Συνήθης ὄχι, ἀλλ' ὄχι καὶ ἄγνωστος, ἀπεκρίθη ὁ Παπα-Σεραφίμ. Καὶ μᾶς διηγῆθη μεταξὺ ἄλλων τὰ τῆς ἀσθενείας ἐνὸς καλοῦ σκύλου του, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀναγκασθῆναι πρό τινων ἐτῶν νὰ φονεύσῃ, ἀφ' οὗ ἐθεδαιώθη, ὅτι ἡ ἀσθένειά του ἦτο λύσσα.

Τὴν διήγησιν τοῦ ἱερέως διέκοπτεν ἀνὰ πάσαν στιγμήν ὁ Ἄνδρέας μετὰ τὰς ἐρωτήσεις του: Πῶς ἐνόησεν ὁ Παπα-Σεραφίμ ὅτι ὁ σκύλος ἦτο λυσσασμένος; τί τὸν ἔκαμε, ποῦ τὸν ἔδεσε, πῶς τὸν ἐφόνευσεν; Ὁ ἱερεὺς ἀπεκρίνετο λεπτομερῶς, ἐκ δὲ τῶν ἐρωταποκρίσεων ἐκείνων ὁμολογῶ, ὅτι ἔμαθα οὐκ ὀλίγα περὶ λύσσης τὴν ἐσπέραν ἐκείνην.

— Ὁμιλοῦμεν περὶ σκύλων, εἶπεν ὁ γαμβρός μου διακόψας τελευταίαν τινὰ τοῦ υἱοῦ του ἐρώτησιν. Ἄλλὰ τί θὰ ἔλεγες, Ἄνδρέα, ἐὰν ἦκουες τὸν Παπα-Σεραφίμ νὰ σοῦ διηγηθῆ ὅτι εἶδε καὶ ἄνθρωπον λυσσασμένον;

— Ἄνθρωπον λυσσασμένον! ἀνεφώνησεν ὁ Ἄνδρέας. Ὅλοι δὲ μετ' αὐτοῦ ἤρχισαν ἀπευθύνοντες ἐρωτήσεις πρὸς τὸν ἱερέα. Πῶς, ποῦ, πότε, τί συνέβη, τί ἀπέγινε;

Αἱ θασεῖαι ὑφρύνες τοῦ Παπα-Σεραφίμ εἶχον συσταλῆ, ἅμα ἤγκισσε τὰς τελευταίας τοῦ γαμβροῦ μου λέξεις. Δὲν ἀπεκρίθη, εἰς οὐδεμίαν τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐρωτήσεών μας ἢ σιωπῆ καὶ ἢ κατήφειά του ἐμαρτύρουν, ὅτι ἀναμνήσεις θλιβεραὶ ἐπέιζον τὴν καρδίαν του, ὅτι δὲν τῷ ἦτο ἀρεστόν νὰ τὰς ἀναξαίη. Ἄλλὰ βλέπων ὅλους περιέργους καὶ ἀνυπομόνους νὰ τὸν ἀκούσωμεν, ἐνίκησε τὸν δισταγμὸν του, ἀνεκάθησεν ἐπὶ τῆς καθέκλας του, ἐσήκωσε ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τὸ καλυμμαύχιόν του, τὸ ἀπέθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔτριψε δις ἢ τρίς τὸ μέτωπον μετὰ τὴν δεξιάν παλάμην του καὶ ῥίψας τὸ ἥρεμον βλέμμα του κατὰ σειρὰν ἐπὶ τοὺς ἀφθαλμοὺς ὄλων ἡμῶν ἤρχισεν ὡς ἐξῆς τὴν διήγησίν του:

— Γνωρίζετε ὅλοι τὰ Παλαιὰ Ἑλλάσσια ἐδῶ ἔξω πρὸς βορρᾶν τοῦ χωρίου. Τὸ νεκροταφεῖον μας, καθὼς ἐνθυμεῖσθε, κεῖται ὀλίγον μακρότερα πρὸς δυσμὰς. Ἄμπελια δεξιὰ, τὸ βουνὸν ἀριστερὰ καὶ ἀνάμεσα ὁ δρόμος ἀπὸ τ' Ἑλλάσσια εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Εἰς τὸ μέσον περίπου τοῦ δρόμου, πρὸς τοῦ βουνοῦ τὸ μέρος, ἴσως παρετηρήσατε ἐν μεγάλῳ πεύκῳ τὰ γηρασμένα του κλωνάρια σχηματίζουσι μικρὰν θάσιν σκιάς, ὅταν ὁ ἥλιος φλογίζῃ τὴν ἄδενδρον ἐκείνην ἔκτασιν. Ὅποτε διαβαίνω ἐκεῖθεν, ἢ καρδιά μου σφίγγεται εἰς τὴν θέαν τοῦ πεύκου καὶ ὁ ἦχος του μοῦ φαίνεται ὡσὰν νὰ συλλαβίζῃ τὸ ὄνομα τοῦ δυστυχοῦς Χρήστου. Δέκα τρία ἔτη ἐπέερασεν ἔκτοτε. Ἦτο περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου. Πρὸ τινῶν ἡμερῶν εἶχεν ἀκουσθῆ ὅτι ἐπάνη λύκος γύρω τοῦ χωρίου. Ὁ Γερομῆτρος, ὁ ὁποῖος εἶχε κρίσει κατ' ἐκείνο τὸ ἔτος τὴν καλύδην του πλησίον εἰς τ' Ἑλλάσσια, διηγείτο ὅτι αἰ φωναὶ τοῦ σκύλου του τὸν ἐξόπνησαν μίαν νύκτα, ὅτι ἤνοιξε τὸ παράθυρον καὶ εἶδεν ἔξω ἀπὸ τὸν τοίχον τοῦ αὐλογύρου του ἕνα φοβερὸν λύκον, ὅτι ἤρπασε τὸ ὄπλον του καὶ ἐτουφέκισεν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐπέτυχε, καὶ τὸν εἶδεν εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀποσυρόμενον μετὰ τὴν οὐρὰν χαμηλὰ καὶ μετὰ βήματα ὡσὰν μεθυσμένου ἀνθρώπου καὶ ὅτι τόσον ἐτρόμαξεν, ὥστε δὲν ἐσκέ-

φθη νά γεμίση καί πάλιν τὸ μονόκαννον ὄπλον του διὰ νά πυροβολήσῃ ἐκ δευτέρου. Καί ἀπὸ ποιμένας ἠκούσθησαν ἄλλα παραπλήσια, ὥστε διέτρεχε φήμη εἰς τὸ χωρίον, ὅτι λύκος ἐπικίνδυνος ἦτο πλησίον μας, οἱ δὲ χωρικοὶ τὴν νύκτα ἐκοιμῶντο μὲ τὸν ἕνα ὀφθαλμὸν ἀνοικτόν, ἔχοντες τὸν νοῦν εἰς τὰ ζῶα των.

Ἐκείνος ὁ κίνδυνος ἦτο μεγαλύτερος παρ' ὅσον ἐφαντάζοντο, διότι ὁ ἔχθρὸς δὲν ἦτο λύκος πεινασμένος, ἀλλὰ λυσσασμένη λύκαινα.

Ἐν ἀπόγευμα—ἦτο Δευτέρα—ὁ Χρῆστος ἔβροσκε τὰ πρόβατα τοῦ πατρὸς του πλησίον εἰς τὸ πεῦκον, περὶ τοῦ ὁποίου σὰς ἔλεγα. Ἐκάθητο εἰς τὴν σκιάν καὶ διώρθωνε μίαν παλαιὰν καρδάραν*, ὅτε ἔξαφνα θλέπει τὰ πρόβατά του καὶ ἔφευγον καταφοβισμένα τὸ ἕν ἐπάνω εἰς τὸ ἄλλο. Στρέφει πρὸς τὸ νεκροταφεῖον καὶ τί νά ἰδῇ! Εἰς εἴκοσι βημάτων ἀπόστασιν ἡ λύκαινα ἀγριεμένη, ἐτοίμη εἰς ἐπίθεσιν ἐδείκνυε τοὺς φοβεροὺς ὀδόντας της. Σηκίωνεται ἀμέσως ὁ Χρῆστος καὶ ἀρπάζει μίαν πέτραν. Ὁ λύκος συνήθως φοβεῖται τὸν ἄνθρωπον. Ἄλλ' ὁ θεὸς νά φυλάγῃ ἀπὸ λυσσασμένον ζῶον.

Ὁ Παπα-Σεραφίμ ἐπῆρε μηχανικῶς ἀπὸ τὴν τράπεζαν τὸ καλυμμαύχιόν του καὶ τὸ ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Μετὰ τινων στιγμῶν σιωπῆν ἐπανέλαθε :

—Συγχωρήσατέ με, φίλοι μου, νά σὰς δώσω μίαν συμβουλήν, τῆς ὁποίας εὐχομαι ποτὲ νά μὴ λάθετε ἀνάγκην. Λύκον λυσσασμένον δὲν εἶναι πιθανόν νά ἰδῆτε ποτέ. Ἄλλ' ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, τύχη νά ὀρμήσῃ ἐπάνω σας σκύλος λυσσασμένος, καὶ δὲν κρατῆτε ἢ ὄπλον ἢ ξύλον ἀρκετὰ δυνατὸν διὰ νά τοῦ σπάσῃ τὸ καύκαλον, προσέχετε πρὸ παντὸς ἄλλου νά προφυλάττετε τὰς χεῖρας σας. Ἄν ζητήσετε μὲ τὰς χεῖρας νά παλαίσετε πρὸς τὸ ζῶον, θά σας δαγκάσῃ. Σεῖς οἱ φραγκοφορεμένοι ἔχετε τὸ καπέλον, ἐγὼ τὸ καλυμμαύχιόν μου, ὃ φουσταναελάς τὸ φέσι του. Ὅπωςδὴ ποτε ἔχετε τὸν νοῦν σας πῶς νά υπερασπισθῆτε τὰς γυμνάς χεῖρας σας, μεταχειριζόμενοι τὸ προφύλαγμά των ὡς ἀσπίδα κατὰ τοῦ ζῶου.

Ὁ Χρῆστος δὲν ἦτο οὔτε εἰς θέσιν οὔτε εἰς κειρὸν νά προφυλαχθῇ. Ἀντὶ νά στρέψῃ τὰ νῶτα ἡ λύκαινα καὶ νά φύγῃ, ἐξεναντίας, ἅμα εἶδε τὸ νέον ἐγειρόμενον, χύνεται ἐπάνω του, καὶ πρὶν κἄν προφθάσῃ ὁ Χρῆστος νά ρίψῃ τὴν πέτραν, οἱ ἐμπρόσθιοι πόδες τοῦ θηρίου ἔσφιγγον τὸ δεξιὸν πλευρὸν του καὶ οἱ ὀδόντες του ἐξέσχίζον τὸ στήθος του.

Ἡ πέτρα ἔπεσεν ἀπὸ τὰ δάκτυλά του, ἀλλ' ἔμειναν καὶ αἱ δύο του χεῖρες ἐλεύθεραι.

Ὁ Χρῆστος ἦτο ὁ ὑψηλότερος νέος τοῦ χωρίου μας, εὐρωστος καὶ γενναῖος, σωστὸν παλικᾶρι. Ἀλλ' ὁ κίνδυνος κάμνει καὶ τὸν δειλὸν γενναῖον. Κατεβάζει διὰ μιᾶς τὸν δεξιὸν του βραχίονα καὶ σφίγγει κάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην τὸν λαιμὸν τῆς λυκαίνης, ἀρπάζει μὲ τὴν ἀριστερὰν τὴν κεφαλὴν τῆς καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν πνίξῃ. Τότε ἄρχισε πάλι φοβερά. Οἱ ὄνυχες καὶ οἱ ὀδόντες τοῦ λυσσασμένου θηρίου κατεξέσχισαν ὅλον τὸ δεξιὸν πλευρὸν τοῦ δυστυχοῦς νέου. Δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὴν μάχαιράν του, διότι διὰ νὰ τὴν ἐκβάλῃ ἀπὸ τὴν ζώνην του ἔπρεπε νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν κεφαλὴν τῆς λυκαίνης, τὴν ὁποῖαν ἐκράτει πάντοτε μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα του. Δὲν ἠδύνατο νὰ κινήσῃ τὴν δεξιὰν καὶ νὰ χαλαρώσῃ τὴν λωρίδα, ὅπου ἔμεινε σφιγμένος ὁ λαιμὸς τοῦ ζώου. Νὰ φωνάξῃ δὲν ἐτόλμα. Ἀλίμονον εἰς ὅποιον παλαίῃ, ἐὰν ἀρχίσῃ νὰ ἐξοδεύῃ τὰς δυνάμεις του φωνάζων. Ἐπὶ τέλους πίπτουν κατὰ γῆς οἱ δύο χωρὶς νὰ διασπασθῇ ὁ φοιχτὸς ἐκεῖνος ἐναγκαλισμὸς. Ὁ Χρῆστος ἀπ' ἐπάνω, ἡ λύκαινα ἀπὸ κάτω ἀλλ' ἡ κεφαλὴ τῆς ἀπλάκωτος, ἀντικρυ τοῦ στήθους τοῦ Χρήστου, τὸ ὅποιον κατεσπάρασσε πάντοτε ἀγωνιζομένη ν' ἀπαλλαγῇ.

Ὁ Χρῆστος ἠσθάνετο τὰς δυνάμεις του ἐκλειπούσας καὶ ἤρχιζε ν' ἀπελπίζεται, ὅτε ἔξαφνα ἀκούει μακρόθεν μίαν φωνήν, τὴν φωνὴν τοῦ Γερομήτρου.

— Βάστα, Χρῆστε, ἔφθασα!

Τὰ πρόβατα τοῦ Χρήστου φεύγοντα εἶχον φθάσει μέχρι τῆς καλύβης τοῦ Γερομήτρου. Ἐκπλαγεὶς εἰς τὴν θέαν τῶν ὁ γέροντος ἤνοιξε τὴν θύραν καὶ εἶδε μακρόθεν τὸν Χρῆστον παλαίοντα μὲ τὸ θηρίον. Ἀρπάζει ἀμέσως τὸ ὄπλον του ἀπὸ τὸν τοῖχον καὶ τρέχει δρομιατὸς, ὅσον τὸ ἐσυγχώρουν οἱ γεροντικοὶ πόδες του.

Ὅτε ἐπὶ τέλους ἔφθασεν ὑπὸ τὸν πευκὸν καὶ ἐστάθη ἄνω τοῦ συμπλέγματος ἐκεῖνου, εὐρέθη εἰς ἀμηχανίαν. Πῶς νὰ πυροβολήσῃ τὸ ζῶον, χωρὶς νὰ βλάψῃ τὸν ἀνθρώπον; Ὁ Χρῆστος νέας λαβῶν δυνάμεις ἐκ τῆς ἐπικουρίας, ἦτις τῇ παρουσιάσθῃ, σφίγγει τὴν κεφαλὴν τῆς λυκαίνης, τὴν κρατεῖ ὅσον ἠδύνατο μακρὰν τοῦ στήθους του, καὶ φωνάζει: Φωτιά! Ὁ γέρον, χωρὶς νὰ χάσῃ καιρὸν, στηρίζει τὴν κἀννην εἰς τὸ αὐτίον τοῦ ζώου καὶ πυροβολεῖ. Ἡ λύκαινα ἔμεινεν εἰς τὸν τόπον.

Ὁ Παπα-Σεραφίμ ἐσιώπησεν ἐπ' ὀλίγον. Οὐδεὶς ἡμῶν διε-

τάραξε τὴν σιωπὴν τοῦ. Ἐδύλομεν, ὅτι εἶχε καὶ ἄλλα νὰ μᾶς εἴπῃ καὶ ἐπεριμένονεν.

Ὁ ἥλιος ἐν τούτοις εἶχε δύσει· ἐντὸς τοῦ θαλάμου αἱ γωνίαι ἤρχισαν νὰ μαυρίζωσιν, αἱ κυρίαὶ ἔμνον εἰσέτι εἰς τὸν ἐξώστην καὶ ἠκούσαμεν τὰς ζωνηρὰς ὀμιλίας καὶ τὸν εὐθυμὸν γέλωτά των.

— Ἡξεύρατε, φίλοι μου, ἐξηκολούθησεν ὁ ἱερεὺς, τί ἐσκέπτο-
μην τώρα καὶ τί συχνάκις σκέπτομαι : Ἐσκέφθην πόσον ἡ
ἀμάθεια μᾶς ζημιώνει, πόσα δεινὰ ἠθέλομεν ἀποφεύγει· ἡ με-
τριάζει, ἐὰν ἐγνωρίζαμεν πλείοτερα πράγματα : Ἀλλὰ ποῶς νὰ
μᾶς τὰ διδάξῃ ; Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι καλυτερεύομεν βαθμηδὸν
καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀλλ' εἴμεθα πολὺ ὀπίσω. Ἡξεύρατε, ὅτι
εἰς ὅλα ἐδῶ τὰ χωρία τῆς περιφερείας μας οὔτε ἰατροὶ ὑπάρχει
οὔτε φαρμακεῖον. Δὲν γνωρίζω, ἂν ἐτυπώθη ποτὲ εἰς Ἀθήνας,
ἕως ἐδῶ ὅμως δὲν ἔφθασε ποτὲ, οὔτε βιβλίον οὔτε φυλλάδιον μὲ
ὁδηγίας περὶ τοῦ πῶς ν' ἀποφεύγωμεν ἢ νὰ θεραπεύωμεν τὰς
κοινοτέρας νόσους, δὲν λέγω τὴν λύσσαν, ἀλλὰ τὰς ἀσθενείας, αἱ
ὁποῖαι θερίζουν ἀδίκως τὰ τέκνα μας ! Ὅθι γίνουσι ὅλα μὲ τὸν καιρὸν.

Ὅτε ἐπέστρεψεν εἰς τὸ χωρίον ὁ Χρῆστος, στηριζόμενος εἰς
τὸν ὄμιον τοῦ Γερομήτρου, αἱματωμένος, πληγωμένος, μὲ τὰ φο-
ρέματα σχισμένα, τὸ χωρίον ὀλόκληρον κατεταράχθη. Τὸ ἔμαθα
ἀμέσως καὶ ἔτρεξα νὰ τὸν ἰδῶ. Ἐξῆ εἰς τοῦ πατρὸς τοῦ, εἰς
ἐκεῖνην τὴν δίπατον οἰκίαν, παρέκει ἀπὸ τὸ καφενεῖον, εἰς τὸν
δρόμον τῆς ἐκκλησίας. Κάτω ἀποθήκη καὶ ἐλαιοτριβεῖα, ἐπάνω
δυσὶ μικρὰ δωμάτια, ἡ δὲ εἴσοδος τῶν ἀπὸ μίαν ἐξωτερικὴν κλί-
μακα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς οἰκίας ἐπὶ τοῦ δρόμου.

— Ἐκεῖ ὅπου κατοικεῖ τώρα ὁ δημοδιδάσκαλος : ἠρώτησεν
ὁ Ἀνδρέας.

— Ἐκεῖ. Ὅτε ἀνέβην, μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθωσα νὰ
φθάσω μέχρι τοῦ Χρήστου. Αἱ γειτόνισσαι εἶχον πλημμυρίσει
τὰ δύο δωμάτια καὶ περιεκύκλωναν τὸν νέον, συμπαθεῖς, ἀλλὰ
ἄχρηστοι, φέρουσαι σύγχυσιν. Ἡ πρώτη ἀνάγκη δὲν ἦτο νὰ πλυ-
θῶσι τὰ αἵματα ἢ νὰ διορθωθῶσι τὰ φορέματα τοῦ Χρήστου,
ἀλλὰ νὰ καυτηριασθῶσιν αἱ πληγαὶ τοῦ. Οὐδεὶς ὅμως ἐκεῖ ἐσκέ-
πτετο περὶ τούτου. Ἡ σκέψις καὶ ἡ συλλογὴ ἦτο πῶς νὰ προ-
μηθευθῶσι λυσσόχορτον.

Τὶ δὲν εἶπα διὰ νὰ τοὺς πείσω νὰ τὸν στείλωσιν ἀμέσως εἰς
Ἀθήνας, εἰς τὸ νοσοκομεῖον ! Δὲν ἤθελαν νὰ τὸ ἀκούσωσι. Δυσ-

σόχορτον και πάλιν λυσσόχορτον. Αυτό ήτο ή επιθυμητή πανάκεια, αλλά κανείς εις τό χωρίον δέν ειχε λυσσόχορτον.

—Τί χόρτον είναι τούτο : ήρώτησα διακόφας τόν Ιερέα.

Οί όφθαλμοί όλων τών περι τήν τράπεζαν εστράφησαν δια μιάς πρός έμέ και ήσθάνθηγ, ότι ερυθρίασα υπό τά βλέμματά των. Είδα ότι ή διακοπή μου δυσηρέστησε τό ακροατήριον και μετενόησα δια τήν άκαιρον ερώτησίν μου. Δέν ήτο κατάλληλος ή στιγμή δια βρατανικάς ερεύνας, άλλ' άργά τό ένόησα.

—Δέν ήξεύρω πώς νά τό περιγράψω, διότι δέν τό γνωρίζω, μεί άπεκρίθη ό Ιερέυς. Υποθέτω, ότι βλαστάνει εις Σαλαμίνα. Είναι μυστικόν και εισόδημα τών καλογήρων της Φανερωμένης.

Δέν έζήτησα πλειοτέρας διασαφήσεις, άλλ' έκυψα σιωπηλώς τήν κεφαλήν. Ο Παπα - Σεραφίμ έννόησε τήν στενοχωρίαν μου και έξηκολούθησεν ώς έξης :

Έπί τέλους και μετά πολλά έπεισα και τόν Χρήστον και τούς—ή μάλλον τας—περι αυτόν, και άπεφασίσθη νά υπάγῃ εις Αθήνας. Ήθελε ν' αναχωρήσει τήν επαύριον. Έπέμεινα και επί τέλους κατώρθωσα νά φύγῃ άμέσως, ύποσχεθείς νά τόν συνοδεύσω. Ανέβημεν εις τά ζώα μας και έξεκινήσαμεν. Αί γειτόνισσαι μᾶς έδιδαν ευχάς έν άφθονία, χωρίς όμως νά φαίνωνται πεπεισμένοι, ότι τό νοσοκομείον θ' αντικαταστήσῃ τό λυσσόχορτον τήν έλλειψιν. Έφθάσαμεν εις Αθήνας πολύ άργά: άφηκα τόν Χρήστον εις τό νοσοκομείον και επέστρεψα νύκτα βαθείαν εις τό κελλίον μου.

Ταύτα συνέβησαν, καθώς σας είπον τήν Δευτέραν. Τήν Πέμπτην ό Χρήστος επέστρεψεν. Υπέφερεν άκόμη από της καυτηριάσεως τούς πόνους, αλλά κατά τά άλλα εφαινετο καλώς έχων. Μετ' όλίγας ήμέρας αί πληγαι του έπουλώθησαν έντελώς. Αλλ' οι χωρικοί δέν ειχον έμπιστοσύνην εις τήν θεραπείαν του νοσοκομείου. Η ύποψία των δέν προήρχετο έκ του ότι εδράδυνε ή καυτηρίασις, άλλ' έκ του ότι έλειψε τό λυσσόχορτον. Πώς ήτο δυνατόν νά προληφθῃ ή λύσσα χωρίς λυσσόχορτον : "Οταν λοιπόν εφαινετο ό Χρήστος, έξεδηλούτο γύρω του μυστηριώδης φόβος.

Αί μητέρες έφρόντιζον άμέσως νά συμμαζεύσαι τά νέκνα των, δια νά μη εύρίσκωνται πλησίον του. Οί άνδρες έφέροντο περιποιητικώς, ώσάν νά έπροφυλάττοντο μή τυχόν λάθῃ άφορμήν νά θυμώσῃ έν ένί λόγω τό χωρίον όλον ήτο εις προσοχήν. Συνεμερίζετο άρα γε αυτούς τούς φόβους τών συγχωρικών του

περὶ τῆς θεραπείας του : Ἡ συστολή μὲ τὴν ὁποίαν μοὶ ἀπεκρίνετο, ὅσταν συνέβαινε νὰ τὸν συναντήσω, τὸ λοζὸν βλέμμα μὲ τὸ ὁποῖον ἐκοίταξε τοὺς διαθαίνοντας, ἐνῶ συνωμίλουν μετ' αὐτοῦ, ταῦτα καὶ ἄλλα μοὶ ἐφαίνοντο σημεῖα μαρτυροῦντα, ὅτι ὁ δυστυχῆς εἶχε τὰς ὑποψίας του. Τὸν ἐλυπούμην κατάκαρδα. Φαντασθῆτε, φίλοι μου, ὅποια βάσανος, ὅποια ἀγωνία νὰ φοβῆται τις, ὅτι κρύπτει ἐντὸς αὐτοῦ τοιαύτην ἀσθένειαν καὶ νὰ περιμένη ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν τὴν ἔκρηξίν της !

— Τὸ χειρότερον εἶναι, ὑπέλαθεν ὁ γαμβρὸς μου, ὅτι τοιοῦτος φόβος ὑποτρέφει τὴν ἀσθένειαν. Ἀνεγίγνωσκα ἐσχάτως τοιοῦτον τι εἰς ἓν ἐπιστημονικὸν περιοδικόν. Ὁ φόβος, ὅστις κατακυριεύει πολλούς, ὅταν τοὺς δαγκάσῃ σκύλος, φόβος, τὸν ὁποῖον κρύπτουσιν εἴτε ἀπὸ ἐντροπὴν εἴτε διὰ νὰ μὴ τὸν μεταδώσουν εἰς τοὺς συγγενεῖς των, ἀποτελεῖ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἀσθένειαν. Ἡ δὲ τοιαύτη παθολογικὴ κατάστασις ἐπιβαρύνει τὰς συνεπείας τῆς πληγῆς καὶ τῆς κωτηριάσεως. Ταῦτα καὶ μόνον δύνανται νὰ προξενήσωσι τέτανον. Ἡ δὲ ὑδροφοβία καὶ ὁ τέτανος ὁμοιάζουσιν εἰς πολλά. Αὐτὰ λέγουν οἱ ἰατροί. Πρὸς τί ὅμως μᾶς τὰ λέγουν, ἐνόσῳ δὲν μᾶς διδάσκουν καὶ τὸ μυστικὸν πῶς νὰ κυριεύωμεν καὶ νὰ ἐκτριζώνομεν τοὺς μυστικούς φόβους μας ; Ἐδῶ τοὺς θέλω. Ἀλλὰ μὲ συγχωρεῖτε, σὰς διέκοψα.

— Χωρὶς ν' ἀναγνώσω τι περὶ τούτου μοῦ ἤρχοντο ὑποψία τοιαῦται, ἐπανάλαθεν ὁ ἱερεὺς. Ἐν τούτοις αἱ ἐβδομάδες παρήρχοντο καὶ ἤρχιζον οἱ χωρικοὶ νὰ λησμονῶσι τὴν ἱστορίαν αὐτὴν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῆς, ὅτε ἕξαψνα περὶ τὰ τέλη τοῦ Σεπτεμβρίου ἔρχεται μίαν αὐγὴν ὁ πατὴρ τοῦ Χρήστου καὶ μοῦ λέγει, ὅτι ὁ υἱὸς του δὲν εἶναι καλά. Τί ἔχει ; Δὲν ἤξεύρω. Ἐχει θέρμην, δὲν ἔχει ὄρεξιν. Ὑπῆγα ἀμέσως νὰ τὸν ἰδῶ. Τὸν ἠῦρα ξαπλωμένον κατὰ γῆς, εἰς τὴν κάππαν του ἐπάνω. Ἦτο ἥσυχος, ἀλλ' ὠχρὸς καὶ φοβισμένος. Μοῦ εἶπεν, ὅτι δὲν ἤμπορεῖ νὰ πάρῃ τὴν ἀναπνοὴν του, ὅτι τοῦ ἔρχεται κάποτε ὡσάν πνίξιμον εἰς τὸν λαιμόν, ὅτι στενοχωρεῖται ὑπερβολικά. Τῷ ἔδωκα ὀλίγον γάλα καὶ τὸν παρεκίνησα νὰ τὸ πῖνῃ. Ἀνεσηκώθη, ἐπῆρε τὸ ἀγγεῖον ἀπὸ τὰς χεῖρας μου καὶ ἠτοιμάσθη νὰ τὸ γευθῆ. Ἀλλ' ἅμα τὸ ἐπλησίασεν εἰς τὰ χεῖλη του, κατελήφθη ὑπὸ ρίγους καὶ ἀηδίας. Τὸν κατέλαβον σπασμοὶ φοβεροί. Ἐνόμιζα, ὅτι τελειώνει. Μετ' ὀλίγων συνήλθεν.

— Ἀχ, μοῦ εἶπεν, ὁ γέρος μου τὰ πταίει. Ἄν ἐφρόντιζε νὰ

μοῦ φέρῃ τὸ λυσοσόχορτον, δὲν θ' ἀπέθνησκα λυσσασμένος!
Ἐπροσπάθησα νὰ τὸν πείσω, ὅτι ἡ ἀσθενεία του ἦτο ἀπλὴ τοῦ
στομάχου ταραχῆ, τῷ εἶπα ὅσα ἠδυνάμην, χωρὶς δυστυχῶς νὰ
τὰ πιστεῦω, καὶ τὸν ἀφήκα, ὑποσχεθεὶς νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ πάλιν
τὸ ἑσπέρας, διότι εἶχα τὴν ἡμέραν ἐκείνην νὰ τελῶσω γάμον εἰς
τὸ πλεόν ἀπόκεντρον χωρίον τῆς περιφερείας. Τσιαυτὴ ἡ ζωὴ
τοῦ ἱερέως. Ἀπὸ τὴν λύπη εἰς τὴν χαρὰν, ἀπὸ τὰ στεφανώματα
εἰς τὴν κηδεῖαν! Ἄλλ' ἄς εἶναι.

Τὸ ἑσπέρας, πρὶν εἰσελθῶ εἰς τὸ χωρίον, ἔμαθα, ὅτι ὁ Χρῆ-
στος ἦτο μακινώδης. Ὁ πατήρ του μ' ἐπερίμενε εἰς τὸ κολλίον
μου. Ἦθελε τὴν βοήθειάν μου διὰ νὰ μεταφέρωμεν τὸν πά-
σχοντα εἰς ἄλλο οἶκημα ἰσόγειον. Τὸ ἀπήτουν οἱ γείτονες. Ἐφο-
δοῦντο μὴν ἐξέλθῃ εἰς τοὺς δρόμους καὶ ἀρχίσῃ νὰ δαγκάνῃ δε-
ξιὰ καὶ ἀριστερά. Εἰς τὸ ἀνώγειον, ὅπου εὐρίσκατο, δὲν ἦτο δυ-
νατὸν νὰ ἐμποδισθῇ, ἐὰν ἤθελε νὰ ἐξέλθῃ. Ἦδύνατο νὰ πηδήσῃ
ἀπὸ τὰ παράθυρα. Οἱ χωρικοὶ ἦσαν φοβισμένοι, ὁ δὲ φόβος εἶναι
ἄγριος καὶ σκληρὸς καὶ ἐνόησα, ὅτι, ἐὰν ὁ δυστυχὴς Χρῆστος
ἐγίνετο ἀπειλητικὸς καὶ ἐπικίνδυνος, θὰ ἐτουφεκίζετο.

Χωρὶς νὰ χάσω καιρὸν, μετέβην εἰς τὸ ἀνώγειον. Εὐτυχῶς
ἤυρα τὸν ἀσθενῆ εἰς περίοδον ἡσυχίας. Ἐκάθητο κατὰ γῆς με-
τὸς ἀγκῶνας ἐπὶ τῶν γονάτων καὶ τὴν κεφαλὴν ἐντὸς τῶν χει-
ρῶν του. Τὰ ὀλίγα ἐπιπλα τοῦ δωματίου ἦσαν ἄνω κάτω, καὶ
σπαρμένα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τρίμματα πηλίνων ἀγγείων. Σὰς ἐξομο-
λογοῦμαι, ὅτι τὴν σιγμὴν ἐκείνην με κατέλαθεν αἰσθημα φόβου.
Ἐσκέφθην, ὅτι ἦτο ἀνοησία μου νὰ ὑπάγω μόνος ἐκεῖ. Ἄλλὰ
δὲν ἠδυνάμην πλεόν, ἂν τὸ ἤθελα, νὰ ὑπισθοχωρήσω. Ἐπλη-
σίασα, ἔθεσα τὴν χεῖρα μου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του καὶ εἶπα μίαν
εὐχὴν μεγαλοφώνως.

Ὅτε ἐτελείωσα, ἔκαμε τὸν σταυρὸ του καὶ μοῦ ἐφίλησε τὴν
χεῖρα.

— Δὲν εἶσαι καλὰ ἐδῶ, Χρῆστε μου, τοῦ εἶπα. Ἐλα νὰ ὑπά-
γωμεν εἰς τοῦ θεοῦ σου. Δὲν κατοικεῖ κανεὶς ἐκεῖ καὶ θὰ εἶσαι
καλύτερα καὶ ἡσυχώτερος.

Ἦγέρθη ἐν σιωπῇ.

— Δὲν θέλω νὰ με ἰδῇ κανεὶς, εἶπεν ἡσύχως. Εἶπέ τους ἅλους
νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν δρόμον μας.

Ἦνοιξε τὸν θύραν καί, μολοντί, δὲν ἦτο κανεὶς ἔξω ἐκεῖ,
ἐφώνησε δυνατὰ: Φύγετε ἅλοι, πηγαίνετε εἰς τὰ σπίτια σας.

— Δὲν ἔμεινε κανεὶς ἔξω, Χρῆστε, πηγαίνωμεν.

— Δὲν ἤμπορῶ νὰ βλέπω τὸ φῶς, πάτερ, μὲ πειράζει.

Ὁ ἥλιος ἐπλησίαζεν εἰς τὴν δύσιν του καὶ αἱ τελευταῖαι ἀκτίνες του ἐχύνοντο διὰ τῆς ἀνοικτῆς θύρας ἐντὸς τοῦ πενιχροῦ δωματίου. Ἐπῆρξεν ὁ Χρῆστος τὴν κάππαν του, τὴν ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, τὴν ἐχαμήλωσεν ἐπὶ τοῦ προσώπου του καὶ μοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα. Ἐγὼ ἐμπρός, ἐκεῖνος κατόπιν, μετέβημεν ἀπὸ τὸ ἐν οἴκημα εἰς τὸ ἄλλο. Ἐκεῖ ἔμεινα ἀρκετὴν ὥραν πλησίον του, ἐπροσπάθησα, ὅπως ἠδυνάμην, νὰ τὸν παρηγορήσω καὶ ἀνεχώρησα, ἀφοῦ ἐνύκτωσεν. Ὅτε ἤνοιξα τὴν θύραν διὰ νὰ ἐξέλθω, μοῦ ἐφάνη, ὅτι εἶδα εἰς τὸ σκοτὸς ἀνθρώπους ὠπλισμένους.

Ἐκλείσα τὴν θύραν. Ἡ κλεῖς ἦτο ἔξωθεν. Τὴν ἐκλείδωσα καὶ ἐπροχώρησα.

Οἱ χωρικοὶ μὲ περιεκύκλωσαν ἀμέσως ἐρωτῶντες περὶ τοῦ ἀσθενοῦς. Τοὺς εἶπον, ὅτι ἀποθνήσκει καὶ τοὺς παρεκάλεσα ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἐλέους νὰ τὸν ἀφήσωσι ν' ἀποθάνῃ ἐν εἰρήνῃ. Οἱ δυστυχεῖς δὲν ἦταν ἀναίσθητοι. Ἐλυποῦντο ἐξ ὅλης καρδίας τὸν φίλον, τὸν σύντροφόν των. Ἀλλὰ τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντηρήσεως εἶναι ἀνώτερον τοῦ ἐλέους, ὁ δὲ φόβος ἐξεγείρει εἰς τοῦ ἀμαθούς τὴν καρδίαν τοῦ θηρίου τὰς ὁρμὰς . . .

Ἐκεῖ μᾶς διέκοψαν αἱ Κυρίαί. Ἡ ἐσπερινὴ δρόσος τὰς ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν ἐξώστην.

— Ἀκόμη εἰς τὰ σκοτεινὰ κάθεσθε; ἀνέκραξεν ἡ ἀδελφὴ μου.

Ὁ Παπα-Σεραφίμ θὰ σᾶς λέγῃ κανὲν νόστιμον παραμῦθι. Δὲν μᾶς τὸ λέγετε καὶ ἡμᾶς νὰ διασκεδάσωμεν;

Καὶ διέταξε τὴν ὑπηρέτριαν νὰ φέρῃ φῶτα.

— Τί ἀπέγινεν ὁ Χρῆστος; ἠρώτησε σιγὰ ὁ Ἄνδρας.

Ὁ ἱερεὺς ἐκλείτε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐκίνησεν ὀριζοντίως τὴν χεῖρα.

Δὲν ἐνόησα, καὶ οὔτε ἠθέλησα πλέον νὰ ἐξετάσω, τί ἐσθμαινεν ἡ χειρονομία ἐκείνη. Ἀπέθανε; τὸν ἐφόνευσαν; . . .

Ἡ ὑπηρέτρια εἰσῆλθε μὲ τὰ κηρία ἀνημμένα καὶ ἠλλάξαμεν ὀμιλίαν.

35. ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΟΠΑΙΔΟΥ

Κατὰ τὸ 1896 εἶδα νὰ βαδίζῃ εἰς τὴν προκουμαίαν τοῦ Πειραιῶς ἓνα Κρητικὸπouλο τριῶν πιθαμῶν, τὸ ὅποτον ἦτο ἐνδευμένον μὲ δύο πήγεις ὕφασμα. Ἄνυπόδητον καὶ ξεσκούφωτον, ἐφόρει μόνον ὑποκάμισον καὶ βράκκαν, τῆς ὁποίας τὸ κάτω ἄκρον ἐσείετο ὡς οὐρὰ πετειναρίου. Τὸ Κρητικὸπouλον παρετήρει μὲ περιέργειαν μεγάλην τὰ πάντα, τὰ πλοῖα ἐξ ἑνός, τὰ μαγαζιά ἐξ ἄλλου, τὰ σπίτια, τὰ ὀχήματα καὶ τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ ἐφαίνετο ἐκθαμβὸν ἀπὸ τὸ πλῆθος ἐκεῖνο τῶν πρωτοφανῶν πραγμάτων καὶ προσώπων.

Ἐπλησίασα καὶ τὸ ἤγγισα εἰς τὴν κεφαλὴν.

— Πῶς σὲ λένε; τοῦ εἶπα.

Τὸ παιδίον ἔστρεψε πρὸς ἐμὲ ἀνήσυχον τὰ μάτια του, δύο μαύρα μάτια γεμάτα φῶς.

— Μανώλη, μοῦ ἀπήντησε.

— Κι' ἀπὸ ποῦ μέρος τῆς Κρήτης εἶσαι;

— Ἀπὸ τὸν Ταράτσο.

Μοῦ ἤλθε μιὰ ἰδέα. Τὸ εἴκυσσα εἰς τὸ ἀπέναντι μανάθικο καὶ τοῦ εἶπα:

Θέλεις νὰ σοῦ δώσω ἓνα πᾶμα;

Ὁ μικρὸς οὔτε ναὶ εἶπεν, οὔτε ὄχι, ἀλλ' ἐπερίμενε νὰ ἰδῇ τὸ πᾶγμα ποῦ θὰ τοῦ ἔδιδα.

— Δῶσε μου ἓνα κανατάκι, εἶπα πρὸς τὸν μανάθην.

Καὶ ἀφου ἐπλήρωσα, ἔδωκα τὸ κανάτι τοῦ μικροῦ Κρητικοῦ.

— Χαρίζεις μοῦ το; μοῦ εἶπε.

— Χαρίζω σοῦ το.

Ἡ χαρὰ ἔλαμψεν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ μικροῦ, ὁ ὅποιος ἔφυγε μὲ τὸ κανάτι καὶ ἀπομακρυνόμενος τὸ παρετήρει καὶ τὸ ἐκαμάρωνεν ὡς πολυτίμον ἀπόκτημα.

Ἐγὼ ἐσταμάτησα πρὸ τοῦ μανάθικο καὶ παρετήρουν τὸ παιδίον. Ὁ δὲ μανάθης, ἀφου μὲ παρετήρησε μὲ ἀπορίαν διὰ τὴν δωρεάν μου, ἤλθε πλησίον καὶ εἶπε:

— Εἶναι γυναικόπαιδο, τὸ κακόμοιρο!

Καὶ ἔπειτα ἐπρόσθεσε:

— Τι τραβούν κι' αυτοί οι Κρητικοί!

Ἦρχισε δὲ νὰ μ' ἐρωτᾷ, ἂν ὑπῆρχεν ἐλπίς αὐτὴν φορὰν νὰ τελειώσουν καὶ τὰ βάσανα αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλὰ δὲν τοῦ ἀπήντησα.

Ἡ προσοχή μου ὅλη ἦτο συγκεντρωμένη εἰς τὸ παιδίον ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον ἐξωντάνευε μίαν μακρυνήν μου ἀνάμνησιν. Καὶ ἐπανέδλεπα τὸν ἑαυτόν μου, ὅπως ἦτο, ὅτε πρὸ τριάντα ἐτῶν, ὡς γυναικόπαιδον καὶ ἐγώ, εὐρέθηκα εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐπλανήθην ἔκχρηστος εἰς τὴν προκουμαίαν ἐκεῖνην μ' ἕνα κανάτι αἰγινήτικον εἰς τὸ χέρι.

Θὰ ἤμουν καὶ ἐγὼ τότε πέντε ἐτῶν. Ἄλλ' ἐνθυμοῦμαι τὰς πρώτας ἀνησυχίας καὶ τοὺς φόβους τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 66. Ὁ πατέρας μου ἀπουσίαζεν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐγύριζε δὲ κρυφὰ εἰς τὸ Καστέλλι, καὶ ἐκοιμᾶτο σὲ ξένο σπίτι. Μόλις τὸν ἐβλέπαμε. Ἦτο ἀπὸ τοὺς συνωμώτους καὶ ἐφοδεῖτο μὴ συλληφθῆ.

Ἐπειτα, μίαν νύκτα μᾶς ἐπῆρεν ἀπὸ τὸ Καστέλλι καὶ μᾶς μετέφερε ὅλην τὴν οἰκογένειαν εἰς τὴν δυτικὴν παραλίαν, ὅπου μὲ ἄλλα γυναικόπαιδα ἐπεριμέναμεν πλοῖον νὰ ἐλθῆ νὰ μᾶς πάρῃ. Ὁ πατέρας μου πάλιν ἀπουσίαζεν ἦτο εἰς τὴν Συνέλευσιν καὶ μόνον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἦρχετο καὶ μᾶς ἔδλεπε.

Δὲν γνωρίζω πόσον καιρὸν ἐκάμαμεν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἀλλὰ βεβιαίως μῆνες θὰ ἐπέρασαν. Ἄλλὰ πλοῖον δὲν ἦρχετο, οἱ Τούρκοι ἐπλησίαζαν καὶ αἱ τροφαὶ μᾶς ἐξηγντοῦντο. Τότε ὁ πατέρας εὐρέθηκε τὸν Μεσογειακὸν Κρουβίδην καὶ ἐσυμφώνησε νὰ τοῦ δώσῃ δέκα λίρες διὰ νὰ μᾶς περάσῃ μὲ τὸ καΐκι του εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἡμεῖθα δέκα, παιδιὰ καὶ γυναῖκες, καὶ τὸ καΐκι τοῦ Κρουβίδου ἦτο μὲ ἐλευθὴν ψυχρόθρακκα. Ὁ πατέρας τὸν εἶχε συμφωνήσει νὰ μὴν πάρῃ ἄλλους. Ἄλλ' αὐτὸς, πλεονέκτης ἄνθρωπος, ἀφροῦ μᾶς παρέλαθεν ἀπὸ τὸ Σφινάρι, ἔκαμε πρσιέγγισιν εἰς τὴν Ἀκτὴν κι' ἐπῆρε καὶ ἄλλους, γέρους καὶ γυναῖκες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ἕναν πληγωμένον εἰς τὸ μάτι. Κατὰ τὰς ὁκτώ - ἑννιά εἶχαμε ἀζησεὶ τὴν Κρήτη καὶ κατὰ τὴν αὐγὴν εὐρισκόμεθα μεταξὺ τοῦ ξερωνήσου Ποντικοῦ καὶ τῶν Ἀντικυθήρων. Ὀλίγον ἀκόμη καὶ θὰ εἴμεθα ἀσφαλεῖς. Ἄλλ' ὅταν ἦρχιστε νὰ διαφωτίξῃ, ὁ Κρουβίδης διέκρινεν ἕνα πλοῖον, τὸ ὅποσον ἦρχετο κατ' ἐπάνω μας.

— Χαθήκαμε μᾶς λέει. Εἶναι Τούρκικο καὶ θὰ μᾶς πιᾶσῃ.

Οἱ γυναῖκες ἐξεφώνησαν καὶ ἐπεκαλοῦντο Χριστοῦς καὶ Πα-

ναγίες και ὁ πληρωμένος πού εἶχε ἐπάνω του τριάντα λίρες τίς ἔρριξε στή θάλασσα γιά νά μήν τίς πάρουν οἱ Τούρκοι.

— Θέλετε νά μᾶς πιάσουν οἱ Τούρκοι; ἠρώτησεν ὁ Κρουβίδης.

— Καλλιᾶ νά μᾶςτε φάη ἢ μαύρη θάλασσα! ἀπήντησε μιά ἀπό τίς γυναῖκες.

Καί αὐτή ἦτον ἡ γενική γνώμη τῶν γυναικῶν.

— Αἶ, ἐλάτε ἀπό παεῖ, εἶπεν ὁ πλοίαρχός μας καί ἤρχισε νά μᾶς τοποθετῇ εἰς τήν μίαν πλευράν τῆς βάρκας διὰ νά τήν ἀνατρέψῃ εὐκολώτερα.

Ἐκείνην στιγμὴν ἐκείνην διατηρῶ μίαν φρικιαστικὴν ἀνάμνησιν τῆς θαλάσσης, ὅπως τήν εἶδα ν' ἀπλώνεται μπροστά μου μαύρη πίσσα. Ἄλλὰ δὲν εἶχα συνείδησιν σαφῆ τοῦ κινδύνου καί ἐφοβούμεν μὲ τοὺς φόβους τῶν ἄλλων.

Οἱ ἄνδρες ὅμως ἠμποδίσαν τὸν Κρουβίδην νά ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιόν του. Ἠλπίζαν, φαίνεται, εἰς τὴν θεῖαν ἐπέμβασιν ἢ εἰς ἄλλο τι ἀπροσδόκητον. Ἴσως καὶ ἐπρωτίμων νά σφαγοῦν παρὰ νά πνιγοῦν. Ἐν τῷ μεταξύ ὁ μαῦρος ὄγκος τοῦ πλοίου ὄλο καί ἐπλησίαζε καί τώρα ἐφαίνετο ὀγκωδέστατος εἰς τὴν διαφάνειαν τοῦ ὕθρου. Τότε μίαν κόρη ἔρριψθη εἰς τὴν θάλασσαν διὰ νά μὴ πέσῃ σὺν χερία τῶν Τούρκων, ἀλλ' οἱ ἄνδρες τὴν ἀνέσυραν.

— Ἄφου δὲ θέτε νά βουλιάζωμε, εἶπεν ὁ Κρουβίδης, τότε νά ρίξετε στή θάλασσα ὅσα ἄρματα ἔχετε οἱ ἄνδρες, γιατί ἂν βροῦν οἱ Τούρκοι ἄρματα στὸ καῖκι θὰ μᾶςε δώσουνε ἄσκημο θάνατο. Χωρὶς ἄρματα θὰ περάσωμε γιά ἀπόλεμοι καί μουτήδες.

Οἱ ἄνδρες ἐπέισθησαν καί ἔρριψαν ὅσα ὄπλα εἶχαν στή θάλασσα. Ἄλλ' ὁ πλοίαρχός μας εἶχεν ἄλλον σκοπόν. Ἦθελε νά φύγῃ καί ἐφοβεῖτο μήπως τὸν ἐμποδίσουν ἢ τὸν σκοτώσουν οἱ ἄνδρες. Ἄφου λοιπὸν τοὺς ἔπεισε καὶ ἔρριψαν κατὶ παλιοπιστόλες καί μαχαίρια πού εἶχαν στή θάλασσα, ἐφούσκισε δύο τουλούμια συνδεδεμένα καί μ' αὐτὰ ἔπεσε στή θάλασσα. Καί ἐγένεν ἄφαντος εἰς τὸ σκότος. Ἐμεῖς δ' ἐμείναμεν εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Καί ἐπειδὴ κανεὶς δὲν ἤξερε νά κρατήσῃ τιμὸν, τὸ καῖκι ἐμείνεν ἀκυβέρνητον.

Ὡς τόσον τὸ πλοῖον ἤρχετο κατ' ἐπάνω μας καί τώρα ἤκούετο ὁ θόρυβος τῶν μηχανῶν του. Ἄρὰ γε μᾶς εἶχεν ἰδῆ ἢ θὰ ἔπεφτεν ἐπάνω μας ὁ φοβερός ἐκεῖνος ὄγκος νά μᾶς κάμῃ θρύψαλλα; Ἄλλὰ δὲν ἦτο προτιμότερον αὐτὸ, παρὰ νά μᾶς πιάσουν οἱ Τούρκοι;

65. ΓΙΑΤΡΙΚΗ ΠΑΡΗΓΟΡΙΑ

Βογγομαχοῦσεν ἀσθενῆς
Κατάκοιτος στήν κλίνη,
Τοῦ χάρου παίρνει, δίνει.

Καὶ λυπημένη καὶ πικρὴ
Ἦ μαύρη σύζυγός του
Θρηνοῦσε στὸ πλευρό του.

Σὲ τοῦτο μπαίνει κι' ὁ γιατρός
Καὶ τὸ σφυγμὸ του πιάνει,
Τὸν ἐρωτᾷ τί κάνει . . .

— "Ω! τὶ νὰ κάνω' δὲν μπορῶ,
χειρότερα ὅσο πάνω'
Φοβοῦμαι, θά πεθάνω.

— Μὴ δὰ τὸν θάνατον ἐντὺς
Στοχάζεσαι, δειλιάζεις,
Καὶ τοῦ πατρός σου ὁμοιάξεις.

Ἄ μακαρίτης σὰν κι' ἐσὺ
Μοῦ ἔλεγε, θυμοῦμαι,
Γιατρέ, δὲν τὸν πατοῦμε.

Τὸν χάρο τούτην τὴ φορὰ!
Μόν' κείνος ἦταν γέρος,
Καὶ τοῦ θανάτου μέρος.

— Δὲν ἔχω δύναμη, γιατρέ,
Μηδὲ γιὰ νὰ μιλήσω,
Καὶ δὲ θαρρῶ νὰ γλύσω.

— Τὸν ἴδιο εἶχε, καὶ σωστά,
Ἄ μακαρίτης θεϊός σου
Τὸ φόβο τὸ δικό σου.

Μόν' ἐσύ, φίλε μου, ἀγκαλιὰ
Ἐπὶ πολλῆς στὸ στομάχι,
Χαμοβασιτέσαι ἀκόμα.

— Καλὸ δὲ βλέπω, κὶνὸ γιατρό,
Δὲν τρώγω, δὲν κοιμοῦμαι
Πῶς λῆς γὰ μὴ φοβοῦμαι;

— Σοῦρθαν στὸ νοῦ, καθὼς θωροῦ,
Τὰ λόγια τοῦ ἀδελφοῦ σου,
Τοῦ μεγαλύτεροῦ σου.

Ὁ μακαρίτης φαγητό,
Καὶ ἔπρον ἐποθοῦσε,
Καὶ μὲ συγχροωτοῦσε.

Μόν' ἐσύ, φίλε μου προχτὲς
Ζουμί, θαροῦ, καμπόσο
Νὰ ρούφησες ὡς τόσο.

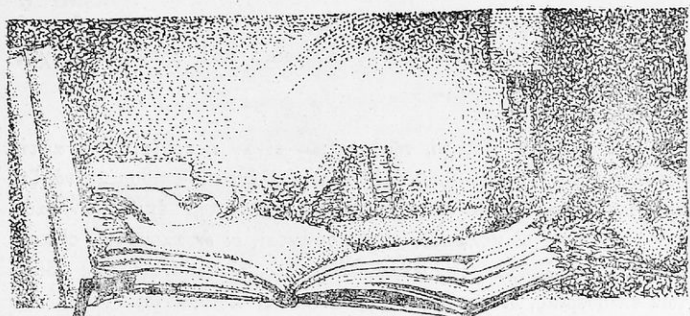
Αὐτὰ ν' ἀκούση ἢ ὀρφανή
Γυναίκα του ἀρχινάει
Νὰ κλαίγη γὰ θρηνάη.

Ἔλεγε ὁ ἄντρας — Ἄμ γιατί
Τοῦ γάκου γὰ λυπιέσαι,
Καὶ δὲν παρηγοριέσαι;

Κἄν τὸ γιατὸ δὲν ἀρρηκᾶς,
Ποῦ λῆει γὰ πατέχω.
καὶ ζίντενο δὲν ἔχω;

— Ἄμ μὰ τί θάρορος καὶ καρδιά!
Ἡ ἄντρα γωνάζει,
Βασιὰ ἀναστενάζει

Ἐφοῦ ἀκέρια φαιμιλιὰ
Τὴν ἔχει μακαρίσει,
Σ' ἐσένα θὰ εὐτυχίση;

ΓΝΩΜΑΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

66. ΓΝΩΜΑΙ

Ἡ ζωή.

Παρηγοροῦ με τὸν λογισμόν, ὅτι ὄλη ὄλων ἡμῶν, ἀπὸ πρώτης γενέσεως μέχρι τελευτῆς, ἡ ζωὴ ἄλλο δὲν εἶναι, πλὴν ποτήριον συγκερασμένον ἀπὸ λυπηρὰ καὶ χαρμύδουνα· καὶ ἡ σύγκρασις αὕτη εἶναι ἔργον τῆς Προνοίας, διὰ νὰ μὴν ἀηδιάζωμεν ἀπὸ τὸ μέλι τῶν χαρμυσύνων, μηδὲ νὰ ἀγανακτῶμεν πάλιν ἀπὸ τὴν πικρίαν τῶν λυπηρῶν, ἀλλὰ νὰ κρατῶμεθα πάντοτε εἰς τὸ μέσον, τὸ ὁποῖον διακρίνει τοὺς ἀληθεῖς ἄνδρας ἀπὸ τοὺς κοινοὺς ἀνθρώπους.

— Ἡ Πρόνοια οὕτε τὰ καλὰ μᾶς χαρίζει· ἀμικτα καὶ καθαρὰ ἀπὸ κάθε κακόν, οὕτε πάλιν συγχωρεῖ νὰ πάσχωμεν τὰ κακά, χωρὶς νὰ τὰ γλυκαίνῃ με τίποτε καλόν. Τοιαύτην διδασκαλίαν ἔπρεπε νὰ φυτεῦσωμεν ἀπ' ἀρχῆς εἰς τὰς νεαρὰς μας ψυχάς, πρὶν δοκιμάσωμεν καλὰ ἢ κακά, διὰ νὰ εἴμεθα προετοιμασμένοι καὶ εἰς τὰ ὄσο.

Αἱ δυστυχίαι.

Αἱ δυστυχίαι εἶναι τῆς ἀρετῆς ἢ παλαιίστρα, εἰς τὴν ὁποίαν διακρίνεται ὁ ἄνδρεις ἀπὸ τὸν ἀνανδρον ἀθλητήν. Πότε ἄλλοτε ἔχει τις νὰ δεῖξῃ με πλειοτέραν βεβαιότητα, ὅτι εἶναι φρόνιμος, ἢ δὲν τὸ δεῖξῃ εἰς τὴν συμφορὰν του; Τὸ νὰ βασιλεύῃ τις τὰ

καλά δὲν χρειάζεται μεγάλην γνώσιν τὸ νὰ ἐργάζεται, ὅταν ἡ
χρεία τὸ καλέσῃ, εἶναι μόνῃς ἀνδρείας καὶ φρονίμου ψυχῆς
προτέρημα.

Ἡ ἀργία.

Ἡ θαψιλεστέρα πηγὴ τῶν κακιῶν εἶναι ἡ ἀργία, διότι αὐτὴ
γεννᾷ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀργοῦ τὴν ὀλέθριον ἐπιθυμίαν νὰ ζῇ
ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων τοὺς κόπους, καὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ταύ-
την γεννῶνται οἱ κλοακῆς, οἱ συκοφάνται, οἱ ὠτακουσταί, οἱ κα-
ταδόται, οἱ κλέπται, οἱ λησταί, οἱ φονεῖς, οἱ πωληταί τῆς ἰδίας
τῶν ἐλευθερίας, οἱ προδότες τῆς πατρίδος, οἱ τύραννοι.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗ

67. ΠΟΙΗΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

1. Δὲ θέλω.

Δὲ θέλω τοῦ κισσοῦ τὸ πλάνο ψήλωμα
σὲ ξένα ἀναστρώματα δεμένο.
"Ἄς εἶμαι ἓνα καλάμι, ἓνα χαμόδειγο
μὰ ὅσο ἀνεβαίνω, μόνος ν' ἀνεβαίνω.
Δὲ θέλω τοῦ γαλοῦ τὸ λαμπροφέγγισμα
ποὺ δείχνεται ἄστρο μὲ τοῦ ἥλιου τὴ χάρη . . .
Θέλω νὰ δίνω φῶς ἀπὸ τὴ φλόγα μου
κι' ἄς εἶμαι κι' ἓνα ταπεινὸ λυγράρι.

2. Ἡ ξέρα.

Στῶν κομάτων τὸ φρένιασμα
καὶ στὴ λύσσα τοῦ ἀνέμου,
μὲ μὰ βάρκα στὸ πέλαγος
δὲ λογιᾶζω ποτέ μου.
Μὰ ἔχω πάντα τὴν ἔννοια μου
στὴν κορμμένη φοβέρα,
στὴ βουβή, στὴν ἀθώρητη,
στὴν προδότρα τὴν ξέρα.

3. Βλέπω.

Βλέπω τὸν κάμπο ἀπέραντο μὲ τ' ἄνθη του
σὲ μιὰ σταλαματιὰ καθάριο μέλι,
καὶ βλέπω στὸ κρασί τὸ αἵματογέννητο,
χλωρὸ καὶ πολυστάφυλο τ' ἀμπέλι.

Βλέπω τὸ δένδρο τῆς ἐλιῆς ὀλόκορρο
στὸ λάδι, πὸν μικρὸ καντήλι καίει,
καὶ βλέπω σ' ἓνα ἀμίλητο παράπονο
κἄποια μεγάλη συμφορὰ πὸν κλαίει.

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

68. ΤΟΥ ΝΤΟΥΝΙΑ

Χαρῆτε νοί, χαρῆτε νιές, χαρῆτε παλικάρια,
καὶ σεῖς οἱ χαμογέροντες, χαρῆτε τὰ παιδιὰ σας.
Σὰν τὸνειρο πὸν εἶδα χιτές, κοτὰ γὰ ξημερώση,
ἔτσι εἶναι τοῦτος ὁ νιουνιάς, ὁ ψεύτικος ὁ κόσμος.
Σ' αὐτὸν τὸν κόσμο ποῦμαστε ἄλλοι τὸν εἶχαν προῦτα,
σ' ἐμᾶς τὸν παραδώσανε κι' ἄλλοι τὸν καρτεροῦνε.
Καλότῳχα εἶναι τὰ βουνά, ποτέ τους δὲν γερῶνε,
τὸ καλοκαίρι πράσινα καὶ τὸν χειμῶνα χιόνι,
καὶ καρτεροῦν τὴν ἀνοιξη, τῶμορφο καλοκαίρι,
γὰ μπουμπουκιάσουν τὰ κλαριά, γ' ἀνοίξουνε τὰ δέντρα,
γὰ βγοῦν οἱ σιάνες στὰ βουνά, γὰ βγοῦν οἱ βλαχοπούλες,
γὰ βγοῦν καὶ τὰ βλαχόπουλα λαλώντας τὶς φιλογέρες.

69. ΛΙΑΝΟΤΡΑΓΟΥΔΑ

1

Ὁ κόσμος εἶν' ἕνα δεισιό, κι' ἐμεῖς τὸ ὀπωριό του,
Ὁ Χάρος εἶναι τρογητής καὶ παίρνει τὸν ἀνθό του.

2

Μὴ τὰ πετᾶς τὰ λόγια σου σὰν τᾶχθεο στ' ἄλλῳ,
γιατὶ τὰ παίρνει ὁ δαίμονας καὶ ποῖς τὰ συμμαζώνει;

3

Τὰ λόγια σου, πρὶν νὰ τὰ πῆς, μέτρα τα ἕνα-ἕνα
καὶ τῆς καρδιάς σου τὰ κλειδιά μὴ δίγης στὸν καθένα.

4

Ὅποιος ἀγαπᾷ τὰ ρόδα, πρέπει νᾶζη ἕπομονή
ὅταν τὸν τροπᾶν τ' ἀγκάθια, νὰ μὴ λέγη πὼς ποιεῖ.

ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΙ ΑΛΛΗΓΟΡΙΑΙ ΜΥΘΟΙ

X ANNINOY

70. ΑΙ ΑΙΣΘΗΣΕΙΣ

Βρέφος ἀρτιγέννητον ἐκοιμάτο εἰς τὴν μικρὰν τοῦ κοιτίδα· ἀφρὸς πέπλων ἐκλεύκων περιέβαλλεν αὐτό, ἡρέμα ἀνέπαλλε τὸ ἀπαλὸν τοῦ στήθος καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων τοῦ διεγράφετο τὸ πρῶτον ἄδολον μειδίημα, τὸ ἀνατέλλον κατὰ τὴν χαρμυγὴν τῆς ζωῆς.

Παρέστησαν τότε ἐκεῖ αἱ πέντε Αἰσθήσεις, ἃς ἡ φύσις ἐδώρει πρὸς τὸν νεωστὶ ἐλθόντα εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἤτοιμάσθησαν ὅπως ἀναλάβῃ ἐκάστη τὴν τεταγμένην λειτουργίαν.

Πρώτη πασῶν προυχώρησεν ἡ Ὅρασις.

—Εἶμαι τὸ πολυτιμότερον δῶρον ἐξ ὧν σοῦ ἐχάρισεν ἡ φύσις, εἶπεν ἀποτεινομένη πρὸς τὸ βρέφος· εἶμαι ἡ ἡγεμονίς τῶν αἰσθήσεων. Δι' ἐμοῦ θὰ ἴδῃς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως· δι' ἐμοῦ θὰ ἐντροφῆσῃς εἰς τὰς ἐορτάς καὶ τὰ θεάματα, δι' ἐμοῦ θὰ ἐκτιμήσῃς τὰ θαυμαστά προϊόντα τῆς ἀνθρωπίνης τέχνης· τόσον θὰ σοῦ εἶμαι προσφιλὴς καὶ τόσον ἀπαραίτητος, ὥστε ὁ ἱερώτερος ὄρκος σου ὅ' ἀναφέρεται εἰς τὴν διατήρησίν μου.

Προῦλθε κατόπιν ἡ Ἀκοή.

—Καὶ ἐγὼ δὲν θὰ σοῦ εἶμαι ὀλιγώτερον τῆς ἀδελφῆς μου πολύτιμος, εἶπεν. Ὁ λόγος τὸ τιμαλφέστερον διὰ τὸν ἄνθρωπον χάρισμα, θὰ ἦτο ἄνευ ἐμοῦ σχεδὸν ἀνωφελές· ἄνευ ἐμοῦ θὰ ζῆς ὡς ἀνίσθητος ἐν τῇ μέσῳ τοῦ πλήθους, θὰ σέ περιβάλλῃ ἄστοργος καὶ θλιβερὰ μόνωσις. Χάρις εἰς ἐμὲ θ' ἀκούσῃς τὸ

ἄσμα τῆς ἀηδόνος καὶ τὸν ψίθυρον τῆς αὐρας καὶ τὸν ψλοῖσθον τῆς θαλάσσης καὶ τὴν ἔνθεον τῆς μουσικῆς ἁρμονίαν. Χάρις εἰς ἐμὲ θὰ γνωρίσης τὴν προσφιλῆ φωνὴν τῶν φίλων σου καὶ τῶν αἰκείων σου...

Εἶτα προέβη ἡ Ὁσφρησις :

—Εἶμι ἡ ποιητικωτέρα μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν μου, εἶπε.

Τὸ κράτος μου εἶναι περιορισμένον, ἀλλὰ πόσον εὐγενές!

Ἄν ἔλειπον ἐγὼ, τὰ ρόδα καὶ αἱ ἀκαλλήφαι* θὰ ἦσαν ἐν ἴσῃ μοίρᾳ εἰς τὸν κόσμον. Τὸ ἄδρὸν ἄρωμα τῶν ἀνθέων, τὴν μεθυστικὴν ὀσμὴν τῶν βαρυτέρων μύρων, τὴν εὐωδίαν, ἣτις διαχέεται εἰς τὰς λαμπροστολίστους τῶν φαιδρῶν ἑορτῶν αἰθούσας, τὴν εὐσομὸν κνίσαν, ἣν ἀναδίδουσιν ἐκλεκτὰ ἐδέσματα, ἐγὼ θὰ σὲ κάμω νὰ τ' ἀπολαύσης.

Μετ' αὐτὴν ἔλαβε τὸν λόγον ἡ Γεῦσις, ἣτις προυχώρησε μὲ ὄψιν θαλερὰν καὶ εὐχαριστημένην.

—Ὅ,τι παράγει τὸ ἀπέραντον βασιλεῖον τῆς φύσεως πρὸς τροφὴν τοῦ ἀνθρώπου, ὅσα ἐφεύρειν ἀνέκαθεν ἡ τέχνη τῶν γαστριμάργων, εἰς ἐμὲ θὰ ὑποβληθῶσι πρὸς ἐκτίμησιν. Καὶ ὅταν αἱ ἄλλαι ἡδοναὶ τοῦ βίου θὰ σὲ ἀποχαιρετήσωσιν, ἐγὼ θὰ ἐξακολουθῶ νὰ σὲ παρηγορῶ καὶ νὰ σὲ εὐφραίνω.

Τελευταία προέβη δειλὴ καὶ συνεσταλαμένη ἡ Ἄψῆ :

—Ν' ἀκούσωμεν καὶ σὺ τί θὰ ὑποσχεθῆς καὶ τί θὰ τοῦ χαρίσης, εἶπον ἐμπαικτικῶς.

—Τίποτε δὲν ἔχω νὰ χαρίσω, εἶπε μετριοφρόνως ἡ Ἄψῆ, ὑπόσχομαι ὅμως νὰ παραμείνω ἕως τέλους ἡ πιστοτέρα ἕλων ὄμων.

Καὶ τὰ ἔτη παρήλθον, παρήλθον. Τὸ βρέφος βαθμηδὸν ἠλικιώθη· ἐγένετο νέος, ἐγένετο ἀνὴρ. Ἀνῆλθε μὲ πόδα σταθερὸν τὴν ἀνάπτυξιν* ὁδόν, ἣν κατακυγάζει ὁ χρυσοῦς φωστὴρ τῆς ἐλπίδος, ἐφθασεν εἰς τὴν κορυφὴν σφριγῶν, ρωμαλέος καὶ, χωρὶς νὰ σταματήσῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, ἤρχισε νὰ καταβαίνει. Καὶ ὅσον ἐπροχώρει, τόσοσιν ὁ ὀρίζων ἐξοφούτο· αἱ τέρψεις καὶ αἱ ἡδοναὶ ἤρχισαν νὰ σπανίζουσιν· οἱ τέως στιβαροὶ ὄμοι του ἤρχισαν νὰ κυρτώνται· τὸ γῆρας ἤρχισε νὰ ἐπαργυρώνῃ τὴν κόμην του· αἱ ρυτίδες ἠυλάκωνον ἤδη τὸ λεῖον μέτωπόν του.

Καὶ ἐξηκολούθησε νὰ καταβαίνει. Αἱ πρὶν ἀκμαῖαι αἰσθήσεις του ἤρχισαν νὰ ἐξασθενῶνται.

Πρώτη πασῶν ἀπέκαμεν ἡ Ὁρασις.

— Ἡρχισα νά βαρύνωμαι! εἶπεν. Οἱ ὀφθαλμοί μου ἐθάλωσαν πλέον. Ποῦ εἶναι τὰ θεάματα καί αἱ ἐορταί καί αἱ διασκεδάσεις. Ὅλα τὰ βλέπω παρηλλαγμένα· αἱ στερήσεις τοῦ γήρατος δὲν μὲ θέλγουν.

Καί ἤρχισε νά κάμνῃ συχνῶς ἐκλείψεις, ἕως ὅτου μίᾳ τῶν ἡμερῶν ἐξηφανίσθη πλέον.

Ὁ γέρον ἐυρέθη ἐν παντελεῖ ζόφῳ.

Ἐπειτα ἦλθεν ἡ σειρὰ τῆς Ἀκοῆς.

— Ποῦ ὁ φαειρὸς θόρυβος τῶν πανηγύρεων, ἔλεγε, ποῦ οἱ κῶμοι καί τὰ ἄσματα καί αἱ εὐχάριστοι συνδιαλέξεις! Πολύ ὀλίγην διάθεσιν ἔχω νά ἀκούω τώρα τὰς μεμφιμοιρίας τῶν συνομηλίκων του!

Καί τὸν ἐγκατέλειψε καὶ αὐτή, ὁ δὲ γέρον ἐυρέθη βυθισμένος εἰς στουγγὴν μόνωσιν καὶ σιγῆν.

Μετὰ ταῦτα ἐξανέστη ἡ Ὁσφρησις.

— Μ' ἐπνιξεν ὁ γερωντικός κατάρρους! ἔλεγε δυσανασχετοῦσα ἀκούς ἐκεῖ, ὕστερον ἀπὸ τόσας εὐωδίας νά καταντήσω εἰς τὸν ταμιδάκον.

Καί ἡ Γεῦσις ὡσαύτως ἦτο ἀπαρηγόρητος.

— Δὲν ἔχει δόντια ὁ γέρον! ἐδόξα θρηνωδῶς. Χυλὸν τοῦ δίδου νά τρώγῃ μοναχά. Ὅριστε! ὕστερα ἀπὸ τὰ πλοῦσια συμπίσια καί τὰ ἐκλεκτὰ φαγητά, εὐχαριστήσου μὲ τὸν χυλὸν, ἂν ἀγαπᾷς!

Καί ἀμφότεραι αἱ αἰσθήσεις αὐταὶ ἐξησθένησαν βαθμηδὸν καὶ κατέστησαν παντελῶς σχεδὸν ἄχρηστοι εἰς τὸν ταλαίπωρον γέροντα. Ἐν τοσοῦτῳ ἐξηκολούθει αὐτὸς νά καταβαίνει, νά καταβαίνει πάντοτε, κύπτων ἔτι μάλλον ὅσον προυχώρει ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν καὶ τῶν συμφορῶν του.

Ἐφθασεν ἤδη εἰς τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς ζωῆς, πέραν τοῦ ὁποίου χαίνει σκοτεινὸν τὸ χάσμα τοῦ τάφου.

Μόνος ἐντὸς θαλάμου ἐκάθητο ἐπὶ τῆς ἔδρας του, ἐφ' ἧς πρό καιροῦ ἦδη ἔμενον ἀκίνητος. Λαμπρὸς καὶ ζωογόνος ὁ ἥλιος τοῦ ἕαρος ἐφαίδρυνε τὸν θάλαμον, ἀλλὰ τὸ ἀγλαὸν ἐκεῖνο φῶς δὲν ἐφαίδρυνε καὶ τὴν χαύνην καὶ ἄτονον μορφήν τοῦ γέροντος· οἱ ἐσθβεσμένοι ὀφθαλμοί του δὲν ἠδύνατο πλέον νά τὸν ἴδωσι.

Ἦκούετο ἀπὸ τοῦ κήπου προερχομένη φαειροτάτη συναυλία ἐσθθῶν ἁσμάτων πτηνῶν, βόμβου ἐντόμων, χαρμωσύνων κραυ-

γῶν παιδίων σκιρτώντων ἀνά μέσον τῶν πρασιῶν. Ἄλλὰ τὴν ἀκοήν τοῦ γέροντος πρὸ καιροῦ ἐσφράγισε σιγὴ τάφου.

Τὸ θερπνὸν ἄρωμα τῶν ἀνθέων τοῦ κήπου εἰσερχόμενον διὰ τῶν ἀνοικτῶν παραθύρων διεχέετο εἰς τὸν θάλαμον· ἀλλ' εἰς τὴν νεναρκωμένην ὄσφρησίν του οὐδεμίαν ἐξήγειρε πλέον εὐφρόσυνον ἐντύπωσιν.

Ἐπὶ μικρᾶς τραπέζης παρέκειτο τὸ πρόγευμα, τὸ ἀπλοῦν ἐκεῖνο ρόφημα, τὸ μὴ παρέχον αὐτῇ πλέον ἡδονήν, ὅπερ ἐλάμβανεν ἀπλῶς καὶ μόνον διὰ τὴν παρατείνῃ τὴν ἀθλίαν του ὑπαρξίν.

Στηρίζων τὴν τρέμουταν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς ἀδυνάτου παλάμης ὁ πρεσβύτερος, ὁ ξένος ἤδη πρὸς τὴν ζωὴν καὶ τὰ θέληγτρα αὐτῆς, ἐφαίνετο βεβυθισμένος εἰς διαλογισμούς. Ἐκ τοῦ ἐτοιμοθανάτου ἐκείνου σαρκίου μόνον ἡ μνήμη ἔζη, προσπαθοῦσα νὰ διακρίνῃ μέσθ' τῆς δμίχλης τοῦ παρελθόντος τὰ φάσματα ἀρχαίων εὐτυχῶν ἡμερῶν.

Μικρὸν, ξανθόν, εὐειδέστατον κοράσιον ἤνοιξε τὴν θύραν τοῦ θαλάμου. Εἰς τὴν εὐθαλῆ ὄψιν του καὶ εἰς τὰ γαλανὰ ὄμματα του εἰκονίζετο ἡ ἀθωότης καὶ ἡ στοργή.

Προυχώρησε μὲ βῆμα ἐλαφρὸν πρὸς τὸν πρεσβύτερον, ἀνερρηχίθη ἐπὶ τῶν γονάτων του, ἐξέτεινε τοὺς μικροὺς βραχίονας καὶ περιέβαλεν τὴν παλιὰν κεφαλὴν του, ἔπειτα ἐπλησίασε τὰ μικρὰ ρόδινα χεῖλη ἐπὶ τοῦ ὠχροῦ μετώπου του.

Ὁ γέρον ἀνεσκίρτησεν αἰσθανθεὶς τὸν ἐναγκαλισμὸν τῆς μικρᾶς ἐγγονῆς του, ἣτις ἤρχετο κατὰ πάσαν προῦσαν ν' ἀποτείνῃ αὐτῇ τοιοῦτον φιλόστοργον χαιρετισμὸν.

Καὶ ἐνθ' αἱ ἄστοιαι χεῖρες του ἐπατίθοντο θωπευτικῶς ἐπὶ τῆς ξανθῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου καὶ τ' ἄχροα χεῖλη του ἠσπάζοντο τὰς ἀγνάς παρειάς του, ἄρρητος ἰλαρότης διεχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς του. Αὐτὴ ἦτο ἡ μόνη χαρμονὴ τοῦ βίου του!

Ἡ Ἄψὴ ἐτήρει τὴν ὑπόσχεσίν της.

71. Ο ΒΡΑΧΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΜΑ

—«Μέριασε, βράχε, γὰ διαβῶ!», τὸ κῆμ' ἀνδρειωμένο
λέγει στὴν πέτρα τοῦ γυαλοῦ θολό, μελανιασμένο.
»Μέριασε' μέσ' στὰ στήθη μου, ποῦσαν νεκρὰ καὶ κρύα,
»μαῦρος βοριάς ἐφώλιασε καὶ μαύρη τρικιμία.
»'Αφροὺς δὲν ἔχω γι' ἄρματα, κούφια βοή γι' ἀντάρα·
»ἔχω ποτάμι αἵματα, μὲ θέρειψε ἢ κατάρρα
»τοῦ κόσμου, ποὺ βαρέθηκε, τοῦ κόσμου, ποῦπε τώρα,
»βράχε, θὰ πέσης ἔφασε ἢ φοβερὴ σου ὥρα.
»"Όταν ἐρχόμουνα σιγά, δειλό, παραδαρμένο
»καὶ σῶγλυφα καὶ σῶπλενα τὰ πόδια δουλωμένο,
»περήφανα μ' ἐκοίταζες καὶ γόναζες τοῦ κόσμου
»γὰ ἰδῆ τὴν καταφρόνηση ποὺ πάθαινε ὁ ἀφρός μου.
»Κι' ἀντὶς ἐγώ, κρυφά, κρυφά, ἐκεῖ ποὺ σ' ἐφιλοῦσα,
»μέρα καὶ νύχτα σ' ἔσκαφτα, τὴ σάρκα σου ἔδαγκουσα,
»καὶ τὴν πληγὴ ποὺ σ' ἄνοιγα, τὸ λάκκο ποῦθε κάμω
»μὲ φύκη τὸν ἐπλάκωνα, τὸν ἔκρυβα στὴν ἄμμο.
»Σκῆψε γὰ ἰδῆς τὴ ρίζα σου στῆς θάλασσας τὰ βύθη·
»τὰ θέμελά σου τάφαγα, σ' ἔκαμα ζουφολίθι.
»Μέριασε, βράχε, γὰ διαβῶ! Τοῦ δούλου τὸ ποδάρι
»θὰ σὲ πατήση στὸ λαμό... Ἐξέπνησα λιοντάρι».

ἘΟ βράχος ἐκοιμότουνε. Στὴν καταχνιά κορυμμένος,
ἀνάσθητος σοῦ φαίνεται, νεκρός, σαβανωμένος.
Τοῦ φώτιζαν τὸ μέτωπο, σχισμένο ἀπὸ ρυτίδες,
τοῦ φεγγαριοῦ, ποῦταν χλωμό, μισόσβυστες ἀχτίδες.
ἘΟλόγουρά του δνεύρατα, κατάρες ἀνεμίζουν,
καθὼς ἀνεμογέροννε καὶ φτεροθορυβοῦνε,
τὴ δεσωδία τοῦ νεκροῦ τὰ ὄρνια ἂν μυριστοῦνε.
Τὸ μούγκρισμα τοῦ κῆματος, τὴν ἄσπλαγχνη φοβέρα
χίλιες φορὲς τὴν ἄκουσεν ὁ βράχος στὸν αἰθέρα
γ' ἀντιβοῶ τρομαχτικά, χωρὶς κἄν γὰ ξυπνήσῃ
καὶ σήμερ' ἀνατιρίχασε, λὲς θὰ ψυχομαχίσῃ.

— «Κῦμα, τί θέλεις ἀπὸ μὲ καὶ τί μὲ φοβερίζεις;
 » Ποιὸς εἶσαι σὺ κι' ἐτόλμησες, ἀντὶ γὰρ μὲ δροσίζεις,
 » ἀντὶ μὲ τὸ τραγούδι σου τὸν ἔπνο μου γὰρ εὐφραίνεις,
 » καὶ μὲ τὰ κρῦα σου νερὰ τῆ φτέρνα μου γὰρ πλένης,
 » ἔμπρός μου στέκεις φοβερό, μ' ἀστροὺς στεφανωμένο;
 » Ὅποιος κι' ἂν εἶσαι, μάθε το, εὐκόλο δὲν πεθαίνω».

— «Βράζε, μὲ λένε Ἐκδίκηση. Μ' ἐπότισεν ὁ χρόνος
 » χολὴ καὶ καταφρόνηση. Μ' ἀνέθροψεν ὁ πόνος.
 » Ἦμουνα δάκρυ μιά φορὰ, καὶ τώρα, κοίταξέ με,
 » ἔγωνα θάλασσα πλατιά, πέσε, προσκύνησέ με.
 » Ἐδῶ μέσα στὰ σπλάγχα μου, βλέπεις, δὲν ἔχω φόνη,
 » σέρνω ἓνα σύγγεφο ψυχές, ἐρμιὰ καὶ καταδίκη
 » ξύπνησε τώρα, σὲ ζητοῦν τοῦ Ἄδη σου τ' ἀχράγια...
 » Μ' ἔκαμες ξυλοκορέββατο... Μὲ φόρτωσες κονφάρια...
 » Σὲ ξένους μ' ἔσχιζες γαλοὺς... Τὸ ψυχομάχημά μου
 » τὸ περιγέλασαν πολλοί, καὶ τὰ παιθήματά μου
 » τὰ φαρμακέψανε κορφὰ μὲ τὴν ἐλεημοσύνη.
 » Μέτριασε, βράζε, γὰρ διαβῶ, ἐπέρασε ἡ γαλήνη
 » καταποτήρας εἰμ' ἐγώ, ὁ ἄσπονδος ἐχθρός σου,
 Γίγαντας στέκω ἔμπρός σου!»

Ὁ βράχος ἐβουβάθηκε. Τὸ κῦμα στὴν ὀρμή του,
 ἐκαταπόντισε μὲ μιᾶς τὸ κόψιο τὸ κορμί του.
 Χάνεται μέσ' στὴν ἄβυσσο, τριβεται, σβήνει, λιώνει,
 σὰν γάταν ἀπὸ γιόνι.

Ἐπάνωθι του ἐβόγγησε γιὰ λίγο ἀγριωμένη
 ἡ θάλασσα κι' ἐκλείστηκε. Τώρα δὲν ἀπομένει
 στὸν τόπο ποῦτιαν τὸ στοιχεῖο κανεῖς, παρὰ τὸ κῦμα
 ποὺ παίξει γαλανόλευκο ἐπάνω ἀπὸ τὸ μνημα.

72. ΛΥΠΗ ΚΑΙ ΧΑΡΑ

1

Στὸ δρόμο πὸν ψηλὰ πηγαίνει
ἀπαντηθῆκαν μιὰ φορὰ
ἡ Λύπη ἢ μαυροφορευμένη
κι' ἢ ἀνθοσιόλιστη Χαρά.

2

Κι' εἶπ' ἡ Χαρά γεμάτη νᾶτα,
ξανθομαλοῦσα γαλανή.
Κι' εἶναι ἡ Λύπη ἢ μαυρομάτα,
γλυκιὰ Παρθένα, ταπεινή.

3

Μέσα στὰ χεῖλῃ της, στὴν ἄκρη,
κρούβει ἓνα γέλιο ἢ Χαρά.
Κρούβει κι' ἡ Λύπη ἓνα δάκρυον
στὰ μάτια της τὰ φωτερά.

4

Κι' εἶπ' ἡ Χαρά—Σὰν τί σοῦ λείπει
κι' ἔχεις τὸ βλέμμα ταπεινό ;
Καὶ τῆς ἀπήνησεν ἡ Λύπη
—Ποῦ, αἰώνια ποῦ !

5

Καὶ ἡ Χαρά, καλὴ παρθένα,
τὴ συμπονεῖ στ' ἀληθινά,
κι' εἰποισε ἀμέσως δακρυσμένα
τὰ μάτια της τὰ γαλανά.

6

Πρώτη φορὰν, ὅπου δακρῶζει
αὐτὴ τοῦ γέλιου ἢ συντροφιά,
κι' ἡ Λύπη πὸν τὴν ἀντικρῶζει
θαμβώνειτ' ἀπ' τὴν ὁμορφιά.

Κι' εἶπεν ἡ Λύπη:—Σ' ὁμορφαίνει
τὸ δάκρον μου, Χαρά τρελλή!...
Κι' εὐθὺς στὸ πλάγι της πηγαίνει
καὶ τὴ φιλεῖ καὶ τὴ φιλεῖ.

8

Κι' ἡ λύπη, νά, χαμογελάει,
αὐτὴ τοῦ πόνου ἢ συντροφιά,
καὶ ἡ Χαρά πὸν τὴν κοιτάει
θαμβώνει' ἀπ' τὴν ὁμορφιά.

9

Κι' εἶπ' ἡ Χαρά:—Σὲ ὁμορφαίνει
τὸ γέλιο μου, Λύπη δειλή!...
Κι' εὐθὺς στὸ πλόγι της πηγαίνει
καὶ τὴ φιλεῖ καὶ τὴ φιλεῖ.

10

Κι' ἐνῶ φιλιῶνται καὶ χαϊδεύουν
ἢ μιὰ τῆς ἄλλης τὰ μαλλιά,
δάκρυα, γέλια ἀνακατεύουν
μέσα σ' ἐκεῖνα τὰ φιλιὰ.

11

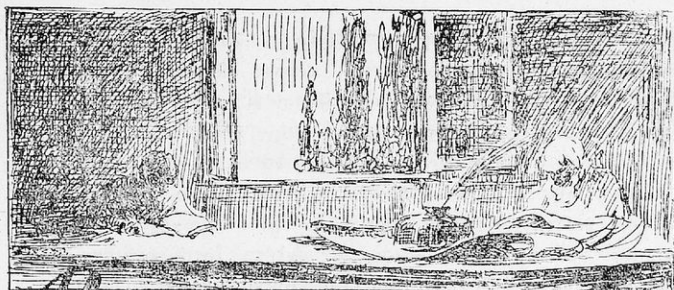
Λέει ἡ Χαρά ἢ ζηλεμένη
στὴ Λύπη πὸν αἰγόνια ζῆ:
—Ἡ μιὰ τὴν ἄλλην ὁμορφαίνει,
ἔλα νά ζήσωμε μαζί.

12

Ἡ Λύπη πιά δὲν τὴν ἀφήνει,
μὰ κι' ἡ Χαρά τὴν προσκαλεῖ.
Κι' οἱ δύο, γυναῖκες, τί νά γίνῃ;
θέλουν ν' ἀρέσουν πῶς πολὺ.

13

Γι' αὐτὸ ζευγάρι πάντα ζῆ
ἢ Λύπη κι' ἡ Χαρά μαζί.

Βιογραφικαὶ σημειώσεις

Ἄννινος Χαλαλάμπης

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἀργοστόλιον τῆς Κεφαλληνίας τὸ 1852. Ἀπὸ τοῦ 1878 ἤρξατο δημοσιογραφῶν ἐν Ἀθήναις, διεκρίθη δὲ ὡς συντάκτης καὶ συνεργάτης τῶν γνωστοτέρων ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν.

Τὰ σπουδαιότερα αὐτοῦ ἔργα εἶναι : «Λυκαυγές», «Ἐδῶ κα' ἐκεῖ», «Ἡ νίκη τοῦ Λεωνίδα», «Νίκαὶ κατὰ βορβάρων». Μετέφρασε διάφορα ξένα φιλολογικὰ καὶ θεατρικὰ ἔργα καὶ ἐδημοσίευσεν πλείστας μελέτας εἰς περιοδικὰ.

Τὰ περισσότερα ἔργα του εἶναι γραμμένα μὲ ὕφος εὐχάριστον καὶ δροσερόν, τὰ διακρίνει δὲ ἐπιτυχεστάτη εἰρωνικὴ καὶ πολλάκις σατυρικὴ διάθεσις.

Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Λευκάδα τὸ 1824. Κατὰ πρόωτον ἔξεπαιδεύθη ἐν Κερκύρα, εἶτα δὲ ἐσπούδασεν τὰ νομικὰ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ.

Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠγάπησεν τὴν ποίησιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφοσιώθη μέχρι τοῦ θανάτου του. Τοῦτο δὲν τὸν ἠμπόδισε ν' ἀναμιχθῆ εἰς τὴν πολιτικὴν, κινούμενος κυρίως ὑπὸ τῆς φλογερᾶς του φιλοπατρίας. Πρὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος διετέλεσε βουλευτὴς τοῦ Ἰονίου Κοινοβουλίου καὶ ἠγωνίσθη εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως. Ὅταν δὲ

τέλος τὸ 1864 ἡ Ἑπτανήσος ἠνώθη μετὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐξελέγη μεταξὺ τῶν πρώτων βουλευτῶν, οὔτινες ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐλευθέρας πλέον Ἑπτανήσου εἰσηλθόντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Βουλὴν, διεκρίθη δὲ διὰ τὴν πατριωτικὴν εὐγνωστίαν του καὶ τὰ φιλελεύθερα φρονήματά του. Μετὰ τινα ὅμως χρόνον ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς καὶ ἔμεινε σχεδὸν διαρκῶς εἰς τὸ κτῆμα του Μαδουρή, εἰς τὴν Λευκάδα, συνεχίζων τὴν ποιητικὴν του παραγωγὴν καὶ καταγινόμενος ἐπίσης εἰς μελέτας ἱστορικὰς ἐπὶ διαφόρων ἐπεισοδίων τοῦ ἐλευθερωτικοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος.

Τὰ σπουδαιότερα ποιητικὰ ἔργα του εἶναι: 1) «Στιχογραήματα», συλλογὴ τῶν πρώτων αὐτοῦ ποιημάτων. 2) «Μνημόσινα», μὲ τὰ ὁποῖα ἤρχισε νὰ γίνεται πανελληνίως γνωστός. 3) «Κυρὰ

Φροσύνη», μακρὸν ἐπικὸν ποίημα, τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται εἰς διάφορα τραγικὰ γεγονότα τῆς σκληρᾶς τυραννίας τοῦ Ἀλῆ-Πασσᾶ ἐν Ἠπείρῳ. 4) «Ἀθανάσιος Διάκος», ἐπικοιλουρικὸν ποίημα, τοῦ ὁποῖου εἰς τὴν συλλογὴν ταύτην δημοσιεύομεν τὴν ἀρχὴν μὲ τὴν τόσον συγκινητικὴν προσευχὴν τοῦ Διακού. Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο παρελαύνουν καὶ ἐξυμνοῦνται οἱ ἀγῶνες καὶ ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ ἥρωος τούτου, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν Ἀλαμάναν προτάξας τὰ στήθη του ἔσωσε τὴν Ἑπανάστασιν. 5) «Φωτεινός», ποίημα ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐνεοκρατίας τῆς Ἑπτανήσου, τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ἀσυμπλήρωτον λόγῳ τοῦ ἐπελθόντος ἐν τῷ μεταξὺ θανάτου (1879).

Γνωστὰ εἰς ὅλους ποιήματα τοῦ Βαλαωρίτου εἶναι ὁ «Λῆμος καὶ τὸ καριοφύλλι του», ἡ «Φυγὴ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ», ὁ «Βράχος καὶ τὸ κῦμα», ἡ προσφώνησις «εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον τὸν Ε΄», ὁ «Κίττος καὶ τὸ Γεράκι» κλπ.

Τὰ «Ἀπαντα» τοῦ Ἀρ. Βαλαωρίτου, ἔμμετρα καὶ πεζὰ ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν βιβλιοθήκην Μαρασλῆ εἰς τρεῖς τόμους.

Τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικὰ τῆς ποιήσεώς του εἶναι ζωηροτάτη φαντασία, θαυμασία παραστατικότης καὶ ἀσυγκράτητος πατριωτισμός.

Ὁ Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης ἀναγνωρίζεται ἀπὸ ὅλους ὡς εἰς ἕκ τῶν μεγαλυτέρων ποιητῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος μετὰ τὸν κορυφαῖον Διονύσιον Σολωμόν.

Βάμβας Νεόφυτος

Εἰς τῶν λογίων κληρικῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Χίον τὸ 1770. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1855. Ἡ πρώτη δοῦσις αὐτοῦ ἤρchiσεν εἰς Παρισίους, ὅπου συνειργάσθη μετὰ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ πρὸς ἔκδοσιν τῶν συγγραμμάτων του. Ἀργότερον ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ πατρίδα καὶ διηύθυνε τὴν ἐκεῖ Σχολὴν μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας. Μετὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἔσπευσεν εἰς Ὑδραν, ὅπως διὰ τῶν λόγων του ἐνθαρρύνῃ τοὺς ἀγωνιζομένους. Βραδύτερον διορίσθη καθηγητῆς τῆς ἐν Κερκύρα Ἰονίου Ἀκαδημίας καὶ τέλος μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἐξελέγη καθηγητῆς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς ρητορικῆς εἰς τὸ ἀρτισύστατον τότε ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον.

Ἐγραφε πολλὰ ἔργα φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ, ὡς «Στοιχεῖα Φιλοσοφικῆς ἠθικῆς», «Συντακτικὸν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης», «Στοιχεῖα Φιλοσοφίας», «Ἐγγειρίδιον ἠθικῆς» κ. ἄ.

Ὁ Νεόφυτος Βάμβας εἰς τὰ ἔργα του, ὅπως ὅλοι οἱ λόγιοι κληρικοὶ τῆς προγενεστέρας καὶ τῆς συγχρόνου του γενεᾶς, συνενώνει τὴν θρησκευτικὴν πίστιν μὲ τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν κλασικὴν παιδείαν.

Βηλαρὸς Ἰωάννης

Ἐγεννήθη τὸ 1771 εἰς Ἰωάννινα. Τὸ 1789 μετέβη εἰς Πατάβιον ὅπου ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν. Ἐπανελθὼν εἰς Ἰωάννινα προσελήφθη ὡς ἰατρὸς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Βελῆ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλῆ Πασσᾶ. Μετὰ τὴν εἴσοδον εἰς Ἰωάννινα τῶν σουλτανικῶν στρατευμάτων ἡ οἰκία του κατεστράφη καὶ κατέφυγεν εἰς Ζαγόριον, ὅπου μετὰ δύο ἔτη ἀπέθανεν ἐν πενίᾳ (1823). Τὸ 1814 ἔξεδωκε τὸ πρῶτον ἔργον του «Ρομῆικη Γλῶσσα», τὸ ὁποῖον περιέχει διαφόρους στίχους καὶ μετάφρασιν τοῦ Πλατωνικοῦ «Κρίτωνος».

Ἡ γλῶσσα τοῦ ἔργου τούτου εἶναι δημοτικὴ μὲ τοπικοὺς ἰδιωτισμοὺς καὶ μὲ πλήρη κατάργησιν τῆς ἰσχυροῦσης ἱστορικῆς ὀρθογραφίας. Τὸ 1827 ἐν Κερκύρα ἐξεδόθησαν τὰ «Ποιήματα καὶ Πεζὰ» μὲ μετάφρασιν τῆς «Βατραχομουμαχίας», τοῦ μικροῦ ἀρχαίου ἔπους, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ παρωδίαν τῆς Ἰλιάδος. Τὰ περισσότερα ποιήματά του εἶναι ἕμμετροι ἀποδόσεις ἢ ἀπομιμή-

σεις τῶν αἰσωπειῶν μύθων καὶ τῶν «Χαρακτήρων» τοῦ Θεοφράστου.

Ὁ Βηλαρὸς ὑπῆρξεν ἐπιτυχῆς καὶ χαριεῖς στιχογράφος, προσέφερε δὲ μεγάλην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν ποίησιν, διότι εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους, οἱ ὁποῖοι ἔγραψαν τὰ ποιήματά των εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ καὶ διότι οἱ στίχοι του ὑπῆρξαν ὑποδείγματα εἰς τὸν σύγχρονόν του Σολωμὸν εἰς τρόπον, ὥστε ὁ Βηλαρὸς (ὅπως ἐπίσης ὁ σύγχρονός του Χριστόπουλος) θεωρεῖται ὁ πρόδρομος τοῦ μεγάλου μας Σολωμοῦ.

Βικέλας Δημήτριος

Ἐγεννήθη εἰς Ἐρμούπολιν τὸ 1835 καταγόμενος ἀπὸ πατρὸς μὲν ἐκ Βεροῖας ἀπὸ μητρὸς δὲ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἀπὸ μικρῆς ἡλικίας ἔδειξε μεγάλην κλίσιν εἰς τὰ γράμματα. Τὸ 1852 μετέβη εἰς Λονδίνον καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ ἀσχολούμενος εἰς τὸ ἐμπό-

ριον ἐπὶ 24 ἔτη. Εἶτα ἐγκατεστάθη ἐπ' ἀρκετὸν εἰς Παρισίους καὶ τέλος τὸ 1900 ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ἀνέπτυξεν πρὸς τοῖς ἄλλοις μεγάλην κοινωνικὴν δρασίαν. Ἰδρυσεν τὸν «Σύλλογον πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων,» τὸν Οἶκον τῶν Τυφλῶν, τὴν Σιβιτανίδειον Ἐπαγγελματικὴν Σχολὴν κλπ. Ἀπέθανε τὸ 1908.

Ἔργα του εἶναι : «Στίχοι», ἤτοι συλλογὴ ποιημάτων, «Λουκῆς Λάρας», μακρὸν διήγημα μεταφρασθὲν καὶ εἰς ξένας γλώσσας, «Διηγήματα», «Σουηδία», «Γυναικεία ἀγωγή». Πλὴν τούτων ἐξεπόνησεν ἑμέτρους μεταφράσεις εἰς ἀπλὴν καὶ διαλήν γλῶσσαν τμημάτων τῆς «Ὀδυσσεΐας» καὶ τῶν δραμάτων τοῦ μεγάλου Ἀγγλοῦ δραματικοῦ Σαίξπηρ, ἐπίσης δὲ ἔγραψε καὶ τὰ ἀπομνημονεύματά του, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν μετὰ θάνατον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ζωὴ μου».

Ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Βικέλα καὶ ἰδίως τὰ διηγήματά του χαρακτηρίζονται διὰ τὰς ἠθικὰς ἰδέας των, τὴν λεπτότητα τοῦ αἰσθηματος καὶ τὴν ἀπλότητα τῆς ἐκφράσεως.

Βλαχογιάννης Γιάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ναύπακτον τὸ 1868. Ἀπὸ νεαρῶς ἡλικίας κατέγινεν εἰς ἱστοριοδικικὰς μελέτας. Κυρίως ἡσχολήθη καὶ ἠρεύνησε λεπτομερείας, ἔγγραφα, ἐπεισόδια καὶ ἀνέκδοτα τῶν προεπαναστατικῶν καὶ τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 χρόνων. Μὲ τὰς ἐρεῦνας αὐτὰς συνετέλεσεν, ὥστε νὰ συμπληρωθῇ καὶ νὰ διαφωτισθῇ ἐν πολλοῖς ἡ ἱστορία τῶν χρόνων τούτων. Τὰ προϊόντα δὲ τῶν ἐρευνῶν του ἐδημοσίευσεν εἰς ἐπιστημονικὰς ἱστοριοδικικὰς μελέτας, ἀνέλαβε δὲ ὡς εἰδικός, τὴν διεύθυνσιν τῶν Γενικῶν Ἀρχείων τοῦ Κράτους, εἰς ἣν διατελεῖ μέχρι σήμερον. Πλὴν ὁμως τῶν καθαρῶς ἐπιστημονικῶν μελετῶν του ἔγραψεν ἔργα λογοτεχνικὰ ἐμπνευσμένα καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς ἐποχῆς, τὴν ὁποίαν ἠρεύνησε. Τοιουτοτρόπως ἐξεδόθησαν ὑπ' αὐτοῦ: «Ἱστορίες τοῦ Γιάννου Ἐλαχίτη», Ἀθήναι 1894. «Ἐρμοςκόσμος», διήγημα, Ἀθήναι 1923. «Τοῦ χάρου ὁ χαλασμός» πεζὴ σάτυρα, 1923, καὶ τέλος τὰ ἐκλεκτότερα διηγήματά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Μεγάλα Χρόνια» εἰς πρώτην ἔκδοσιν τὸ 1910 καὶ εἰς δευτέραν συμπληρωμένην ἔκδοσιν τὸ 1930.

Εἰς τὸν τελευταῖον τούτον τόμον περιέχονται διηγήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τοῦ Σουλίου, τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 21 καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Μεσολογγίου, εἶναι δὲ ὑποδείγματα ὕφους καὶ γλώσσης.

Βουτυρὰς Δημοσθένης

Ἐγεννήθη εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1871. Ἐνωρίτατα ἡσχολήθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν διακριθεὶς ὡς διηγηματογράφος. Τὰ θέματα τῶν διηγημάτων του ἀντλεῖ ἀπὸ τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν ζωὴν καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ λαοῦ. Εἶναι εἰς ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων συγχρόνων διηγηματογράφων. Ἐδημοσίευσεν πολλὰ μεγάλα καὶ μικρὰ διηγήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Λαγκίς», «Παπὰς εἰδωλολάτρης», «Ζωὴ ἀρρωστέμενη», «Φῶς στὸ σκοτάδι», «Ὁ Νέος Μωϋσῆς», «32 διηγήματα», «Μέσα στὴν Κόλαση», «Ἀνάσταση νεκρῶν», «Στοὺς ἀγνώστους Θεοὺς» καὶ ἄλλα.

Γρυπάρης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη εἰς Σίφνον τὸ 1872. Τὴν πρώτην μόρφωσίν του ἔλαβεν εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Γένους Σχολὴν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατόπιν δὲ ἐσπούδασε τὴν φιλολογίαν εἰς τὸ πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Συμπληρώσας τὰς σπουδὰς του εἰς Ἑσπερίαν ὑπηρετήσεν ἐπὶ πολὺ ὡς καθηγητὴς καὶ γυμνασιάρχης, διετέλεσεν ἔπειτα Διευθυντὴς τοῦ τμήματος τῶν Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τελευταίως δὲ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠσχολήθη εἰς τὰ γράμματα, δημοσιεύσας τὰ πρῶτα ποιήματά του εἰς τὴν φιλολογικὴν «Ἑστίαν». Τὸ 1919 ἐδημοσίευσεν συλλογὴν ποιημάτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκαρβαῖοι καὶ Τεσσακότες». Ἐπίσης μετέφρασεν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν τὴν «Ὁρέστειαν», τοὺς Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας», τὸν «Προμηθεὺς Δεσμώτην» καὶ τὰς «Ἰκέτιδας» τοῦ Αἰσχύλου καὶ ἄλλα. Ὁ Γρυπάρης καὶ μὲ τὴν πρωιότηπον καὶ μὲ τὴν μεταφραστικὴν ἐργασίαν του κατέλαβε μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν, τῆς ὁποίας διήνοιξε νέους δρόμους.

Δροσίνης Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1859 ἐκ γονέων Μεσολογγιτῶν. Νέος ἔτι ἐζηριάσισε συνδιευθυντὴς μετὰ τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Ν. Γ. Πολίτη τοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τῆς «Ἑστίας». Ἐπειτα ἴδρυσεν καὶ διηύθυνεν τὴν πολιτικὴν ἐφημερίδα «Ἑστία». Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰ περιοδικὰ «Μελέτη» καὶ «Ἐθνικὴ Ἀγωγή». Βραδύτερον διετέλεσε τμηματάρχης τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ τελευταίως διευθυντὴς τοῦ Μουσείου Χειροτεγνημάτων. Εἶναι δὲ ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς ἔκδοσιν Ὁφελίμων Βιβλίων.

Εἰς ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν ἐδημοσίευσεν τὰ πρῶτα ποιήματά του. Ἡ ποίησις ὑπῆρξε ἡ κυριωτέρα ἀσχολία του. Εἶναι ὅμως καὶ πεζογράφος μὲ πλουσίαν παραγωγὴν.

Ἔργα του ποιητικὰ εἶναι : «Ἴστοι Ἀράχνης», «Γαλήνη», «Φωτειρὰ Σκοτάδια», «Σταλακτίται», «Εἰδύλλια», «Κλειστὰ Βλέ-

φαρα», «Θά βραδιάζη». Πεζὰ δὲ εἶναι : «'Αγροτικά ἐπιστολαί», «Διηγήματα καὶ ἀναμνήσεις», «Διηγήματα τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς πόλεως», «'Αμαρυλλίς» καὶ ἄλλα. Ἐπίσης ἐξέδωκε καὶ εἰς τὴν σειρὰν τῆς βιβλιοθήκης τῶν «Ὁφελίμων Βιβλίων» τὰ ἑξῆς : «Αἰ μέλισσαι», «τὸ ψάρευμα», «οἱ Τυφλοί», «ὁ κυνηγός», κ. ἄ.

Τὰ ποιήματά του, εἰς στίχους πλαστικοὺς καὶ γλυκεῖς, μὲ διαφορῶν εἰδῶν ρυθμοὺς, εἶναι ἐμπνευσμένα, ὅπως καὶ τὰ διηγηματά του, ἀπὸ τὸ γλυκὺ περιβάλλον τῆς ἑλληνικῆς φύσεως. Ἀπὸ τὰ ὠραιότερα διηγηματά του εἶναι ἡ «'Αμαρυλλίς», ἡ ὁποία ἔχει μεταφρασθῆ εἰς ἕξ εὐρωπαϊκὰς γλώσσας.

Ἑφταλιώτης Ἀργύρης

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ λογίου Κλεάνθου Μιχαήλου. Ἐγεννήθη εἰς Μυτιλήνην τὸ 1849 καὶ ἀπέθανε τὸ 1924.

Συνειργάσθη εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἐδημοσίευσε διηγήματα εἰς τελείαν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἐπίσης δὲ καὶ ποιήματα. Τὰ ἔργα του ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του, ἀπὸ ἀναμνήσεις καὶ λαϊκὰς παραδόσεις φέρουν τοὺς τίτλους : «Φυλλάδες τοῦ Γεροδήμου», «Νησιώτικες Ἱστορίες», «Παλαιοὶ σκοποὶ» κ.λ.π.

Θεοτόκης Νικηφόρος

Εἷς ἐκ τῶν διατρεπεστέρων λογίων κληρικῶν τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1736. Ἀπέθανεν εἰς τὴν Μόσχαν τῆς Ρωσσίας τὸ 1800. Ἐσπούδασε φιλοσοφικὰ καὶ μαθηματικὰ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα ἐχειροτονήθη ἱερομόναχος καὶ ἐχορημάτισε διδάσκαλος τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν μαθηματικῶν. Βραδύτερον μετέβη εἰς τὸ Ἰάσιον τῆς Ρουμανίας καὶ ἐγένετο διευθυντὴς τῆς ἐκεῖ Σχολῆς. Τέλος προεχειρίσθη ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιεπίσκοπος.

Ἐγραψε πολλά, ἕξ ὧν σπουδαιότερα εἶναι : 1) Κυριακοδρομία (Ἑρμηνεία τῶν Κυριακῶν Εὐαγγελίων) καὶ 2) «Στοιχεῖα μαθηματικά».

Κάλβος Ἄνδρέας

Ἐγενήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1792. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἱταλίαν. Κατόπιν μετέβη εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὅπου ἐχορημάτισεν ἐπὶ τίνα ἔτη διδάσκαλος. Τὸ 1826 κατήλθεν εἰς τὴν Κέρκυραν, ἔνθα παρέμεινε μέχρι τοῦ 1859, διατελέσας ἐπὶ τίνα χρόνον καθηγητῆς τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας. Τέλος ἐπανήλθεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἔμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του (1867).

Πλήν δύο τραγωδιῶν, τὰς ὁποίας συνέθεσεν εἰς νεαρὰν ἡλικίαν, ἔγραψεν εἴκοσιν ᾠδὰς δημοσιευθείσας τὸ πρῶτον εἰς Παρισίους ὑπὸ τὸν τίτλον «Λύρα». Αἱ γνωστότεραι τούτων εἶναι ἡ «Ῥδὴ εἰς τὸν ἱερὸν λόχον», ὁ «Φιλόπατρις», ὁ «Ῥωκεανός», τὰ «Ἠφαιστεια» κλπ., ἅπαντα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἑλλήνων ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ γλῶσσα τοῦ Κάλβου εἶναι ἀνώμαλος καὶ ἰδιόρρυθμος. Ἔχει λέξεις ἀρχαῖζουσας, δανεῖζεται ὅμως καὶ λέξεις τῆς δημοτικῆς γλώσσης. Προτιμᾷ τοὺς ἀσυναρτέτους τύπους (πετάουν, κτυπάουσιν κλπ.). Ἀρέσκειται δὲ εἰς πολλὰς περιφράσεις καὶ μεταφορὰς. Τὸ μέτρον τῶν στίχων του εἶναι ἐπίσης ἰδιόρρυθμον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μετρικῆς, τὴν ὁποίαν ἐπίτηδες συνέγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν μετὰ τῶν Ῥδῶν του. Τὰ ποιήματά του ὅμως, ἂν καὶ ἄγνωστα εἰς τὸ πολὺ κοινόν, εἶναι ὑπέροχα προϊόντα ὑψηλῆς ἐμπνεύσεως καὶ μεγάλης διανοίας.

Καμπούρογλου Δημήτριος

Ἐγενήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1852. Ποιητῆς εἰς τὴν νεότητά του ἐξειλίχθη βραδύτερον εἰς πεζογράφον καὶ ἱστοριοδίφην.

Ἐσχολήθη εἰς ἱστορικός, λαογραφικὰς καὶ τοπογραφικὰς ἐρεῦνας τῆς ἱστορίας κυρίως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας. Τοιοῦτοτρόπως ἐμελέτησε διαφόρους τοποθεσίας, ὀνόματα, παραδόσεις καὶ θρύλους τῆς ἐποχῆς ταύτης, κατόρθωσε δὲ νὰ ἐκλαϊκεύσῃ τὰ προϊόντα τῶν μελετῶν του εἰς ἔργα ὡς τὴν «Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας», εἰς τρεῖς τόμους, τοὺς «Ἀρματολούς καὶ κλέφτες», τὸν «Ἀναδρομίστην» καὶ ἄλλα. Καθαρῶς λογοτεχνικὰ ἔργα του εἶναι: «Μῦθοι καὶ διάλογοι», «Θρύ-

ψαλα», «Περασμένα χρόνια», «Ἀθηναϊκὰ Διηγήματα», ἡ «Κυρὰ Τρισεύγενη» καὶ ἄλλα.

Καρβούνης Νικόλαος

Ἐγεννήθη εἰς Ἰθάκην τὸ 1880. Ἠσχολήθη κυρίως καὶ διεκρίθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἔλαβε μέρος εἰς ὅλους τοὺς ἀπὸ τοῦ 1912 πολέμους καὶ ἐδημοσίευσεν εἰς τὰς ἐφημερίδας τὰς ἐξ αὐτῶν ἐντυπώσεις. Ἐκ τῶν ἔργων του ἐξεδόθη εἰς ἰδιαίτερον τόμον «Ὁ Βουλγαρικὸς πόλεμος».

Καρκαβίτσας Ἀνδρέας

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Λεχαινὰ τῆς Ἠλείας τὸ 1866 καὶ ἀπέθανεν εἰς τὸ Ἀμαρούσιον τὸ 1922. Ἔσπούδασε τὴν ἰατρικὴν καὶ κατ' ἀρχὰς ὑπηρέτησεν εἰς τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ἔπειτα δὲ ὡς στρατιωτικὸς ἰατρός. Γνωστὸς ὅμως ἐγένετο ὡς λογοτέχνης καὶ κυρίως ὡς διηγηματογράφος. Τὰ διηγήματά του εἶναι ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον παρέλαβε πλείστας παραδόσεις, καὶ τοῦ ὁποῖου τὴν ζωὴν περιέγραψεν, εἶναι δὲ πλήρη ἀγάπης καὶ πίστεως πρὸς τὴν πατρίδα. Ἐδημοσίευσεν πλείστα ἄρθρα καὶ διηγήματα εἰς διαφόρους ἐφημερίδας καὶ περιοδικὰ, ἐξέδωκε δὲ εἰς χωριστοὺς τόμους τὰ ἑξῆς ἔργα του: «Διηγήματα», «Ἡ Λυγερή», «Ὁ Ζητιάνος», «Τὰ λόγια τῆς πλώρης», «Ὁ Ἀρχαιολόγος» καὶ ἄλλα.

Ὁ Καρκαβίτσας κατέχει μίαν ἀπὸ τὰς πρώτας θέσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν διηγηματογραφίαν.

Κονδυλάκης Ἰωάννης.

Ἐγεννήθη ἐν Βιάνῳ τῆς Κρήτης τὸ 1862, ἀπέθανε τὸ 1920 ἐν Ἡρακλείῳ. Ἔλαβε μέρος εἰς τὰς Κρητικὰς ἐπαναστάσεις τοῦ 1877 καὶ 1896. Διετέλεσεν ἐπὶ τινῶ χρόνον διδάσκαλος εἰς τὴν Κρήτην, ἔπειτα δὲ ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Διεκρίθη κυρίως ὡς χρονογράφος εἰς τὴν ἐφη-

μερίδα «Ἐυπρός», εἰς τὴν ὁποίαν ἔγραφεν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Διαβάτης. Ἀνήγαγε τὸ χρονογράφημα εἰς λογοτεχνικὸν εἶδος καὶ ἀνεδείχθη δι' αὐτοῦ ἔξοχος φιλοσοφικὸς παρατηρητὴς τῆς καθημερινῆς ζωῆς καὶ λεπτὸς σατυρικός, κωμηριάζων τὰ ἑλαττώματα τῶν συγχρόνων του. Ἐξ ἴσου ὁμοῦ διεκρίθη καὶ ὡς διηγηματογράφος, ἀντλῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ θέματά του, ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς Κρήτης. Ἔργα του ἐκδοθέντα ἰδιαιτέρως εἶναι : ὁ «Πατούχας», «Ὅταν ἦμουν δάσκαλος», «Ἐνῶ διέβαινα» (ἐκλογή ἀπὸ τὰ χρονογραφήματά του) καὶ ἄλλα.

Κοραῆς Ἀδαμάντιος

Ὁ διαπρεπέστερος ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἕλληνας λόγιους τοῦ 18ου αἰῶνος. Κατήγετο ἐκ Χίου, ἀλλ' ἐγεννήθη εἰς Σμύρνην τὸ 1748. Ἀπέθανεν εἰς Παρισίους τὸ 1833. Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἠγάπησε τὰ γράμματα. Εἰς τὴν Σμύρνην, ὅπου ἔλαβε τὴν πρώτην του μόρφωσιν, ἔμαθε τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ καὶ λατινικὰ μὲ τὴν βοήθειαν καθολικοῦ ἱερέως. Ὁ πατὴρ του ὁμοῦ, ἔμπορος ὑφασμάτων, προώριζεν αὐτὸν διὰ τὸ ἐμπόριον. Διὰ τοῦτο τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Ἀμστελλόδαμον τῆς Ὀλλανδίας δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις. Ὁ Κοραῆς ὁμοῦ εἰς Ἀμστελλόδαμον εὐρισκόμενος ἠσχολήθη περισσότερον εἰς τὰ γράμματα παρὰ εἰς τὸ ἐμπόριον. Τέλος ὁ πατὴρ του ἀφῆκεν ἐλευθέρων τὴν κλίσιν του καὶ τὸν ἀπέστειλεν εἰς τὸ Μουπελιὲ τῆς Γαλλίας, ἵνα σπουδάσῃ τὴν ἰατρικὴν. Ὁ Κοραῆς ἀνεκινούθη διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς καὶ ἔπειτα ἐγκατεστάθη εἰς Παρισίους, ὅπου κυρίως κατέγινεν εἰς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα. Ἐμελέτησε τοὺς ἀρχαίους Ἑλληνας συγγραφεῖς καὶ ἐξέδωκεν αὐτοὺς μὲ περισπούδιστα σχόλια καὶ ἐρμηνείας πρὸς φωτισμὸν καὶ ἐκπαίδευσιν τῶν ὁμοεθνῶν του. Τοιοῦτοτρόπος ἐξέδωκε : 1) Τὸν Ἰσοκράτην, μὲ πολλὰς σημειώσεις καὶ μακρὰ προλεγόμενα, 2) τοὺς παραλλήλους βίους τοῦ Πλουτάρχου, 3) Τὰ γεωγραφικὰ τοῦ Στράβωνος, 4) Τμῆμα τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὀμήρου, 5) Τὰ Πολιτικά καὶ ἠθικά Νικομάχεια τοῦ Ἀριστοτέλους,

6) Πλήρη συλλογὴν τῶν Αἰσωπεῖων μύθων, συμπληρωθεῖσαν με ἀρκετοὺς ἰδικοὺς του, καὶ πλεῖστα ἄλλα, ἐν ὅλῳ 66 τόμοις. Ἄξιωμα μόνοντον ἔργον του εἶναι καὶ ἡ «Ἀδελφικὴ διδασκαλία», με τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ φρονηματίσῃ τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ τοὺς παρακινήσῃ εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα. Ἐπίσης εἰς τὰ μετὰ θάνατον ἐκδοθέντα ἔργα του περιέχονται 3 τόμοι ἐπιστολῶν, τὰς ὁποίας ἔγραψεν εἰς διαφόρους περιστάσεις.

Ὁ Κοραῖς διὰ τὴν ἐργασίαν του ὑπὲρ τῆς μορφώσεως καὶ ἀφυπνίσεως τοῦ Ἕθνους θεωρεῖται ὡς εἷς ἐκ τῶν κυριωτέρων προδρόμων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Κατέχει ὅμως πολὺ σπουδαίαν θέσιν καὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων διὰ τὴν σοβαρὰν ἐπίδρασιν, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς νεολογικῆς γλώσσης.

Κρυστάλλης Κώστας

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Συροράκον τῆς Ἠλείου τὸ 1868. Ἀπὸ πολὺν νεαρῆς ἡλικίας ἔδειξε τὸ ποιητικόν του ἄλγαντον. Τὸ πρῶτον ποίημά του ἐδημοσίευσεν, ἐνῶ ἦτο ἀκόμη μαθητὴς εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιαὶ τοῦ Ἄδου», εἰς τὸ ὁποῖον ἐξύμνει τοὺς ἀγῶνας τῶν ἠρώων τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἔνεκα τούτου κατεδιώχθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας, ἐνθα ἔζησε βίον πλήρη στερησέων. Εἰργάσθη ὡς στοιχειοθέτης τυπογραφείου καὶ ὡς ἰδιωτικὸς ὑπάλληλος. Παρ' ὅλην ὅμως τὴν βιοπάλην ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσεν τὰ ἑξῆς ἔργα: «Ὁ καλόγηρος τῆς Κλεισοῦρας τοῦ Μεσολογγίου», «Γ' ἀγοτικά», «Ὁ τραγουδιστὴς τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς στάνης», «Πεζογραφήματα».

Αἱ στερήσεις ὅμως, εἰς τὰς ὁποίας ὑπεβλήθη κατὰ τὴν ἐν Ἀθήναις διαμονὴν του, ἐκλόνισαν τὴν υγείαν του. Ἀναχωρήσας δὲ διὰ νὰ ἐπανεῖλθῃ εἰς τὴν πατρίδα του ἀπέθανεν ἐν Ἄρτῃ τὸ 1894.

Εἰς τὰ ποιήματά του ὁ Κρυστάλλης ἐξύμνησε τὴν ἐλευθέραν ἀγοτικὴν καὶ ποιμενικὴν ζωὴν τῆς ἰδιαίτερας του πατρίδος, ὅπως εἰς τὰ ποιήματά του «Ἡλιοβασιλεμα», ὁ «τρύγος», ὁ «κοῦρος», κλπ. Ἡ νοσταλγία τῆς ζωῆς αὐτῆς τὸν ἐνέπνευσε νὰ γράψῃ

τὰ ὑπέροχα ποιήματά του «Στὸ σταυραῖτὸ» καὶ «Τὸ τραγοῦδι τῆς ξενιτιάς». Οἱ στίχοι του ὁμοιάζουν πολὺ τὰ δημοτικὰ τραγοῦδια, τὰ ὁποῖα ἐπιτυχῶς ἐμιμήθη.

Λυκούδης Ἐμμανουὴλ

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1849. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1924. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολὺ εἰς τὴν δικαστικὴν ὑπηρεσίαν διατελέσας ἐφέτης καὶ νομικὸς σύμβουλος τοῦ Κράτους. Ἐξεπόνησε πλεῖστα νομικὰ συγγράμματα. Πα-

ραλλήλως ὅμως ἀνεδείχθη ὡς λογοτέχνης δημοσιεύσας πλῆθος διηγημάτων μικρῶν καὶ ἐκτεταμένων εἰς ἡμερολόγια καὶ περιοδικὰ. Εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐξέδωκε τὰ ἑξῆς: 1) Δύο συλλογὰς διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Διηγήματα» καὶ «Γύρω εἰς τὸν τόπον μας», 2) δύο μυθιστορήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Κίμων Ἀνδρεάδης καὶ τὸ «Σπιτάκι τοῦ γαλοῦ». Ἐντυπώσεις ὑπὸ τοὺς τίτλους «Σελίδες» καὶ «Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις» κ.ἄ. Ἐπίσης εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐκδόσεων τοῦ Συλλόγου Ὁφειλμένων Βιβλίων ἔδημοσίευσεν τὰ «Καθήκοντα τοῦ πολίτου» καὶ τοὺς «Μετανάστες».

Μαβίλης Λαυρέντιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 1858. Νέος ἐσπούδασεν εἰς τὸ Μόναχον ὅπου ἐσπούδασεν φιλολογοῖαν. Ἐπανελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα παρέμεινεν εἰς τὴν Κέρκυραν ἀσχολούμενος περὶ τὰ γράμματα καὶ τὴν ποίησιν, εἰς τὴν ὁποίαν διεκρίθη. Φλεγόμενος ὑπὸ φιλοπατρίας ἔλαβε μέρος εἰς τὰς τελευταίας ἐπαναστάσεις τῆς Κρήτης καὶ εἰς τὸν Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897. Τέλος κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1912 κατετάχθη ὡς ἐθελοντῆς ἀξιωματικὸς εἰς τὸ σῶμα τῶν Γαριβαλδινῶν, μαχόμενος δὲ εἰς τὸν Δορίσκον τῆς Ἡπείρου ἐφρονεύθη. Τὰ «Ἔργα» αὐτοῦ (κατὰ τὸ πλεῖστον πρωτότυπα ποιήματα καὶ μεταφράσεις) ἐξεδόθησαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τὸ 1915.

Μαλακάσης Μιλτιάδης

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Μεσολόγγιον τὸ 1870. Ἐσπούδασε νομικὰ καὶ ἠσχολήθη εἰς τὴν ποίησιν. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ποιήματα εἰς περιοδικὰ καὶ ἔφημερίδας. Ἐξέδωκε δὲ διαφόρους συλλογὰς ποιημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Συντρίμματα», «᾿Ωρες», «᾿Ασφύδελοι», «Πεπωμένα», «᾿Ο Μπαταριάς», «᾿Ο Τάκης Πλούμας», «Μπάϋρον. Ἐπίσης δὲ τὸ δραματικὸν ποίημα: «Ἡ κυρὰ τοῦ Πύργου».

Μελάς Σπύρος

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1883. Ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν διετέλεσε συντάκτης πολλῶν Ἀθηναϊκῶν ἔφημερίδων. Διεκρίθη δὲ ὡς χρονογράφος καὶ δραματικὸς συγγραφεύς. Ἐδημοσίευσε πλῆθος διηγημάτων, ἠθογραφιῶν, χρονογραφημάτων, ταξιδιωτικῶν ἐντυπώσεων. Ἔργα του ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς: 1) «Πολεμικαὶ Σελίδες» (ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸν Βαλκανοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1913), 2) «Ταξίδια», (ἐντυπώσεις ἀπὸ διάφορα ταξίδια εἰς τὴν Βαλκανικὴν χερσόνησον, τὴν ὁποίαν περιώδευσε ὡς ἀνταποκριτὴς ἔφημερίδων), 3) «Σφυρίγματα» (ἀπάνθισμα χρονογραφημάτων), 4) «᾿Ο Γέρος τοῦ Μωριά», εἰς δύο τόμους, ἥτοι ἱστορικὴ βιογραφία τοῦ μεγάλου ἥρωος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Θ. Κολοκοτρώνη, γραμμὴν μὲ λογοτεχνικὴν χάριν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, 5) Δράματα: ᾿Ο «Γιὸς τοῦ Ἰσκιου», τὸ «Κόκκινο Πουγκάμισο», τὸ «Χαλασμένο Σπίτι», τὸ «᾿Ασπρο καὶ τὸ Μαῦρο».

Μητσάκης Μιχαὴλ

Ἐγεννήθη εἰς τὰ Μέγαρα τὸ 1868. Ἀπέθανε τὸ 1916 ἐν Ἀθήναις κατόπιν μακροτάτης φρενικῆς ἀσθενείας. Νεώτατος

ἔπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ἄρθρα, χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις καὶ διηγήματα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξεδόθησαν τινὰ τῶν ἔργων του ὑπὸ τὸν τίτλον «Φιλολογικὰ Ἔργα» εἰς δύο τόμους. Ἄξια ἰδιαιτέρας προσοχῆς ἐκ τῶν ἔργων του εἶναι αἱ «Ἀθηναϊκαὶ Σελίδες» καὶ τὸ «Φύλλημα», τὸ ὁποῖον μετεφράσθη εἰς τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν.

Μωραΐτιδης Ἀλέξανδρος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σχιάθον τὸ 1850. Ὑπῆρξε σύγχρονος, συμμαθητὴς καὶ φίλος τοῦ ἐπίσης ἐξόχου διηγηματογράφου συμπατριώτου καὶ συνωνύμου του Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, τὸ ὑπόδειγμα τοῦ ὁποῖου ἠκολούθησε. Ἐσπούδασε φιλολογοίαν. Κατὰ πρῶτον ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, διατελέσας συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος» τοῦ Κορομηλαῦ. Ὑπηρέτησεν ἔπειτα ἐπὶ μακρὸν ὥς καθηγητὴς. Συνέγραψε δράματα, διηγήματα, χρονογραφήματα, ἐντυπώσεις, αἵτινες ἔδημοσιεύθησαν εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἑφημερίδας. Πάντοτε φιλόθρησκος καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὰ θεῖα περιεβλήθη ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του (1929) τὸ μοναχικὸν σχῆμα. Τὰ ἔργα του διαπνέονται ὅλα ἀπὸ τὸ φιλόθρησκον πνεῦμά του καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς παραδόσεις. Τὰ θέματα τῶν περισσοτέρων διηγημάτων του ἀντιλεῖ καὶ αὐτός, ὅπως ὁ Παπαδιαμάντης, ἀπὸ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος του. Ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαιτέρους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) δύο δράματα: ἡ «Καταστροφή τῶν Ψαρῶν» καὶ ὁ «Βάρδας Καλλέργης». 2) Διηγήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς» καὶ «Διηγήματα» (εἰς 5 τόμους), 3) Ταξιδιωτικαὶ ἐντυπώσεις: «Μὲ τοῦ βορῶ τὰ κύματα» (τόμοι 6).

Νιρβάνας Παῦλος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ κ. Πέτρου Ἀποστολίδου. Ἐγεννήθη εἰς Μαριανούπολιν τῆς Ρωσίας τὸ 1866. Ἐσπούδασε τὴν ἱατρικὴν καὶ διετέλεσεν ἀρχίατρος τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ. Διεκρίθη ὡς διηγηματογράφος καὶ ἰδίᾳ ὡς χρονογράφος. Ὅπως ὁ Κονδυλάκης (ἴδρα βιογραφίαν του), τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Νιρβάνας ἀντλῶν τὰ θέματα του ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν ἔγραψε πλῆθος χρονογραφημάτων, τελειοποιήσας δὲ τὸ λογοτεχνικὸν τοῦτο εἶδος τοῦ γραπτοῦ λόγου τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν ἐδημιούργησεν ὁ Λουκιανὸς καὶ τὸ ὁποῖον κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἐνεφανίσθη καὶ ἤνθισεν εἰς τὰς στήλας τῶν καθημερινῶν ἐφημερίδων. Ὁ Νιρβάνας ἐξακολουθεῖ νὰ γράφῃ εἰς τὴν καθημερινὴν ἐφημερίδα «Ἐστία». Ἐγένετο μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Λογοτεχνικὰ ἔργα ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαιτέρους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς: 1) Διηγήματα εἰς 4 τόμους, 2) Ἀπανθίσματα χρονογραφημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν», «Ἡ ζωὴ τοῦ δρόμου», «Ἀθηναῖκοι περίπατοι», 3) «Γλωσσικὴ Αὐτοβιογραφία», 4) «Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀσφου», 5) Δράματα: «Τὸ χελιδόνι», «Μαρία Πενταγιώτισσα», ὁ «Ἀρχιτέκτων Μάρθα» κλπ.

Ξενόπουλος Γρηγόριος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ 1867 ἐκ πατρὸς Ζακυνθίου. Ἀνετράφη καὶ ἔλαβε γυμνασιακὴν μόρφωσιν εἰς Ζάκυνθον, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε καὶ πολλὰχρῶς ἐξῆμνησεν ἀργότερον εἰς τὰ ἔργα του. Ἐσπούδασε μαθηματικὰ καὶ φιλολογίαν. Ἀπὸ ἡλικίας εἴκοσιν ἐτῶν ἐπέδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἐκαλλιέργησε πάντα τὰ εἶδη τοῦ γραπτοῦ λόγου. Εἶναι εἷς τῶν πολυγραφοτέρων συγγραφέων. Ἐγραψε μυθιστορήματα, διηγήματα, κριτικὰς καὶ αἰσθητικὰς μελέτας, χρονογραφημάτων καὶ θεατρικὰ ἔργα. Τὰ θέματα πολλῶν θεατρικῶν ἔργων του ἔλαβεν ἀπὸ τὰ διηγήματα καὶ μυθιστορή-

ματά του, μετὰ τέχνης διασκευάζων ταῦτα εἰς δράματα.

Ἔργα του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ἐκδοθέντα εἶναι: 1) Εἵκοσι περίπου τόμοι διηγημάτων καὶ μυθιστορημάτων. 2) «Θέατρον» εἰς τρεῖς τόμους μὲ πλεῖστα θεατρικὰ ἔργα. 3) «Παιδικὸν Θέατρον» μὲ δράματα, κωμωδίας καὶ διαλόγους διὰ τοὺς μαθητὰς. 4) Διάφοροι αἰσθητικαὶ καὶ κριτικαὶ μελέται, ὅπως «οἱ Παράσχοι» κ.λ.π.

Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος

Εἰς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων νεοελλήνων διηγηματογράφων. Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σκιάθον τὸ 1851. Ἀπέθανε τὸ 1911.

Νεώτατος ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν ἀσοληθεῖς ἰδίᾳ εἰς τὸ διήγημα. Τὰ θέματά του ἐλάμβανεν ἀπὸ τὴν ζωὴν, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος του καὶ ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὰς θρησκευτικὰς παραδόσεις, ὅπως ὁ συμπατριώτης του Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης (ἄρα βιογραφίαν του). Ὁ Παπαδιαμάντης ἔζησε ζωὴν ἡσυχον καὶ φημίζεται διὰ τὴν εὐσέβειάν του, τὴν πρᾶότητα καὶ τὴν εἰρηνικότητα τοῦ χαρακτῆρός του, ὁ ὁποῖος φαίνεται καὶ εἰς τὰ διηγήματά του. Ἐργαζόμενος εἰς διαφόρους ἡμερησίδας ἐδημοσίευσε πολλὰ διηγήματα, τὰ ὁποῖα ἐξεδόθησαν μετὰ τὸν θάνατόν του εἰς ἰδιαιτέρους τόμους ὑπὸ τοὺς τίτλους: «Χριστουγεννιάτικα», «Πρωτοχρονιάτικα», καὶ «Πασχαλινὰ» διηγήματα. Ἄλλα ἔργα του εἶναι ἡ «Γυφτοπούλα», οἱ «Ἐμποροὶ τῶν Ἐθνῶν», ἡ «Φόνισσα» κλπ.

Παπαδοπούλου Ἀλεξάνδρα

Ἐγεννήθη εἰς Χάσκιοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 1876, Ἀπέθανε τὸ 1906. Ἐσπούδασεν εἰς τὸ ἐν Πέραν Ἑλληνικὸν Παρθεναγωγεῖον τῆς «Παλλάδος». Εἰργάσθη ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς διδασκάλισσα. Ἐδημοσίευσε εἰς ἡμερησίδας καὶ περιοδικὰ πολλὰ διηγήματα, ποιήματα καὶ χρονογραφήματα. Ἔργα της ἐκδοθέντα εἰς ἰδιαιτέρους τόμους εἶναι: 1) «Δέσμις διηγημάτων», 2) «Περιπέτεια μῆς διδασκαλίσσης».

Παλαμάς Κωστής

Ὁ ὀνομαστότερος καὶ ἐνδοξότερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν μας. Ἐγεννήθη εἰς τὰς Πάτρας τὸ 1859 ἀπὸ οἰκογένειαν καταγομένην ἐκ Μεσολογγίου. Ἀφοῦ ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὴν ἰδιαιτέραν του πατρίδα, ἦλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἵνα σπουδάσῃ τὰ νομικά. Ἀλλὰ ἐγκαταλείψας τὴν νομικὴν, ἣ ὁποία ἦτο ξένη πρὸς τὸν χαρακτῆρά του, ἐπεδόθη εἰς τὴν λογοτεχνίαν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ποίησιν, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε μετὰ πάθους. Τὸ 1897 διωρίσθη γενικὸς Γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, εἰς τὴν θέσιν δὲ ταύτην παρέμεινεν ἐπὶ 32 ἔτη, ἧτοι μέχρι τοῦ 1929, ὅτε παρῆτήθη. Τὸ 1926 ἐξελέγη μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας διετέλεσε καὶ Πρόεδρος. Γόνιμος καὶ πολυγράφος ἔχει μέχρι τοῦδε ἐκδώσει τὰ ἑξῆς: 1) Ποιήματα

λυρικά: 14 συλλογὰς, μετὰ τῶν ὁποίων ὀνομαστότερα εἶναι ὁ «Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν», «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», «Ὁ Τάφος» (ποιήματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸν θάνατον τοῦ τέκνου του), ἢ «Ἀσάλευτη ζωή», «Οἱ Βωμοί», «Τὰ Παράκαιρα» κλπ.

2) Δύο ἐπικολυρικά ποιήματα: «Δωδεκάλογος τοῦ Γύφτου» καὶ «Φλογέρα τοῦ Βασιλιᾶ».

3) Πεζά: «Ὁ Θάνατος τοῦ παλικαριοῦ», «Διηγήματα», «Τὰ πρῶτα κριτικά», «Γράμματα» (δύο τόμοι) καὶ κριτικὰς μελέτας διὰ τὸν Βιζυηνόν, Κρυστάλλην, Τυπάλδον, Σολωμόν καὶ Βαλαωρίτην.

4) Δράματα: «Ἡ Τρισεύγενη» καὶ μετὰφρασιν τῆς «Ἑλένης τῆς Σπάρτης» τοῦ Βεράρεν.

Πάλλης Ἀλέξανδρος

Ἐγεννήθη εἰς τὸν Πειραιᾶ τὸ 1851. Ἀπέθανεν εἰς Λίβερπουλ τῆς Ἀγγλίας τὸ 1935. Νέος ἐπεδόθη εἰς τὸ ἐμπόριον ὑπηρετήσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸν ἐν Λίβερπουλ ἐμπορικὸν οἶκον Πάλλης. Παραλλήλως ὁμως ἠσχολήθη εἰς τὰ γράμματα. Πρωτοεργάτης τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς γλώσσης ἔγραψε τὰ ἑξῆς.

1) Τραγουδάκια γιὰ τὰ παιδιά, ἐκ τῶν ὁποίων ἄλλα εἶναι πρῶ-

τότυπα, ἄλλα διασκευαὶ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ, εἶναι τὰ πρῶτα παιδικὰ τραγοῦδια, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν 2) Λυρικά ποιήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ταμπουράς καὶ Κόπανος» (μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ μερικά σατυρικά ἐπιγράμματα) 3) Μετάφρασιν τῆς Ἰλιάδος εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν, ἢ ὁποῖα ἐβραβεύθη ὑπὸ τοῦ Συλλόγου «Πρὸς ἐνθάρρυνσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν» ἐν Παρισίοις. Ἐπίσης μετέφρασε τὸ κατὰ Ματθαῖαν Ἐθαγγέλιον, τὰ πρῶτα βιβλία τοῦ Θουκυδίδου, τὸν «Κύκλωπα» τοῦ Εὐριπίδου, τὸν «Ἐμπορον τῆς Βενετίας» τοῦ Σαίκσπηρ 4) Μπρυσὸς (ταξιδιωτικὰς ἐντυπώσεις) κλπ.

Παπαντωνίου Ζαχαρίας

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Καρπενήσιον τὸ 1877. Διεκρίθη ὡς διηγηματογράφος καὶ τεχνοκρίτης. Τὰ πρῶτα ποιήματά του ἦσαν τὰ «Πολεμικὰ τραγοῦδια» ἐκδοθέντα τὸ 1897. Ἐκτοτε ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικὰ καὶ ἡφμεριδὰς διάφορα ποιήματα, διηγήματα, χρονογραφήματα καὶ κριτικὰς μελέτας. Διετέλεσε συντάκτης τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων», διευθυντὴς τοῦ «Ἀστεως», καὶ φιλολογικὸς ἀνταποκριτὴς τοῦ «Ἐμπρὸς» εἰς Παρισίους.

Σήμερον εἶναι διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Πανακοθήκης. Ἐκ τῶν ἔργων του ἐξεδόθησαν εἰς συλλογὰς, τὰ ὡς ἄνω μνημονευθέντα «Πολεμικὰ τραγοῦδια» καὶ «Τὰ χελιδόνια» (ποιήματα διὰ παιδιὰ), πεζά, οἱ «Πεζοὶ ρυθμοὶ» (διάφοροι στοχασμοί), «Διηγήματα» κ.λ.π.

Παπαρρηγόπουλος Κωνσταντῖνος

Ὁ μεγαλύτερος ἱστορικὸς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἐγεννήθη τὸ 1815 εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις τὸ 1891. Ὁ πατήρ του Δημήτριος ἐφρονεῦθη ἐν Κωνσταντιναπόλει κατὰ τὰς σφαγὰς τοῦ 1821, ἢ δὲ οἰκογένειά του κατέφυγεν εἰς τὴν Ὀδησσόν. Ἐκεῖθεν ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρρηγόπουλος μετὰ τὴν

ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ἦλθεν εἰς Αἴγινα. Ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Γερμανίαν. ὄψιν ἐπιστρέψας διορίσθη ὑπάλληλος τοῦ Ἐπιτελείου τῆς Δικαιοσύνης· εἶτα διετέλεσε καθηγητὴς Γυμνασίου καὶ τὸ 1851 ἐξελέγη Καθηγητὴς τῆς ἑλληνικῆς Ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Πλὴν πολλῶν ἄλλων ἱστορικῶν ἐργασιῶν αὐτοῦ μνημειῶδες σύγγραμμά του εἶναι ἡ «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» (ἑξάτομος μετὰ τοῦ ἐπιλόγου).

Παράσχος Ἀχιλλεὺς

Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ναύπλιον τὸ 1838. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1895. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἠσχολήθη εἰς τὴν ποίησιν, διακριθεὶς καὶ γενόμενος εἰς ἕκ τῶν γνωστοτέρων ποιητῶν τῆς ἐποχῆς του. Τὰ πρῶτα του ποιήματα εἶναι ὁ «Ἰπτότης», ὁ «Ἄγνωστος ποιητὴς» καὶ ἡ «Λυδία», δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ τῆς ἐποχῆς. Ταῦτα ἐπηκολούθησε γόνιμος παραγωγή ποιημάτων ἐκδοθέντων εἰς τρεῖς τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ποιήματα».

Πολέμης Ἰωάννης

Ἐγεννήθη εἰς Ἀθήνας τὸ 1862 καὶ ἀπέθανεν τὸ 1924. Ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ὑπάλληλος τοῦ Ἐπιτελείου τῆς Παιδείας καὶ ὡς γραμματεὺς τῆς Σχολῆς τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας ἀφοσιώθη εἰς τὴν ποίησιν, ἐνωρίτατα γενόμενος πανελληνίως γνωστὸς διὰ τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν διαύγειαν τῶν ποιημάτων του. Ἐδημοσίευσεν πολλὰς συλλογὰς ποιημάτων, ἐξ ὧν σπουδαιότεραι εἶναι: «Χειμῶνανθοί», τὸ «Παλιὸ Βιολί», «Σπασμένα μύραρα» κλπ. Ἐξέδωκεν εἰδικὰς συλλογὰς ποιημάτων διὰ παιδιὰ, ὡς «Τὰ πρῶτα βήματα» καὶ τὴν «Παιδικὴν λύραν». Ἐγραψε καὶ ποιητικὰ δράματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξεδόθησαν εἰς ἰδιαιτέρους τόμους τὰ ἑξῆς: «Ὁ Τραγουδιστής», ὁ «Βα-

σιλιὰς ἀνήλιαγος», ἢ «Γυναῖκα» κλπ. Ἐπίσης μετέφρασεν ἐμμέτρως τὰ «Εἰδύλλια» τοῦ Θεοκρίτου.

Πορφύρας Λάμπρος

Φιλολογικὸν ψευδώνυμον τοῦ ποιητοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ πραγματικὸν ὄνομα εἶναι Δημήτριος Σύψωμος. Ἐγεννήθη εἰς Χίον τὸ 1879. Ἐνωρίτατα ἤρχισε δημοσιεύων εἰς διάφορα περιοδικὰ ποιήματά του. Ἡ γλυκύτης καὶ ἡ χάρις τῶν στίχων του ἀνέδειξαν τὸν Πορφύραν ἓνα τῶν συμπαθεστέρων νεοελλήνων ποιητῶν τῆς τελευταίας γενεᾶς. Τὰ ἐκλεκτότερα τῶν ποιημάτων του περιλαμβάνονται εἰς τὴν συλλογὴν ὑπὸ τὸν τίτλον «Σκιές».

Προβελέγγιος Ἀριστομένης

Ἐγεννήθη ἐν Σίφῳ τὸ 1850. Ἐσπούδασε φιλολογίαν καὶ νεώτατος ἠσχολήθη μὲ τὰ γράμματα. Ἐπὶ τινα χρόνον ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ἐκλεγείας βουλευτικῆς τῆς ἰδιαίτης αὐτοῦ πατρίδος. Ἔργα του ἐκδοθέντα εἰς ἰδίους τόμους εἶναι τὰ ἑξῆς :

- 1) Ποιητικὰ δράματα ὡς ὁ «Ρήγας», ὁ «Νικηφόρος Φωκᾶς», ἢ «Φαίδρα» κ. ἄ.
- 2) Ποιητικαὶ συλλογαὶ ὑπὸ τοῖς τίτλοις «Ποιήματα παλαιὰ καὶ νέα», «Ποιήματα» κλπ.
- 3) Μεταφράσεις ξένων ἔργων, ὡς τοῦ «Ἀμλέτου» τοῦ Σαίκσπηρ, καὶ ἄλλα.

Ροῦδης Ἐμμανουήλ

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σῦρον τὸ 1835. Ἀφοῦ ἔλαβε τὴν πρώτην μόρφωσιν εἰς τὴν ἰδιαίτην του πατρίδα μετέβη εἰς τὸ Βερολῖνον πρὸς φιλολογικὰς σπουδὰς. Διακόψας ὁμως ταύτας λόγῳ ἀσθενείας ἤλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἐγκατεστάθη ἐπιδοθεὶς εἰς τὴν δημοσιογραφίαν καὶ ἀφοσιωθείς εἰς τὰ γράμματα. Διετέλεσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη Διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης. Ἀπέθανε τὸ 1904. Ἔργα του εἶναι : 1) Δύο τόμοι διηγημάτων, 2) Κριτικαὶ Με-

λείται, 3) Γλωσσική μελέτη ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἐἴδωλα», 4) Φιλολογικά, καλλιτεχνικά καὶ φιλοσοφικά μελέται, 5) Ἐντυπώσεις, ἀναμνήσεις καὶ ἱστορικά μελέται ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τὸν τίτλον «Πάροργα καὶ Παραλειπόμενα» κ.λ.π.

Σιγοῦρος Μαρίνος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ζάκυνθον τὸ 1885. Ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπηρετεῖ ὡς διπλωματικὸς ὑπάλληλος. Ἠσχολήθη εἰς ἱστορικὰς μελέτας καὶ ἐδημοσίευσε διάφορα ποιήματα πρωτότυπα καὶ μεταφράσεις, ὡς καὶ κριτικὰς μελέτας περὶ τοῦ Ἡλία Μανιάτη, Γ. Πολυλά καὶ Α. Λασκαράτου.

Σκίπης Σωτήριος

Ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1881, καταγόμενος ἐκ Σουλιωτικῆς οἰκογενείας. Νεώτατος ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ τὴν λογοτεχνίαν. Ἐδημοσίευσε πλεῖστα ποιήματα καὶ πεζά, ἐξ ὧν σπουδαιότερα τὰ ἑξῆς: 1) Ποιητικαὶ συλλογαὶ «Μεγάλη Αὔρα», ἢ «Ἁγία Βαρβάρα», ὁ «Ἀπέθαντος», «Αἰολικὴ Ἄρπα», κ.λ.π. 2) Μεταφράσεις τῶν «Ἔργων καὶ Ἡμερῶν» τοῦ Ἡσιόδου, ποιημάτων τοῦ Μορεᾶς καὶ τοῦ Πέρσου ποιητοῦ Ὀμῆο Καγιάμ, 3) Ἐν δοῦμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Χριστὸς Ἀνέστη» κ.λ.π.

Σολωμὸς Διονύσιος

Ἡ μεγαλυτέρα δόξα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁ κορυφαῖος τῶν νεοελλήνων ποιητῶν. Ἐγεννήθη εἰς Ζάκυνθον τὸ 1798. Οἱ πρόγονοί του εἶχον ἔλθει ἐκ Κρήτης. Εἰς ἡλικίαν 9 ἐτῶν ἔμεινεν ὀρφανὸς πατρός, παρὰ τοῦ ὁποῦ ἐκληρονόμησε πλουσίαν περιουσίαν. Οἱ πρῶτοι διδάσκαλοί του ἦσαν Ἴταλοί, ἔφερε δὲ πρὸς αὐτοὺς μέχρι τέλους τῆς ζωῆς του βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην. Εἰς ἡλικίαν 10 ἐτῶν ὠδηγήθη εἰς Ἴταλίαν, ὅπου ἤρχισε μελετῶν τὴν Ἰταλικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν. Δεκαπενταετῆς ἦλθεν εἰς τὴν Πάδοβαν καὶ ἐσπούδασε τὴν νομικὴν εἰς τὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιον. Ἐκ φύσεως ὅμως ἔκλινε πρὸς τὴν ποίησιν, πρὸς τὴν ὁποίαν «μικροῦθεν αἰσθάνθηκε σφοδρὰ τὰ πρῶτα δομήματα

τῆς ψυχῆς του», ὅπως γράφει περὶ αὐτοῦ ὁ φίλος του καὶ μαθητῆς εἰς τὴν τέχνην Ἰάκωβος Πολυλάς. Τὰ πρῶτα ποιήματά του ὁ Σολωμὸς ἔγραψεν εἰς τὴν ἰταλικήν. Ἐπιστρέψας ἔξ Ἰταλίας καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν Κέρκυραν, διέμεινεν ἐκεῖ διαρκῶς σχεδὸν μέχρι τοῦ θανάτου του. Ἐν Κερκύρᾳ ἐπεδόθη εἰς τὴν συστηματικὴν μελέτην τῆς γλώσσης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε καὶ εἰς τὴν ὁποίαν ἤρρισε γράφων τὰ ποιήματά του. Ὅταν δὲ βραδύτερον ἐξεροράγη ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις,

ἔξεδηλώθη τὸ ποιητικὸν του ἄλαντον ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῇ δυνάμει ὡς συνέπεια τοῦ πατριωτικοῦ του ἐθνουσιασμοῦ. Ἐκδηλῶν τὸν θαυμασμόν του πρὸς τοὺς ἥρωας τοῦ ἀγῶνος τῆς Ἀνεξαρτησίας ἔγραψε τὸν «Ὑμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν», ὁ ὁποῖος τονισθεὶς ὑπὸ τοῦ Κερκυραίου μουσικοῦ Μαντζάρου ὠρίσθη βραδύτερον ὡς ἐθνικὸς ὕμνος. Πλὴν τούτου συνέθεσε τὴν «Ὁδὴν εἰς τὸν θάνατον τοῦ Λόρδου Μπάϊρον» καὶ τοὺς «Ἐλευθέρους Πολιορκημένους». Τὸ τελευταῖον τοῦτο ποίημα, τοῦ ὁποῖου δυστυχῶς δὲν ἐσώθησαν εἰμὴ ἀποσπάσματα, ἀποτελεῖ ὕμνον πρὸς τὸν ὑπεράνθρωπον ἀγῶνα τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν ἠρωϊκὴν ἔξοδον τοῦ Μεσολογγίου. Πλὴν τούτων ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν «Κρητικόν», τὸν «Λάμπρον», τὴν «Ξανθούλαν», τὴν «Φαρμακευμένην» κλπ. Ταχύτατα ἔγινε γνωστὸς εἰς τὸν λαόν, πολλὰ δὲ ποιήματά του κατέστησαν κοινὸν λαϊκὸν κτῆμα. Διὰ τοῦτο ὁ θάνατος τοῦ ποιητοῦ (9 Νοεμβρίου 1859) ἐβύθισε τὸν λαὸν τῆς Κερκύρας εἰς βαθυτάτην λύπην. Ἡ Ἐπτανησιακὴ Βουλὴ ἐπὶ τῷ ἀγγέλματι τοῦ θανάτου του διέκοψε τὴν συνεδριάσιν της καὶ ἐκήρυξε δημόσιον πένθος. Βραδύτερον δὲ δλόκληρος ἡ Ἑλλὰς ἐτίμησε τὸν Σολωμὸν ἀνακηρύξασα αὐτὸν ἐθνικόν της ποιητὴν. Δυστυχῶς πολλὰ τῶν ἔργων του ἀπολέσθησαν, μὴ εὖρεθέντα μετὰ θάνατον, τινῶν δὲ δὲν διεσώθησαν παρὰ ἀποσπάσματα. Τὰ «Ἀπαντα» τῶν διασωθέντων ἔργων του, ἐτακτοποιήθησαν καὶ ἐξεδόθησαν μετὰ προλόγου ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Πολυλά ἐν Κερκύρᾳ τὸ 1859.

Σουρῆς Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Σῦρον τὸ 1853, Χίος τὴν καταγωγὴν. Ἀπέθανεν εἰς Ἀθήνας τὸ 1919. Ἐπεδόθη εἰς τὴν σατυρικὴν ποίησιν τὴν ὁποῖαν ἀποκλειστικῶς σχεδὸν ἐκαλλιέργησε. Ἀπὸ τοῦ 1884 μέχρι τοῦ θανάτου ἐξέδιδε τὴν σατυρικὴν ἔμμετρον ἑβδομαδιαίαν ἔφημερίδα ὃ «Ρωμῆός», ἡ ὁποία ἀφῆκεν ἐποχὴν.

Τὰ ποιήματά του ἐξεδόθησαν εἰς ἑξ τόμους, ἐκ τῶν ὁποίων δύο τόμοι φέρουν τὸν τίτλον: «Φασουλῆς φιλόσοφος». Ἐπίσης ἔγραψεν ἑμμέτρος κωμωδίας μετέφρασε τὰς «Νεφέλιας» τοῦ Ἀριστοφάνους.

Στρατήγης Γεώργιος

Ἐγεννήθη εἰς Σπέτσας τὸ 1860. Ἐσπούδασεν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ συνεπλήρωσε τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἀπὸ νεαρῆς ἡλικίας ἐπεδόθη εἰς τὴν ποίησιν. Ἐξεδόθησαν δὲ ποιητικαὶ αὐτοῦ συλλογαὶ ἡ «Ροδοδάφνη», «Νέα ποιήματα», «Τραγῶδια τοῦ σπιτιοῦ, «Τί λὲν τὰ κύματα» κ.λ.π.

Σωτηριάδης Γεώργιος

Κατάγεται ἐκ Σιδηροκάστρου τῆς Μακεδονίας. Τὸ 1912 διωρίσθη Καθηγητὴς τῆς Γενικῆς Ἱστορίας εἰς τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον. Εἰς τὴν θέσιν ταύτην παρέμεινε μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, ὅτε καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ὀρίου ἡλικίας ἀπεχώρησε. Τελευταίως ἐξέλεγε καθηγητὴς τοῦ νεοσυστάτου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ἐγραψε πολλὰς περισπουδάστους ἱστορικὰς μελέτας, κυρίως ἀναφερομένας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ ἀρχαιολογίαν. Ἐξεδόθησαν δὲ ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἰδιαιτέρους τόμους 1) Ἡ Ἱστορία τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν καὶ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, 2) Ἡ Ἀκρόπολις καὶ τὸ Μουσεῖον αὐτῆς, 3) Χρονολογίαί τῆς ἀρχαίας, μεσαιωνικῆς καὶ νεωτέρας ἱστορίας, 4) Χῶραι καὶ λαοὶ τῆς Εὐρώπης, 5) ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κ.λ.π.

Ἐπίσης εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μαροσλῆ μετέφρασε τὴν Ἱστορίαν τῆς Βιζαντινῆς λογοτεχνίας τοῦ Κρουμβάχερ κ.λ.π.

Τερτσέτης Γεώργιος.

Ἐγεννήθη τὸ 1800 εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἀπέθανεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ 1874. Διετέλεσε δικαστής, διακριθεὶς διὰ τὸν τίμον χαρακτῆρα του. Κατὰ τὴν δίκην τοῦ στρατάρχου Κολοκοτρώνη μόνος αὐτὸς μετὰ τοῦ συναδέλφου του Πολυζωΐδου ἠρνήθη νὰ ὑπογράψῃ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην του, παρ' ὅλας τὰς ἀσκηθεύσας ἐπ' αὐτοῦ πιέσεις. Ἐπίσης ὑπηρέτησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ἔφορος τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης.

Ἐγράψε τὰ «Συμβάντα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς» καὶ ποιήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους «Ἀπλὴ Γλῶσσα», «Κόριννα καὶ Πίνδαρος», οἱ «Γάμοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου».

Φωτιάδης Ἀλέκος

Ἐγεννήθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρεια τὸ 1870 καταγόμενος ἐκ Σμύρνης. Νεώτατος ἀφωσιώθη εἰς τὴν ποίησιν καὶ ἐδημοσίευσεν πολλὰ λυρικά ποιήματα εἰς διάφορα περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια. Ἐπίσης μετέφρασεν ἐμμέτρως τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Αὐλίδι» τοῦ Εὐρυπίδου. Πολλὰ ποιήματά του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀνοικτὰ μυστικά».

Χριστοβασίλης Χρῖστος

Ἐγεννήθη τὸ 1862 εἰς τὸ Σούλι Χριστοβασίλη τῆς Ἠπείρου ἐκ γονέων Σουλιωτῶν. Μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ εἰς τὴν ὑπόδουλον

τότε πατρίδα του, ἦλθε νέος εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου ἠσχολήθη καὶ διεκρίθη εἰς τὰ γράμματα. Δηρύθουνεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ γραφεῖα τῆς ἐταιρείας τοῦ «Ἑλληνισμοῦ». Μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἠπείρου ἐγκατεστάθη εἰς Ἰωάννινα. Ἐγράψε πολλὰ ἱστορικά ἔργα. Ἐκ τῶν λογοτεχνημάτων αὐτοῦ ἐξεδόθησαν 1) Λιγηήματα ὑπὸ τοὺς τίτλους τῆς «Στάνης», τῆς «Ξενιτιᾶς», «Θεσσαλικά», «Ἠπειρωτικὰ Παραμῦθια» καὶ ἄλλα, 2) Δράματα ἐμμετρα: οἱ «Ἀγῶνες τοῦ Σουλίου», «Γὰ τὴν Τιμὴ», 3) Ποιήματα «Ὁ Μαυραφωμένος Βασιλιάς» κ. ἄ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

A

- ἀγριμολογῶ* = κυνηγῶ τὰ ἀγρίμια, τὰ ἄγρια ζῶα.
- ἀδαπάνητος* = Ἐδῶ σημαίνει ἀνεξάντητος.
- ἀδελφοποιτός* = θετός ἀδελφός. Κατ' ἀρχαῖον ἔθιμον πρόσωπα συνδεόμενα μὲ μεγάλην μετὰ τῶν ἀγάπην ἀπεράσιζαν νὰ θεωροῦνται μετὰ τῶν ὡς ἀδελφοί. λεγόμενοι ἀδελφοποιτοί. Ἡ ἀδελφοποίησις αὕτη ἐγένετο μὲ μαγικὰς ἱεροτελεστίας.
- ἀθάλη* (ἡ) = ἡ αἰθάλη, ἡ καπνία.
- ἀκαλήφη* (ἡ) = ἡ τσουκνίδα.
- Ἀλμπάνιοῦ* = τροποθεσία ἔξω τῆς Θεσσαλονίκης.
- ἀναδεύω* = ἀνακινῶ, σείω, σαλεύω.
- ἀνάμαλλος* = μὲ τὰ μαλλιά ἄνω κάτω, ἀχτένιστος.
- ἀνεμοκνυλοπόδης* = τὸ γρήγορον ἄλογο, τοῦ ὁποίου τὰ πόδια κάμνουν κύκλους εἰς τὸν ἀέρα.
- ἀνάντης* = ἀνηφορικός.
- ἀντένα* (ἡ) = ἡ κεραία ἐπὶ τῆς ὁποίας δένεται τὸ πανὶ τοῦ πλοίου.
- Ἀντίοχος*. Πρόκειται περὶ τοῦ Ἀντιόχου τοῦ Δ' τοῦ Ἐπιφανοῦς, βασιλέως τῆς Συρίας (175—163 π. X.).
- Ἀποσπερίτης* (ὁ) = ἡ Ἀφροδίτη, ὁ γνωστός πλανήτης, ὁ ὁποῖος, ἀναφανόμενος τὴν ἑσπέραν λέγεται Ἀποσπερίτης (Ἐσπερος), τὴν δὲ πρωΐαν Ἀύγερινός (Ἐωσφόρος).
- ἀπεισιμιά* (ἡ) = εἶδος προχείρου ἀλιευτικῆς συσκευῆς.
- ἄπραγος* = ἀμάθητος, χωρὶς πείραν.
- ἀραχνιασμένος* = γεμάτος ἀράχνες, ἄθλιος, δυστυχής.
- ἄρπα* (ἡ) = ἔγχορδον μουσικὸν ὄργανον ἐν χρήσει ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χορῶν, ἔχον σχῆμα τριγώνου, ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τοῦ ὁποίου φέρονται τεταμέναι αἱ χορδαί, ἐνῶ ἡ τρίτη χρησιμεύει διὰ νὰ συγκρατῇ τὸ ὄλον.

ἀσούσουμος = ἀγνώριστος, ἀλλαγμένος.

Ἀττάλεια (ἡ) = πόλις εἰς τὰ Ν. τῆς Μ. Ἀσίας, παρὰ τὸν οὐώ-
νυμον κόλπον.

Ἀυγερινός (ὁ) = ἴδε λέξιν Ἀποσπερίτης.

B

βοϊβόδας (ὁ) = Λέγεται καὶ βοεβόδας καὶ βοϊβόντας = διοικη-
τῆς Ἐπαρχίας.

Γ

Γέρων (ὁ) = Εἰς τὸ ποίημα τοῦτο τοῦ Κάλβου Γέρων ὀνομά-
ζεται μεταφορικῶς ὁ Χρόνος, τοῦ ὁποίου οὐδὲν ὑπάρχει ἐν
τῷ κόσμῳ ἀρχαιότερον.

γιουρούσι (τὸ) — καὶ γιρούσι = ἔφοδος, ὄρητικὴ ἐπίθεσις.

γκέγκικος = ὁ ἀνήκων εἰς τοὺς Γκέκηδες. Εἶναι δὲ οὔτοι μία
ἐκ τῶν Ἀλβανικῶν φυλῶν, θεωρούμενοι ἀπόγονοι τῶν ἀρ-
χαίων Ἰλλυριῶν.

γλάκιο (τὸ) = τὸ τρέξιμο.

γνέφια (τὰ) = νέφη. Δίχως γνέφια = ἀνέφελος.

Δ

δάκρυα ἀργυρά—μεταφορικῶς = αἱ σταγόνες δρόσου.

δριμόχολο (τὸ) — καὶ ἀνεμόχολο = δριμὸς καὶ ὄρητικὸς Βορρᾶς.

δρόλαπας (ὁ) καὶ δρολάπι (τὸ) — (ὕδρολαΐαψ) = λεπτὴ βροχὴ
μετὰ σφοδροῦ ἀνέμου.

E

ἐλυτρον (τὸ) = τὸ λεπτὸν κερατῶδες κάλυμμα τῶν περὺγων εἰς
τὰ ἔντομα.

Ἐρμῆς = ὁ ἀρχαῖος θεός, θεωρούμενος ὡς ἀγγελιαφόρος τοῦ
Διός. Οὔτω δύναται νὰ κληθῆ κατὰ μεταφορὰν κάθε ἀγγε-
λιαφόρος καὶ κομιστῆς εἰδήσεων.

Z

ζάλογκο (τὸ) = δασώδης τόπος.

ζαλίκι (τὸ) = τὸ φορτίον.

Ζάππειον = ἡ γνωστὴ τοποθεσία τῶν Ἀθηναίων, εἰς ἐκ τῶν ὠρειο-
τέρων δενδροφυτῶν χωρῶν τῆς πόλεως, ὁ ὁποῖος ἔλαβε τὸ
ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ ἐκεῖ εὐρισκομένου ὁμωνύμου μεγάρου.

Ζέφυρος (ὁ) = ὁ δυτικὸς ἄνεμος,

Η

ήλιωκό (τό) και ήλιακωτό και λιακωτό = ή ταράτσα, προέκτασις τῆς οἰκίας ἀστέγαστος, ἔκτεθειμένη εἰς τὸν ἥλιον.

Θ

θεράπειο (τό) = θεραπευτικὸν φάρμακον.

Θερμὰ (τά) αἱ Θερμοπύλαι.

θυροδέγων = χτυπῶ τὶς ξένες πόρτες, ζητῶ ἐλεημοσύνην.

Ι

ιριδίξω = παρουσιάζω τὰ χρώματα τῆς Ἰριδος (τοῦ οὐρανοῦ τόξου).

ιριδόχρους = ὁ ἔχων τὰ χρώματα τῆς Ἰριδος.

Κ

Κάλβος = Ἐδῶ ὁ κ. Γρ. Ξενοπούλος ἐπαναλαμβάνει τὴν ἰδίαν εὐχὴν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκφράσει εἰς παρομοίαν μὲ αὐτὸν περίπτωσιν ὁ συμπατριώτης του ποιητῆς Κάλβος (ἴδε βιογραφίαν του) εἰς τὸ ποίημά του ὁ «Φιλόπατρις». Ἀναφέρει δὲ αὐτολεξεῖ τοὺς τελευταίους στίχους τοῦ ποιήματος τοῦτου: «Ἄς μὴ μοῦ δώσῃ ἢ μοῖρα μου εἰς ξένην γῆν τὸν τάφον. Εἶναι γλυκὺς ὁ θάνατος μόνον ὅταν κοιμώμεθα εἰς τὴν πατρίδα».

καλογιγλώνω = σφίγγω κατὰ τὴν γίγλαν τοῦ ἵππου (γίγλα = ἡ ζώνη, ἡ ὁποία δένεται ὑπὸ τὴν κοιλίαν τοῦ ἵππου καὶ στερεώνει τὴν σέλλαν).

καραούλι (τό) = ὁ φρουρός, ὁ σκοπὸς (καὶ ἡ φρουρησις).

καρδέα (ἡ) καὶ καρδάρι (τό) = ξύλινος κάδος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀμέλγουν γάλα.

κάσαρο (τό) = τὸ ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ πλοίου ἐστεγασμένον διαμέρισμα, εἰς τὸ ὁποῖον παραμένει ὁ κυβερνήτης.

κάτεργο = βασιλικὸν πλοῖον κινούμενον μὲ κουπιὰ.

κατώγι (τό) = σκοτεινὸν διαμέρισμα.

Κιοσὲ Μεχμέτ Πασὰς = ἀρχηγὸς μεγάλου τμήματος τουρκικοῦ στρατοῦ ἐξορηγῆσαντος ἐκ Λαμίας.

κρινὶ (τό) = ἡ κυψέλη.

κουβέрта (ἡ) = τὸ κατὰστρωμα τοῦ πλοίου.

κουπαστῆ (ἡ) = τὸ ἀνώτατον χεῖλος τῶν δύο πλευρῶν τοῦ πλοίου ἢ τῆς λέμβου.

κουρσάρος = πειρατής.

κουρσεύω = ληστεύω ὡς πειρατής.

κουφοδρομούσα φλόγα = ἡ φλόγα ποῦ κουφοδρομαίει, ποῦ καίει κρυφά πρὶν μεγαλώσῃ καὶ ἀνυψωθῆῃ.

κρεββάτι (τὸ) = ἐκ σταυροειδῶν ξύλων ἢ καλῶν στήριγμα τῆς κληματαριᾶς,

κρόσσι (τὸ) = ὁ θύσανος, ἡ φούντα.

Λ

λάγια (τὰ) = μαυρόμαλλα πρόβατα.

λαγωνεύω = κυνηγῶ λαγούς.

λάξος (ὁ) εἶδος μαχαιριοῦ.

Λαμπίρης—Συνήθως δίδουν εἰς τὰ βόδια διάφορα ὀνόματα ἐκ τοῦ χρώματός των. Τοιοῦτοτρόπως ἐδῶ ὀνομάζεται Λαμπίρης = βόδι, τὸ ὁποῖον ἔχει χροῶμα τοῦ μέλιτος.

Λαύρα—Ἐδῶ πρόκειται περὶ ἐνὸς ἐκ τῶν μεγαλυτέρων μοναστηρίων τοῦ Ἁγίου Ὁρους (Ν. Α. αὐτοῦ).

λίβας (ὁ)—(ὁ λίψ) = νοτιοδυτικὸς ἄνεμος.

λαγάρι (τὸ) = θησαυρός.

λόθρα = καρφάκι. Δὲν θὰ μείνῃ λόθρα = δὲν θὰ ἀπομείνῃ οὔτε καρφάκι (ὅλα θὰ καταστραφοῦν).

λατόμος = ὑλοτόμος ξυλοκόπος.

Μ

Μάλες (τὸ) = ὄρσοιρὰ ἐν Μακεδονίᾳ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς περιοχῆς τοῦ Ἁξιοῦ. Λέγεται καὶ Δυτικὸς Ὁρβηλος.

Μελισσηνός—Ἴδε λέξιν Λαμπίρης.

μεταλαβιά (ἡ) = ἡ θεία Μετάληψις.

μετζίτι (τὸ) = τουρκικὸν νόμισμα ἴσον πρὸς 20 γρόσια (1 γρόσι = 23 λεπτά περίπου).

Μῆτρος = ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἁθνασίου Διάκου.

μόδι (τὸ) = εἶδος μέτρου διὰ τὰ σιτηρά. Εἶχε μόδια τὸ λογάρι = εἶχε ἀμέτρητους θησαυρούς.

μπάρκο (τὸ) = εἶδος ἱστιοφόρου πλοίου (ἔξ οὗ—μπαρκῶ).

μπουγάρι (τὸ)—λέγεται καὶ μπουγαρίνι = γιασεμί.

μπρίκι = πλοῖον μὲ δύο ἴστους φέροντας κεραίας (λέγεται καὶ βρίκι).

Ν

Ναβουχοδονόσορ = (604—561) ἰσχυρὸς βασιλεὺς τῶν Βαβυλωνίων, κατακτητὴς τῆς Παλαιστίνης καὶ τῆς Φοινίκης.
νταβαζής (δ) = δ μηνυτής, ὁ ἀντίδικος.

Ξ

ξύλα (τὰ) — ἐδῶ μεταφορικῶς = τὰ πλοῖα.

Ο

Ὁμέροπασας Βριώνης = ἀρχηγὸς ἰσχυροῦ τμήματος τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Κισσὲ Μεχμέτ πασᾶ.

ὀμπρίζω = κοιτάζω μπροστά.

ὄχτος (ὀ) = ὁ ὄχθος, ὕψωμα γῆς.

Π

παλέτα (ἦ) = πλάκα ἀπὸ ξύλον ἢ ἀπὸ ὀρείχαλκον τετραγωνικὴ ἢ ὠσειδής, ἐπὶ τῆς ὁποίας οἱ ζωγράφοι δοκιμάζουν τὰ χρώματα τῶν.

παλιούρια (τὰ) = τὰ ἀγκαθωτὰ χαμόκλαδα, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦνται γιὰ φράχτες.

ποριά (ἦ) = ὁ πόρος, στενὴ δίοδος.

περγολιά (ἦ) = ἡ κληματαριά.

ποτόκι (τὸ) = χωράφι ποτιζόμενον μὲ πολλὰ νερά.

προᾶμα (τὸ) καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν τὰ προάματα = τὰ πρόβατα.

προανὲς (τὸ) = ἡ κλιτὺς τοῦ ὄρους, ἡ βουνοπλαγιά.

προκριθῆν = ἤθελε προτιμηθῆν.

Ρ

ροδόπεπλος κόρη = ἡ Αὐγή (κατὰ τὸ Ὀμηρικὸν ροδοδάκτυλος Ἥως).

ροῦ (τὸ) = τὸ λαγίνι, τὸ ἐκ ψευδαργύρου δοχεῖον ἐλαίου, τὸ ὁποῖον εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος ἔχει στενὸν σωλῆνα, διὰ τὴν ροὴν τοῦ ὑγροῦ.

Σ

σαλαγῶ = ραβδίζω τὰ ζῶα καὶ κραναγῶ διὰ νὰ προχωρήσουν.

Σαράϊ (τὸ) = μέγαρον, ἀνάκτορον. **Ρωσικὸν Σαράϊ** = λέγεται ἡ ἐν τῷ Ἀγίῳ Ὄρει μονὴ τοῦ Ἀγίου Ἀνδρέου, ἡ ὁποία κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Ρώσων μοναχῶν.

σάρισα = τὸ μακεδονικὸν ἀκόντιον.

σεφέρι (τὸ) = μακρινὸ ταξίδι, ἐκστρατεία.

σκουτι (τὸ) = τὸ ροῦχο, τὸ ἔνδυμα.

σπηλιάδα (ἡ) = δυνατὸν καὶ αἰφνίδιον ρεῦμα ἀέρος.

σιλέττο (τὸ) — λέγεται καὶ στελέττο = ἐγχειρίδιον, μαχαίρι (λέξις ἰταλική).

Στοά (ἡ) — ἐδῶ ἐννοεῖται ἡ λεγομένη Ποικίλη Στοά, ἡ ὥραιότερα ἀπὸ τὰς στοὰς τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν· εἰς αὐτὴν ἐσύχναζον διάφοροι φιλόσοφοι, αἱ ὁποῖοι διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν στοϊκοί.

στομωμένος (στομώνομαι = σκληρύνομαι) = ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει σκληρυνθῆ. **Τὰ Ἀργαλιὰ καὶ τ' ἀργαστήρια στομωμένα** κ.τ.λ. = τὰ ἐργαλεῖα καὶ τὰ ὄργανα ποῦ ἔχουν σκληρυνθῆ πλέον ἀπὸ τοῦ χρόνου τὸ ἀργὸ πέρασμα.

σύγκρο (τὸ) = ἀνατριχίλα.

σωτροπί (τὸ) = ἡ ἐσωτερικὴ τροπίς, ἡ δευτέρα καρῖνα τοῦ πλοίου.

Τ

ταχτικός (ὁ) = ὁ ἀστυνομικός, ὁ χωροφύλαξ.

τεπτέρι (τὸ) = σημειωματάριον, τὸ κατάστιχο, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ ἔμποροι καταγράφουν τοὺς λογαριασμοὺς των.

τρόχαλο (τὸ) = τὸ χαλίκι.

τσαρδάκι (τὸ) = τὸ χαγιατί.

Φ

φελούκα (ἡ) = ἔλαφρὰ λέμβος χρησιμοποιουμένη ὑπὸ τῆς ὑπερησίας τοῦ πλοίου.

φυσᾶτο (καὶ φουσαῖτο) = ὁ στρατός.

φρῦδι (τὸ). Ἐδῶ μεταφορικῶς = τὸ ἄνω μέρος ὑψώματος ἀπολήγοντος εἰς ὀξεῖαν γωνίαν.

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Ἄγγελος Χαλαλάμπης :	Σελ.
Αἱ αἰσθήσεις (διήγημα)	151
2. Βαλαωρίτης Ἀριστοτέλης :	
Ἡ προσευχή του Διάκου (πικολυρικὸν ἀπόσπασμα)	38
Ὁ Βλάχος καὶ τὸ κῆμα (ἐπιζολυρικὸν ποίημα) . .	155
3. Βάμβας Νεόφυτος :	
Μεγαλοψυχία (χαρακτηρισμὸς)	136
Ἀνδρεία (χαρακτηρισμὸς)	138
4. Βηλαρὰς Ἰωάννης :	
Γιατρικὴ παρηγορία (σατυρικὸν ποίημα)	145
5. Βικέλας Δημήτριος :	
Ὁ λυσασμένος (διήγημα)	69
6. Βλαχογιάννης Γιάννης :	
Τὸ Εἰκοσιένα—Τραγοῦδι τοῦ χειρόμυλου (πεζοτραγούδο)	29
Ἔτσι ἦτανε (διήγημα)	31
7. Βουτυρὰς Δημοσθένης :	
Τὸ μυστικὸ τοῦ γέρο - Λεβαντῆ (διήγημα)	97
8. Γρυπάρης Ἰωάννης :	
Ὁ ὄρθρος τῶν ψυχῶν (ἐπιζολυρικὸν ποίημα)	119
9. Δροσίνης Γεώργιος :	
Ἡ Γοργόρα (ἐπικὸν ποίημα)	24
Δύσις ἡλίου (περιγραφὴ)	44
Ἕγνος τοῦ Πηλίου (λυρικὸν ποίημα)	130
Ποιητικοὶ στοχασμοὶ	148
10. Ἐφταλιώτης Ἀργύρης :	
Πιάστηκε (διηγηματικὴ περιγραφὴ)	64
Χαλασμός κόσμου (διήγημα)	100

11. Θεοτόκης Νικηφόρος :	Σελ.
Ἡ ἀγάπη (διδαχή)	67
12. Κάλβος Ἀνδρέας :	
Ῥοδή εἰς τὸν Ἰερὸν Λόγον (λυρικὸν ποίημα)	40
13. Καμπούρογλου Δημήτριος :	
Τὸ Διοντάρι (διήγημα)	19
14. Καρβούνης Νικόλαος :	
Ἡ ἀναγγελία τῆς εἰρήνης (ἀπόσπασμα ἀφηγήσεων).	32
15. Καρναβίτσας Ἀνδρέας :	
Ἡ Γοργόνα (διήγημα)	13
Νανάγια (διήγημα)	60
16. Κονδυλάκης Ἰωάννης :	
Ἀναμνήσεις γυναικοπαίδου (διήγημα)	78
17. Κοραῆς Ἀδαμάντιος :	
Γινῶμαι	147
18. Κρυστάλλης Κώστας :	
Τὸ ἡλιοβασιλευμα (λυρικὸν ποίημα)	52
Ὁ τρύγος (λυρικὸν ποίημα)	53
19. Λυκούδης Ἐμμανουήλ :	
Οἱ φιερωτοὶ μετανάστει (περιγραφή)	49
20. Μαβίλης Δαυρέντιος :	
Εἰς τὴν πατρίδα (λυρικὸν ποίημα)	36
21. Μαλακάσης Μιλιτιάδης :	
Τὸ μαγεμένον δάσος (ἐπικοινυρικὸν ποίημα)	57
22. Μελάς Σπύρος :	
Ποιμενικὰ (χρονογραφήματα)	47
23. Μητσάκης Μιχαήλ :	
Οἱ δύο μικροὶ (διηγήματα)	110
24. Μωραϊτίδης Ἀλέξανδρος :	
Ὁ Ἀθωνας (περιγραφή)	121
Διὰ τοῦ Αἰγαίου (περιγραφή)	129
25. Νιρβάνας Παῦλος :	
Τὸ ξένο σπίτι (διήγημα)	91
26. Ξενοπούλος Γρηγόριος :	
Ὁ Ἀδριανὸς καὶ αἱ Ἀθῆναι (περιγραφή)	5
Νόστιμον ἡμᾶρ (περιγραφή)	107

27. Παπαδιαμάντης Ἀλέξανδρος :	Σελ.
Τὸ Φλανδρῶν (διήγημα)	17
Τὸ σπιτάκι σὺν λιβάδι (περιγραφικὸν διήγημα)	84
28. Παπαδοπούλου Ἀλεξάνδρα :	
Ἡ Βασίλισσα (διήγημα)	134
29. Παλαμᾶς Κωστής :	
Τὸ τραγοῦδι τῶν βοννῶν (λυρικὸν ποίημα)	54
Τὸ σπῖτι πὸν γεννήθηκα (λυρικὸν ποίημα)	102
Τραγοῦδι τῶν ἐπιτὰ ἰησιῶν (λυρικὸν ποίημα)	113
30. Πάλλης Ἀλέξανδρος :	
Ὁ χωρισμὸς (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	116
31. Παπαντωνίου Ζαχαρίας :	
Ἡ κατῆρα τοῦ πεύκον (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	26
32. Παπαρρηγόπουλος Κωνσταντῖνος :	
Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος (ἱστορικὸν ἀπόσπασμα)	8
33. Παράσχος Ἀχιλλεύς :	
Ἀνυπομονησία (λυρικὸν ποίημα)	114
34. Πολέμης Ἰωάννης :	
Ἡ ἐλιά (λυρικὸν ποίημα)	57
Λύπη καὶ χαρὰ (μῦθος)	157
35. Πορφύρας Δάμπρος :	
Τὰ μάσματα (λυρικὸν ποίημα)	12
Τὸ ἔρμιο σπῖτι (ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν «Χάρον»)	120
36. Προβελέγγιος Ἀριστομένης :	
Ἡ ἐλεημοσύνη (λυρικὸν ποίημα)	82
37. Ροῦθης Ἐμμανουήλ :	
Τὸ ξεστούπωμα (διήγημα)	141
38. Σιγοῦρος Μαρτῖνος :	
Μερὶ κολακειᾶς (Μετάφρασις ἐκ τῶν «Χαρακτῆρων» τοῦ Θεοφράστου)	138
39. Σκίπης Σωτήριος :	
Τὸ τραγοῦδι τῶν Ἀρματολῶν (λυρικὸν ποίημα)	42
40. Σολωμὸς Διονύσιος :	
Ὁ ὕμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	34
Ἡ καταστροφή τῶν Ψαρῶν (ἐπικολυρικὸν ἐπίγραμμα)	43
Ἡ ἡμέρα τῆς λαμπρῆς (ἐπικολυρικὸν ἀπόσπασμα)	83

41. Σουρήs Γεώργιος :	Σελ.
Σύντομος αὐτοβιογραφία μου (σατυρικὸν ποίημα)	143
42. Στρατήγης Γεώργιος :	
Τὸ σπίτι (λυρικὸν ποίημα)	104
43. Σωτηριάδης Γεώργιος :	
Τὸ τέλος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (ἱστορικὸν ἀπόσπασμα)	3
44. Τερτσέτης Γεώργιος :	
Οἱ γάμοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (ἐπικὸν ποίημα)	10
45. Φωτιάδης Ἀλέκος :	
Ἡ μάνα ξαγροπνᾶει (ἐπικολυρικὸν ποίημα)	106
46. Χριστοβασίλης Χρῖστος :	
Ἀνάβασις εἰς τὰ μετέωρα (περιγραφὴ)	125
47. Δημοτικὰ τραγούδια :	
Τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ (ἐπικὸν)	21
Τοῦ Κρητικοῦ στρατιώτη (ἐπικὸν)	25
Τὸ Τραγούδι τοῦ Κῆρ Βοριᾶ (ἐπικολυρικὸν)	65
Ὁ Χάρος (ἐπικολυρικὸν)	117
Τοῦ Χάρου καὶ τοῦ ποῦ (ἐπικὸν)	118
Μοιρολόγια	119
Τὸ τραγούδι τοῦ Ντουγιᾶ (λυρικὸν)	149
Λιανοτράγουδα (γρῶμικὰ)	150
Βιογραφικαὶ Σημειώσεις	159
Λεξιλόγιον	183